

Kapitaaldragers en leveranciers

Vier studies over mannen en vrouwen binnen het cultureel kapitaalparadigma

Mart Willekens

Proefschrift voorgelegd tot het behalen van de graad van doctor in de sociologie

Promotor: Prof. Dr. John Lievens

Academiejaar 2014-2015

Foto cover: Disdèri, N. (1864), Legs at the opera

Dankwoord

Gedurende mijn doctoraatstraject zijn er verschillende mannen en vrouwen geweest die mij op een al dan niet directe manier hebben gesteund. Eerst en vooral wil ik mij richten tot de mensen die rechtstreeks betrokken waren bij het tot stand komen van dit proefschrift. Mijn promotor John Lievens wil ik bedanken voor de begeleiding die ik de voorbije jaren van hem heb gekregen. Zonder zijn constructieve aanbevelingen om vage ideeën om te vormen tot concreet onderzoek had dit proefschrift nooit tot stand kunnen komen. Verder wil ik alle collega's bedanken waar ik de voorbije vier jaar mee heb mogen samenwerken. In het bijzonder Dries, Jef, Astrid, Sofie en Jessy voor de leuke momenten in Onderbergen en Stijn voor de aangename en vlotte samenwerking bij het schrijven van het tweede artikel in dit proefschrift.

Buiten de werksfeer waren er nog veel vrienden en vriendinnen die misschien minder inhoudelijke maar des te meer persoonlijke betrokkenheid hebben getoond in de voorbije jaren. De zoetzure avonden met Andreas, Stef en Jan zijn op dat vlak legendarisch maar ook de mooie tijden met mijn huisgenoten en regelmatige frequenteerders van de Tomveld- en Regastraat zullen me altijd bijblijven. In de verre Kempen zijn er de Herentalse Toeters met hun sappige verhalen waar ik altijd van zal blijven smullen. Mijn broer Bert en zijn toekomstige bruid Joske zullen ook altijd een rots in de branding blijven.

Tenslotte is er nog een man en een vrouw die er altijd voor mij gestaan hebben. Mijn ouders wil ik bedanken om mij te vormen tot wie ik ben en voor alle steun die zij mij onvoorwaardelijk hebben gegeven.

INHOUD

Voorwoord.....	1
DEEL 1: INLEIDING TOT HET ONDERZOEKPROJECT.....	2
1. Inleiding.....	3
2. Gender en het cultureel kapitaal paradigma.....	6
2.1. Oorsprong van het cultureel kapitaal paradigma.....	6
2.2. De plaats van gender in het cultureel kapitaal paradigma.....	12
2.2.1. Gender in het theoretische kader van Bourdieu.....	12
2.2.2. Gender en cultureel kapitaal: de familiecontext.....	15
2.2.3. Gender en cultureel kapitaal: de werkcontext.....	18
2.3. Empirische bijdrage van dit proefschrift.....	21
2.3.1. Onderzoeksvragen: gender in het culturele reproductieproces.....	22
2.3.2. Onderzoeksvragen: gender en cultureel kapitaal op de arbeidsmarkt	24
2.3.3. Empirische bijdrage.....	26
3. Data en methoden.....	27
3.1. De participatiesurveys: Opzet en methodologie.....	27
3.2. Selectie respondenten en variabelen voor de empirische studies.....	29
3.2.1. Data en variabelen voor Studie 1.....	29
3.2.2. Data en variabelen voor Studie 2.....	32
3.2.3. Data en variabelen voor Studie 3.....	33
3.2.4. Data en variabelen voor Studie 4.....	33
Referenties.....	37
DEEL 2: EMPIRISCHE STUDIES.....	42
1. Family (and) culture: The effect of cultural capital within the family on the cultural participation of adolescents.....	43
1.1. Abstract.....	43
1.2. Introduction.....	43
1.3. Theoretical background and hypotheses.....	45
1.3.1. Family background.....	45
1.3.2. Individual-level characteristics of adolescents.....	50
1.4. Data and variables.....	52
1.5. Results.....	55
1.6. Discussion and conclusion.....	61
References.....	66
2. Whose Education Matters More? Mother's and Father's Education and the Cultural Participation of Adolescents.....	70
2.1. Abstract.....	70
2.2. Introduction.....	70
2.3. Theoretical Background.....	71
2.4. Hypotheses.....	74
2.5. Data and Variables.....	78
2.6. Statistical procedure.....	79

2.7. Results.....	82
2.8. Discussion.....	85
2.9. Conclusion.....	87
References.....	89
3. Who Participates and how Much? Explaining Non-attendance and the Frequency of Attending Arts and Heritage Activities by Working Men and Women	94
3.1. Abstract.....	94
3.2. Introduction.....	94
3.3. Theoretical Background.....	96
3.4. Data and methods.....	102
3.5. Results.....	106
3.6. Discussion	111
3.7. Conclusion.....	113
References.....	115
4. Boundary tastes at work. The gendered effect of authority positions in the workplace on taste in clothing and food.....	119
4.1. Abstract.....	119
4.2. Introduction	119
4.3. Theoretical Background.....	120
4.4. Hypotheses.....	126
4.5. Data and Measurements.....	127
4.6. Results.....	130
4.7. Discussion and Conclusion.....	141
References.....	145
DEEL 3. NABESCHOUWING.....	147
1. Discussie.....	148
1.1. Bespreking resultaten	148
1.1.1. Resultaten: gender in het culturele reproductieproces.....	149
1.1.2. Resultaten: gender en cultureel kapitaal op de arbeidsmarkt.....	153
1.2. Bijdrage en Implicaties.....	157
1.3. Beperkingen en suggesties voor verder onderzoek.....	164
2. Afsluitend.....	168
Referenties.....	170
Appendix A.....	174

Voorwoord

Dit proefschrift kwam tot stand in het kader van een doctoraatstraject dat ik gedurende vier jaar heb doorlopen binnen de vakgroep sociologie van de universiteit Gent. Het bevat vier artikels die geschreven zijn met het oog op publicatie in peer reviewed journals in het vakgebied Sociologie. De publicatiestatus van de artikels bij moment van schrijven is als volgt:

(1) Family (and) culture: The effect of cultural capital within the family on the cultural participation of adolescents

Gepubliceerd als:

Willekens, M., Lievens, J., 2014. Family (and) culture: The effect of cultural capital within the family on the cultural participation of adolescents. *Poetics* 42, 98-113. [Peer reviewed; IF. 1,661]

(2) Whose Education Matters More? Mother's and Father's Education and the Cultural Participation of Adolescents

Gepubliceerd als:

Willekens Mart, Daenekindt Stijn, Lievens John, 2014. Whose Education Matters More? Mothers' and Fathers' Education and the Cultural Participation of Adolescents. *Cultural Sociology* 8 (3), pp. 291-309. [Peer reviewed; IF. 1,000]

(3) Who participates and how much? Explaining non-attendance and frequency of attendance in art and heritage activities for men and women

In review bij Poetics

(4) Boundary tastes at work. The gendered effect of authority positions in the workplace on taste in clothing and food

Gepubliceerd als:

Willekens Mart, Lievens John, 2014. Boundary Tastes at Work: The Gendered Effect of Authority Positions in the Workplace on Taste in Clothing and Food. *Sociological Perspectives*, pp. 1-19. [Peer reviewed; IF. 0,770]

DEEL 1: INLEIDING TOT HET ONDERZOEKPROJECT

1. Inleiding

Dit proefschrift vertrekt vanuit de empirische observatie dat mannen en vrouwen verschillen in hun culturele smaakvoorkeuren en dat vrouwen meer geneigd zijn om bepaalde “legitieme” culturele activiteiten te bezoeken. Deze empirische observatie is afkomstig uit een brede waaier van empirische cultuursociologische studies, die telkens een “significant effect” vinden van geslacht (de onafhankelijke variabele) op culturele praktijken en smaakvoorkeuren (de afhankelijke variabele) (Bihagen and Katz-Gerro, 2000; Christin, 2012; DiMaggio, 1982; Tepper, 2000). Volgens Pierre Bourdieu, de grondlegger van het cultureel kapitaalparadigma, heeft de vaststelling van een verband tussen een afhankelijke en een onafhankelijke variabele op zich weinig waarde. Hij stelt dat sociologen moeten durven voorbij gaan aan de statistische significantie van bepaalde effecten en zich meer moeten toeleggen op de sociale significantie van de statistische relaties die gevonden worden (Bourdieu, 1984; p.14). Hierbij doelt hij vooral op de effecten van opleidingsniveau, sociale afkomst en beroepsposities op culturele smaakvoorkeuren. Deze smaakvoorkeuren functioneren als cultureel kapitaal en bergen een heel strijdgebied in zich tussen sociale klassen die zich binnen het culturele veld van elkaar distantiëren. Bourdieu gaat niet uit van causale relaties maar van een structurele homologie tussen de sociale en de culturele (symbolische) ruimte, die de basis vormt van zijn cultureel kapitaalparadigma.

Bourdieu waarschuwt sociologen om significante effecten niet te snel als een één op één causale relatie te interpreteren aangezien deze zeer vaak sociale mechanismen verbergen die het eigenlijke studieobject van de sociologie moeten zijn. In deze discussie vermeldt Bourdieu terloops dat deze waarschuwing ook geldt voor het effect van gender op culturele praktijken (Bourdieu, 1984; p.14). Nochtans is het cultureel kapitaalparadigma net op dit punt vaak aangevallen (Adkins and Skeggs, 2004; Huppatz, 2012; McNay, 1999; Reay, 2004; Silva, 2005). De kritieken hebben vooral te maken met het gebrek aan aandacht voor gender in zijn analyses rond cultureel kapitaal, en de ambigue positie die gender inneemt binnen zijn breder theoretisch kader. Zo merken Elizabeth Silva (2005) en Monique de Saint-Martin (2015) op dat gender opvallend afwezig is in het zeer uitgebreide empirische materiaal dat Bourdieu aanwendt om zijn distinctiethese binnen het cultureel kapitaalparadigma te staven. In zijn bredere oeuvre wordt er wel aandacht besteed aan gender, vooral in een aantal theoretische beschouwingen en etnografische discussies, maar het blijft onduidelijk welke plaats gender hier nu precies inneemt (Silva, 2005; Weininger, 2005).

Volgens David Swartz (1997) is deze ambigue positie van gender in het cultureel kapitaalparadigma te wijten aan de specifieke methodologie van Bourdieu (pp. 156-157). In zijn empirische analyses wil hij telkens de volledige structuur van relaties tussen verschillende variabelen blootleggen. Om dit soort analyses te bekomen laat hij de multivariate statistiek links liggen en gaat hij op zoek naar analysetechnieken die de bredere structuren in het culturele veld kunnen relateren aan bredere structuren in het sociale veld. Dit is mogelijk met “Multiple Correspondence Analysis” (MCA), een techniek

die toelaat om grote hoeveelheden informatie uit verschillende velden te plaatsen in multidimensionale ruimtes. Via deze techniek komt Bourdieu tot een brede afbakening van klasseposities in de maatschappij. Het nadeel van deze methodologie is echter dat bepaalde effecten van variabelen zoals gender naar de achtergrond worden gedrongen, waardoor ze niet de aandacht krijgen die ze verdienen.

In dit proefschrift presenteren we vier empirische studies waarin multivariate statistische technieken gebruikt worden om genderverschillen in de werking van het cultureel kapitaalparadigma op het spoor te komen. Door vernieuwende multivariate technieken toe te passen wordt het mogelijk om de inwerking van gender op fundamentele processen in het cultureel kapitaalparadigma vanuit diverse invalshoeken te bestuderen. Gender wordt hier beschouwd als een “verklarende variabele” voor praktijken en smaakvoorkeuren die een indicatie vormen voor cultureel kapitaal. Hierbij nemen we de bedenking van Bourdieu ter harte dat variabelen nooit volledig onafhankelijk zijn. Hun verklarende kracht is onlosmakelijk verbonden met hun positie binnen een bepaald veld en hun relatie met de sociale en symbolische strijd die daar geleverd wordt. Een hoofddoelstelling van dit proefschrift is om de brede velden te lokaliseren waar genderverschillen in het gebruik van cultureel kapitaal het meest zichtbaar zijn. In het licht van deze doelstelling spitsen we ons toe op de relatie tussen cultureel kapitaal en twee velden die klassiek de belangrijkste strijdperken vormen tussen de seksen: het huishouden en de arbeidsmarkt.

In het cultureel kapitaalparadigma komt gender vooral naar voor als een belangrijke distinctie binnen het huishouden, waar vrouwen specifieke taken vervullen die gerelateerd zijn aan het culturele reproductieproces. Bourdieu maakt hier een aantal assumpties over de strikte arbeidsverdeling tussen mannen en vrouwen bij het overdragen van cultureel kapitaal aan volgende generaties die niet door empirisch materiaal onderbouwd zijn. Het eerste deel van dit proefschrift richt zich op deze lacune en bevat twee empirische studies naar de rol van moeders en vaders bij de intergenerationele overdracht van hedendaagse culturele participatiepatronen binnen het gezin.

Buiten besprekingen over de rol van vrouwen in het gezin wordt er in het originele theoretische kader van Bourdieu weinig aandacht besteed aan gender en het gebruik van cultureel kapitaal. Toch lijkt het zeer aannemelijk dat genderverschillen ook optreden in de bredere sociale ruimte en dan voornamelijk op de arbeidsmarkt. In het tweede deel van dit proefschrift gaan we op zoek naar genderverschillen in culturele participatiepatronen en smaakvoorkeuren en de manier waarop deze verbonden zijn met werkgerelateerde factoren. Elk van deze studies vertrekt vanuit het bredere cultureel kapitaalparadigma, voorzien van aanvullingen en nuanceringen die dit kader toepasbaar maken in een hedendaagse context.

Het proefschrift is opgebouwd als volgt:

In de inleiding wordt het theoretisch kader eerst uitgediept en wordt het empirisch materiaal en de constructie van de indicatoren gepresenteerd. Het cultureel kapitaalparadigma vormt het vertrekpunt voor ons theoretisch kader. Daaraan worden een aantal hedendaagse, meer feministische lezingen toegevoegd, waar de focus ligt op de betekenis van gender. Dan gaan we op zoek naar de mogelijkheden die dit uitgediept cultureel kapitaalparadigma biedt om genderverschillen te beschrijven binnen de familiale en de werkcontext. In een volgend deel van de inleiding presenteren we het empirische materiaal dat aan de basis ligt van de empirische studies en tonen we de constructie van de indicatoren voor cultureel kapitaal.

Het corpus bestaat uit vier empirische studies. Elke studie is een zelfstandig artikel bedoeld voor publicatie. Deze artikels zijn opgenomen in het Engels en kunnen in principe als een apart werkstuk gelezen worden.

In het besluit worden de resultaten van deze studies opnieuw samengebracht in een hedendaagse lezing van het cultureel kapitaalparadigma, waar de sociale significantie van gender de centrale plaats krijgt die het verdient.

2. Gender en het cultureel kapitaalparadigma

2.1. Oorsprong van het cultureel kapitaalparadigma

Het cultureel kapitaalparadigma, ontwikkeld in de tweede helft van de 20ste eeuw, heeft een revolutionaire shift teweeg gebracht in de manier waarop sociologen naar smaakvoorkeuren en cultuurparticipatie kijken. In het begin van de 20ste eeuw waren er al auteurs die hadden opgemerkt dat verschillende sociale klassen verschillende culturele smaakpatronen vormen. Om deze verschillen aan te duiden werd er een onderscheid gemaakt tussen een “highbrow” cultuur die als kunstzinnig en intellectueel werd aanzien en een “lowbrow” cultuur die gericht was op makkelijk entertainment (de Vries, 1996). Vanuit een neomarxistisch oogpunt werd vooral de opkomst van de lowbrow cultuur geïmagineerd (Storey, 2006). Eén van de meest extreme kritieken kwam uit de Franfurter Schule waar de opkomst van een populaire “lowbrow” cultuurindustrie als een ideale (en ideologische) voedingsbodem voor autoritaire regimes zoals het communisme of het fascisme werd aanzien (Adorno, 2002; Lizardo and Skiles, 2008). Daartegenover stond de “echte” highbrow cultuur, die een potentieel revolutionair karakter bezat en gebruikt kon worden om weerstand te bieden tegen deze regimes. Vanuit deze visie werd lowbrow en middlebrow cultuur gezien als een product van het industrieel kapitalistisch systeem voor een homogene massa. De “hogere” cultuurproducten daarentegen werden geproduceerd in oppositie tot deze massacultuur.

Deze stromingen hebben er lange tijd toe bijgedragen dat enkel de consumptie van lowbrow cultuur als klassereproducerend werd aanzien, omdat het tot vervreemding binnen de lagere arbeidsklasse zou leiden. Consumptie van highbrow cultuur was daarentegen onproblematisch of werd zelfs als een bevrijdende factor geïnterpreteerd ten aanzien van het onderdrukkende kapitalistische systeem. De oorsprong van de populaire smaakpatronen die tot deze vormen van participatie in een massacultuur leidden, zag men als een product van de cultuurindustrie zelf en deze cultuurindustrie vormde dan ook het hoofdobject voor de cultuursociologie. Deze studies waren vaak sterk moreel geladen waardoor cultuursociologie grotendeels samenviel met cultuurkritiek. Empirische studies naar effectieve cultuurconsumptie waren hierbij van ondergeschikt belang (Lizardo and Skiles, 2008).

In "La Distinction" (1979) gaat Pierre Bourdieu in tegen deze visie en plaatst empirisch onderzoek naar cultuurconsumptie en smaakvoorkeuren centraal op de agenda van het sociaal stratificatieonderzoek. In zijn studies naar de werking van het Franse onderwijssysteem in de jaren 60 had hij reeds aangetoond dat deze smaak- en consumptiepatronen ingezet worden om te slagen in het onderwijs en zo een cruciale rol spelen in de reproductie van sociale klassenposities (Bourdieu, 1973). In "La Distinction" gaat Bourdieu dieper in op de vraag hoe culturele smaak- en consumptiepatronen sociale klassenverschillen in stand houden. Hij stelt dat het niet de intrinsiek vervreemdende kenmerken van de massacultuur zijn die klassenverschillen genereren, maar wel de positie die deze massacultuur inneemt ten aanzien van de hogere cultuurvormen die in de hogere klassen geconsumeerd worden. Bourdieu verwierpt het idee dat klassenverschillen een substantiële, vaste basis hebben die sociale ongelijkheid reproduceert. De reproductie gebeurt in alledaagse sociale praktijken en symbolische distincties zijn hier een essentieel onderdeel van.

Deze symbolische distincties zijn het duidelijkst zichtbaar in de sfeer van "levensstijlen", een begrip dat Bourdieu ontleent van Max Weber. In een artikel uit 1922 getiteld "Class, Status, Party" maakt Weber (1922/1973) een onderscheid tussen sociale klassen en statusgroepen. Sociale klassen ontstaan door verschillende posities ten aanzien van het economische productieproces en hebben als dusdanig vooral met bezit of economische kapitaal te maken. In tegenstelling tot het Marxisme stelt Weber echter dat deze klassenverschillen op zich nog geen sociale banden of gemeenschappen genereren. Deze sociale banden komen tot stand binnen statusgroepen gebaseerd op een gemeenschappelijke levensstijl die zich uitdrukt in de sfeer van consumptie. Sociale klassen en statusgroepen gaan dikwijls samen maar toch moeten zij analytisch van elkaar onderscheiden worden, want het zijn niet sociale klassen die de basis vormen voor sociale stratificatie maar statusgroepen.

Volgens Bourdieu is dit analytisch onderscheid tussen klassen en statusgroepen niet houdbaar, aangezien statusprocessen (of levensstijlen) een essentieel onderdeel vormen van deze klassenverschillen zelf. Bourdieu definieert klassenverschillen niet op basis van verhoudingen ten opzichte van het productieproces. Voor Bourdieu is een sociale klasse een bepaalde afbakening van beroepscategorieën binnen het sociale veld, gebaseerd op

het totale volume van economisch en cultureel kapitaal van de actoren in deze beroepsposities, de verhouding tussen beide kapitaaltvormen en het sociale traject dat werd afgelegd om in deze beroepscategorieën terecht te komen (Bourdieu, 1984; pp. 108-119). Cultureel kapitaal omvat hier een brede waaier aan status genererende oriëntaties, disposities, cognitieve vaardigheden, getuigschriften of objecten. Door cultureel kapitaal samen met economische kapitaal als een evenwaardige determinant van klassenposities te beschouwen worden symbolische distincties niet langer verklaard door de positie die een individu inneemt ten aanzien van het productieproces, maar bepalen zijzelf mee hoe deze klassenverschillen tot stand komen.

In “the forms of Capital” (1986) beschrijft Bourdieu cultureel kapitaal in drie verschillende vormen, in een belichaamde vorm, een institutionele vorm en een objectieve vorm (Bourdieu, 1986). Cultureel kapitaal in een objectieve staat zijn materiele culturele objecten. Cultureel kapitaal in een institutionele staat verwijst naar diploma’s en getuigschriften. De primaire vorm van cultureel kapitaal is echter de belichaamde staat en verwijst naar een geheel van cultureel georiënteerde disposities die ontstaan zijn doorheen een proces van vroege culturele socialisatie binnen de familie. Deze vorm van cultureel kapitaal vindt zijn oorsprong in wat Bourdieu de habitus noemt. De habitus is een sociaalpsychologisch concept dat onze gehele kijk op de werkelijkheid en manier van handelen binnen deze werkelijkheid bepaalt. Het is een set van disposities die een eenheid geeft in onze alledaagse handelingen en gewoontes, zonder dat wij ons daar noodzakelijk bewust van zijn. Deze habitus wordt gevormd door socialisatieprocessen in de familie en de disposities die in deze habitus ontwikkeld worden zijn afhankelijk van de klassenpositie die de familie inneemt binnen de sociale ruimte. Wanneer deze habitus de nodige culturele disposities omvat die compatibel zijn met de culturele codes, classificaties en gewoontes binnen de dominante of hogere klassen, zorgt ze ervoor dat kinderen uit de hogere klasse later zelf vlot kunnen interageren binnen deze cirkels. Deze disposities zijn volledig verweven met de identiteit en “manieren” van een persoon en leveren zo cultureel kapitaal op in een belichaamde vorm. De habitus zorgt er dus voor dat personen die werden geboren in een bepaalde klassenpositie een initiële stock aan cultureel kapitaal meekrijgen die ze later kunnen omzetten in institutioneel cultureel kapitaal (door reproductiemechanismen in het onderwijs) en objectief cultureel kapitaal (door de mogelijkheid om culturele producten op een “juiste” manier te consumeren). In een latere fase kan dit geaccumuleerde cultureel kapitaal dan weer omgezet worden in economisch en sociaal kapitaal, wat er toe zal leiden dat de nakomelingen van families uit een hogere klasse gepredispositioneerd zijn om later een gelijkwaardige klassenpositie te bemachtigen.

Cultureel kapitaal bepaalt dus zowel de culturele smaakvoorkeuren van een individu als zijn positie binnen de sociale ruimte waardoor er een structurele homologie tussen de culturele en de sociale ruimte tot stand komt (Bourdieu, 1984, 1988). Deze structurele homologie wordt mogelijk gemaakt omdat cultureel kapitaal inzetbaar is binnen uiteenlopende culturele en sociale velden. Het veldbegrip vormt een essentieel onderdeel binnen het cultureel kapitaalparadigma omdat het aangeeft hoe klassen in de praktijk gevormd worden en hoe deze met elkaar in conflict komen. Binnen verschillende culturele

velden (bijvoorbeeld in de literatuur, muziek, of mode) wordt er een permanente “symbolische strijd” uitgevochten tussen sociale groepen die zich hebben verenigd binnen een gemeenschappelijke levensstijl. Deze symbolische strijd bepaalt bijvoorbeeld de sterke oppositie tussen highbrow smaakpatronen en de lowbrow smaakpatronen die, in de periode dat “La Distinction” geschreven werd, nog normerend waren binnen de meeste culturele velden. De voorkeuren voor de legitieme “hogere cultuur” in de hogere klassen contrasteert hier met de populaire massacultuur in de lagere klassen en deze symbolische distincties zorgen ervoor dat lagere sociale klassen zeer moeilijk toegang krijgen tot hogere sociale posities omdat zij niet de nodige vertrouwdsheid met highbrow cultuurvormen ontwikkelen. De hogere klassen daarentegen kunnen hun sociale positie wel legitimeren aangezien zij vertrouwd zijn met highbrow cultuuruitingen en dit cultureel kapitaal makkelijker kunnen institutionaliseren in de vorm van diploma’s en getuigschriften.

Bourdieu besteedt veel aandacht aan culturele smaakvoorkeuren en consumptiepatronen omdat hier de symbolische distincties die worden aangewend om de grenzen tussen sociale klassen te bepalen, het duidelijkst naar voren komen. Deze symbolische distincties beperken zich echter niet tot expliciete opposities binnen bepaalde culturele velden. De habitus bepaalt niet alleen deze smaakvoorkeuren maar ook het alledaagse handelen, wat ervoor zorgt dat verschillen in levensstijl zich manifesteren in elk gebied van het dagelijkse leven (Bourdieu, 1984, 1988). Om deze opposities te begrijpen bespreekt Bourdieu drie ideaaltypische smaakpatronen die overlappen met drie brede klassen binnen het maatschappelijke veld: de lagere arbeidersklasse, de middenklasse (petit bourgeoisie) en de hogere klasse (de bourgeoisie). De hogere klassen beschikken over een esthetische dispositie die het mogelijk maakt om esthetische oordelen in de Kantiaanse betekenis van het woord te vellen. In deze esthetische oordelen wordt de vorm van een object of praktijk los van zijn functie beoordeeld. Om deze vorm op een juiste manier naar waarde te schatten moet de waarnemer een soort “desinteresse” tonen voor de directe, gevoelsmatige waarnemingen die een object teweeg brengt om zo tot een contemplatieve houding te komen. Het is dus van belang dat er telkens een afstand bewaard blijft tussen de waarnemer en het object, zodat de waarnemer het object los van zichzelf en zijn praktisch nut kan aanschouwen. Bourdieu (1984) merkt hierbij op dat deze manier van waarnemen ook een materiele onafhankelijkheid veronderstelt die enkel in de hogere klassen terug te vinden is. De materiele condities binnen de lagere klassen laten deze “desinteresse” niet toe. Hier zullen eerder disposities ontwikkeld worden die gericht zijn op noodzakelijke behoeften en de functionaliteit van objecten om aan deze behoeften te voldoen. De esthetische vorm is hierbij van ondergeschikt belang. Vandaar dat er binnen de lagere klasse weinig interesse is voor kunstwerken of cultuuruitingen waar deze functionaliteit volledig naar de achtergrond is verdwenen. Lowbrow of populaire cultuurvormen waar de directe, gevoelsmatige waarnemingen belangrijker zijn, wekken wel de nodige interesse omdat deze meer afgestemd zijn op functionele smaakvoorkeuren. De middenklasse (of de petit bourgeoisie) zweeft ergens tussen deze twee disposities. Hun smaakpatronen proberen aansluiting te zoeken bij de esthetische disposities van de hogere klasse, maar omdat zij niet over voldoende economisch of cultureel kapitaal

beschikken om de “juiste” onderscheidingen te maken, vallen zij telkens terug op makkelijkere derivaten van de highbrow cultuur of esthetische consumptiegoederen.

Deze disposities afkomstig uit de habitus bepalen het handelen niet op een deterministische wijze. De manier waarop deze disposities tot uiting komen ligt niet vast waardoor zij in nieuwe situaties telkens tot nieuwe oordelen en handelingen kunnen leiden. De esthetische dispositie is met andere woorden niet gebonden aan vaste objecten (de esthetische vorm staat steeds boven het feitelijke object) waardoor ze makkelijk kan verschuiven naar nieuwe objecten (zoals schilderijen van een opkomende artiest). Verder beperken deze disposities zich niet tot het culturele veld maar bepalen het handelen in alle aspecten van het dagelijkse leven. Ook in velden zoals sport, mode, eten of politiek kunnen esthetische oordelen er dus voor zorgen dat de hogere klasse zich kan onderscheiden van de lagere klassen.

Deze dynamische eigenschap van de esthetische dispositie is noodzakelijk aangezien elk sociaal en cultureel veld aan constante transformaties onderhevig is. Deze transformaties kunnen tot stand komen door nieuwe spelers die de dominante ideeën of voorkeuren binnen een bepaald veld contesteren en hun eigen ideeën of voorkeuren in de plaats willen stellen. Deze “symbolische strijd” kan er toe leiden dat bepaalde sociale groepen hun statuspositie kunnen verbeteren, maar uiteindelijk is het de esthetische dispositie van de hogere klasse die bepaalt welke transformaties binnen het culturele veld cultureel kapitaal genereren. Aangezien de esthetische dispositie op elk moment kan ingezet worden om een esthetisch oordeel te vellen over nieuwe objecten kunnen de hogere klassen zich in de eerste plaats onderscheiden van de middenklassen. De middenklassen ontwikkelen wel een culturele “goodwill” maar niet de esthetische disposities om zelf oordelen te vellen die een gewicht hebben binnen een bepaald cultureel of sociaal veld. Hierdoor kunnen zij de voorkeuren voor specifieke objecten en praktijken uit de hogere klassen wel overnemen maar zij zullen minder goed in staat zijn om transformaties binnen een bepaald cultureel veld op te merken of te beoordelen. Dit mechanisme zorgt ervoor dat de hogere klassen uiteindelijk zo goed als altijd als winnaars uit “the game of culture” komen.

Het cultureel kapitaalparadigma plaatst culturele smaakvoorkeuren, levensstijlkenmerken en consumptiepatronen dus centraal omdat symbolische distincties mee sociale stratificatieprocessen bepalen. Dit paradigma wordt beschouwd als één van de meest wijdverbreide en invloedrijkste theoretische kaders binnen de hedendaagse sociologie (Swartz, 1997). Het reikt een conceptueel kader aan dat een brede waaier aan empirisch onderzoek mogelijk maakt binnen de cultuursociologie, wat tot een enorme groei van dit vakgebied heeft geleid (Lamont, 2012; Pachucki et al., 2007). Toch is er ook kritiek geleverd op het oorspronkelijke theoretisch kader van Bourdieu dat te sterk focust op sociale reproductieprocessen en te weinig ruimte laat voor sociale verandering (Calhoun, 1993). Dat neemt niet weg dat zijn begrippenkader (en dan vooral het veldbegrip) door vele auteurs aangewend wordt om processen van sociale verandering te analyseren (Lovell, 2000; McNay, 1999; Prieur and Savage, 2011; Savage, 2006; Savage and Gayo, 2011). Een voorbeeld hiervan is het culturele omnivoriteitsonderzoek dat één

van de belangrijkste hedendaagse veranderingen in het culturele veld aangeeft (Peterson, 1992, 2005; Peterson and Kern, 1996). Vele empirische onderzoeken hebben aangetoond dat een deel van de jongere, hoogopgeleide cultuurparticipanten zich niet meer exclusief toelegt op highbrow cultuur, maar ook een bredere interesse toont voor verschillende vormen van lowbrow cultuur zoals pop- en rockmuziek (Peterson, 1992; Vander Stichele and Laermans, 2006). Deze brede smaakvoorkeuren worden omschreven als “omnivoriteit” (Peterson, 1992). Savage (2006) stelt dat de opkomst van culturele omnivoriteit erop wijst dat de esthetische dispositie uit de hogere klasse nu ook in het veld van de populaire pop- en rockmuziek wordt toegepast. Dit heeft te maken met een legitimatieproces van de pop- en rockmuziek in de laatste 50 jaar tot een autonoom muzikaal veld waarbinnen nieuwe esthetische onderscheidingen gemaakt kunnen worden. Zo hebben andere studies aangetoond dat participatie in hedendaagse pop- en rockgenres ook een minimum aan cultureel kapitaal vragen, wat ervoor zorgt dat de lagere klasse zich terug trekt uit dit gebied of slechts een zeer beperkte selectie van “lowbrow” artiesten blijft volgen (Bennett et al., 1999; Bennett et al., 2009). Deze beperkte interesse voor cultuur binnen de lagere klassen kan dan omschreven worden als “univoriteit”.

Een andere, meer fundamentele kritiek op het culturele kapitaalparadigma betreft het gebrek aan aandacht voor fundamentele sociologische categorieën zoals leeftijd, gender en etniciteit (Anthias, 2001; van Wel et al., 2006; Weininger, 2005). Gender vormt hierbij een bijzonder geval omdat deze categorie wel veel aandacht krijgt in het latere werk van Bourdieu. Zijn conceptualisatie van het genderbegrip is echter niet altijd consistent met zijn besprekingen van gender binnen het cultureel kapitaalparadigma (Silva and Le Roux, 2011; Weininger, 2005). In wat volgt gaan we dieper in op de plaats van gender in het cultureel kapitaalparadigma en de kritische bemerkingen die hierover geformuleerd werden binnen een aantal feministisch georiënteerde lezingen van Bourdieu.

2.2. De plaats van gender in het cultureel kapitaalparadigma

2.2.1. Gender in het theoretische kader van Bourdieu

In “La Distinction” komt gender relatief weinig aan bod en wanneer ernaar verwezen wordt is het vooral in zijdelingse besprekingen over de manier waarop gender inspeelt op de onderlinge positionering van sociale klassen via de werking van economisch en cultureel kapitaal. De kapitaalvormen die de sociale klassenpositie bepalen worden aanzien als primaire sociologische categorieën en andere sociaal demografische factoren worden aanzien als secundaire kenmerken. De werking van deze secundaire kenmerken is afhankelijk van de klassenpositie die personen of gezinnen innemen in de sociale ruimte. Zo klinkt het in een bekende formulering dat genderkenmerken niet los gezien kunnen worden van klassenkenmerken, net zoals het geel zijn van een citroen niet los gezien kan worden van zijn zuurheid (Bourdieu, 1984; p.107). Weininger (2005) merkt op

dat Bourdieu hier vanuit een puur theoretische logica stelt dat cultureel en economisch kapitaal altijd voorrang krijgen op andere, “secundaire” factoren, aangezien deze telkens de effecten van andere variabelen zullen bepalen.

Zelfs vanuit deze visie is het gebrek aan aandacht voor gender in het empirisch materiaal waarop de analyses voor “La Distinction” gebaseerd zijn, opvallend. Een groot deel van de data die gebruikt werden om smaakvoorkeuren en participatiepatronen te onderzoeken (INSEE 1967) had enkel betrekking op mannelijke respondenten, en de sociale klassenpositie van de respondenten werd uitsluitend bepaald aan de hand van de beroepspositie en het opleidingsniveau van de vader (Bourdieu, 1984; de Saint-Martin, 2015; Silva, 2005). Bourdieu verdedigt het niet opnemen van secundaire factoren zoals gender in zijn analyse door aan te geven dat hij eerst en vooral de structurele homologie tussen de sociale en de symbolische ruimte in kaart wil brengen. Hiervoor focust hij op de link tussen sociale posities en het culturele veld. Zijn impliciete redenering hierbij is dat de sociale positie van zowel mannen als vrouwen door de man bepaald wordt. Binnen een huishouden is het de beroepspositie van de man die de plaats van het hele gezin in de sociale ruimte bepaalt, terwijl de vrouw eerder de verantwoordelijkheden draagt binnen het culturele veld, waar ze het cultureel kapitaal van het gezin moet managen en doorgeven aan volgende generaties. Bourdieu merkt hierbij wel op dat sommige vrouwen in de hogere klassen diploma’s halen of een job uitoefenen, maar dit heeft volgens hem enkel een symbolische functie. De sociale positie blijft in deze gevallen afhankelijk van de beroepspositie van de man.

Het cultureel kapitaalparadigma is dus opgebouwd vanuit de het ideaaltypische mannelijke broodwinnersmodel, waarbij de man de rol van kostwinner op zich neemt en de vrouw de taken binnen het huishouden. In zijn bredere theoretische kader en dan vooral in “La domination masculine” (1998b), stelt Bourdieu dat dit ideaaltypische gezinsmodel diep geworteld is in onze habitus en instituties, waardoor de arbeidsverdeling tussen man en vrouw als natuurlijk aanvaard wordt. Op basis van antropologische data die werden verzameld bij een Berbermaatschappij in Algerije (de Kabyle) in de jaren 60, schetst Bourdieu een sociale en symbolische orde die volledig is gebaseerd op de dichotomie tussen mannelijk en vrouwelijk. Andere voorkomende dichotomieën zijn steeds gebaseerd op deze seksuele dichotomie en de mannelijke zijde domineert telkens de vrouwelijke zijde, wat leidt tot een maatschappij waarin mannelijke eigenschappen de bovenhand voeren. Deze dominantie wordt constant gereproduceerd doorheen processen van “symbolische geweld”, die ervoor zorgen dat genderverschillen afgespiegeld worden in maatschappelijke instituties en vervolgens in de habitus van individuen. Het huis en het huishouden van een gezin in de Kabyle vormt het belangrijkste voorbeeld (Bourdieu, 1992, 1998b). In deze maatschappij is het onderscheid tussen binnen en buiten gekoppeld aan het onderscheid tussen man en vrouw. De plaats van de vrouw is binnen en de plaats van de man is buiten het huis. Het is pas in de openbaarheid dat mannelijke kwaliteiten zoals moed, eerlijkheid en socialiteit tot hun recht kunnen komen. De vrouwelijke kwaliteiten die geassocieerd worden met respectabiliteit kunnen dan weer enkel ontwikkeld worden in de huishoudelijke sfeer. Deze vrouwelijke en mannelijke eigenschappen zitten diep verankerd in de respectievelijk mannelijke en

vrouwelijke habitus, wat er voor zorgt dat mannen en vrouwen op een andere manier naar symbolische opposities kijken die met hun gender geassocieerd worden. Zo krijgt bijvoorbeeld voor vrouwen de publieke ruimte een negatieve connotatie met “licht” terwijl dit voor mannen net een positieve connotatie is. Vermits de habitus altijd een belichaamde habitus is die onze dagelijkse gewoontes en percepties bepaalt, wordt de sociale en symbolische orde die op basis van deze distincties ontstaat automatisch als “natuurlijk” gelegitimeerd. De habitus bepaalt de gehele perceptie van de wereld waardoor mannen en vrouwen de oppositie tussen “binnen” en “buiten” totaal verschillend zullen ervaren. Deze verankering van genderverschillen in de habitus zorgt ervoor dat de dominante positie van de man zowel door mannen als door vrouwen wordt aanvaard.

Volgens Bourdieu is deze symbolische orde ook terug te vinden in onze westerse maatschappij. In al onze instituties zijn ook onderscheiden terug te vinden die een dominante positie aan de man toekennen in de buitenwereld, terwijl vrouwelijke eigenschappen vooral aan de binnenwereld (het huishouden) gekoppeld worden. Als voorbeeld neemt hij de novelle “Naar de vuurtoren” van Virginia Woolf uit 1927, waarin het mannelijk hoofdpersonage (Mr. Ramsey) worstelt met de dominante rol die aan hem wordt opgelegd, maar die uiteindelijk wel als natuurlijk wordt aanvaard door zowel Mr. als Mrs. Ramsey, het vrouwelijke hoofdpersonage dat in alledaagse interacties de dominante rol op zich neemt.

De methode die Bourdieu in “La domination masculine” hanteert heeft veel kritiek gekregen. Zeker de extrapolatie van zijn observaties in een Algerijnse Berbermaatschappij in 1950 naar de hedendaagse westerse maatschappij via een bespreking van een boek uit 1927, dat ook in een zeer specifiek nationale context is geschreven, wordt als zeer problematisch aanzien (Calhoun, 1993; Silva, 2005). Door zijn observaties uit hun historische context te halen krijgen de sociale structuren die hij omschrijft een ahistorische en onveranderlijk karakter, waardoor (structurele) sociale veranderingen in principe onmogelijk worden (Bennett, 2005; Calhoun, 1993; Silva, 2005). Zeker genderverschillen, het fundament waarop andere dichotome structuren zijn opgebouwd, kunnen volgens dit perspectief zo goed als onmogelijk aangepast worden.

Verder is Bourdieu’s visie op gender in “La domination masculine” problematisch omdat ze contrasteert met de plaats die gender inneemt binnen het cultureel kapitaalparadigma (Weininger, 2005). Gender en de arbeidsverdeling tussen man en vrouw komt nu naar voor, niet als een secundair kenmerk ten opzichte van sociale klasse, maar als een autonome distinctie die onafhankelijk van de klassenstructuur de sociale positie van mannen en vrouwen bepaalt. Door impliciet aan te nemen dat de ondergeschikte positie van de vrouw ten opzichte van de man onveranderlijk is, kan de klassenstructuur binnen een maatschappij bestudeerd worden zonder gender in rekening te brengen, om dan in tweede instantie de invloed van de onveranderlijke genderstructuur op de reproductie van deze klassenstructuur in kaart te brengen.

Deze ambigue positie van gender is moeilijk houdbaar. Vandaar dat verschillende feministische auteurs die zich op het werk van Bourdieu hebben geïnspireerd, aangeven

dat gender geïntegreerd moet worden als een primair beginsel dat als zodanig in interactie met economisch en cultureel kapitaal de structuur van de sociale ruimte bepaalt (McNay, 1999; Reay, 2000; Reay, 2004). Zowel mannen als vrouwen moeten gezien worden als actieve actoren binnen de sociale ruimte. Ze zetten elk op hun eigen wijze het beschikbare kapitaal in om hun individuele positie en bij uitbreiding de positie van het gezin binnen het sociale veld te bepalen (Silva, 2005). Door gender te rehabiliteren in het cultureel kapitaalparadigma kunnen we een meer gedetailleerd beeld krijgen over de manier waarop sociale en symbolische stratificatieprocessen tot stand komen. Het maakt de studie van deze processen echter ook een stuk complexer. Zo kan de sociale ruimte niet meer geconceptualiseerd worden op basis van beroepsposities alleen, want gender is niet enkel verweven met het gebruik van cultureel kapitaal op de arbeidsmarkt maar ook binnen het gezin. Aangezien Bourdieu de klassenstructuur van een maatschappij als een afbakening van aan elkaar gerelateerde posities binnen een sociaal veld ziet, is het van belang om ook de posities van mannen en vrouwen binnen de familie in rekening te brengen.

In wat volgt bespreken we hoe gender beter geïntegreerd kan worden in het cultureel kapitaalparadigma binnen de familiale en de werkcontext.

2.2.2. Gender en cultureel kapitaal: de familiecontext

De familiecontext staat centraal binnen het culturele kapitaalparadigma omdat de primaire disposities die de habitus vormen precies binnen het gezin van herkomst worden ontwikkeld. Zoals reeds aangegeven kent Bourdieu hier een belangrijke functie toe aan de vrouw die naast de biologische reproductie ook de hoofdverantwoordelijkheid draagt voor culturele reproductieprocessen (Bourdieu, 1984, 1998a). De hoofdverantwoordelijkheden van de man liggen daarentegen in de sociale ruimte waardoor zijn beroepspositie de sociale positie van het gezin bepaalt. In het kader van het culturele reproductieproces impliceert dit dat de sociale klasse van een gezin wordt bepaald door de man in het huishouden, maar het is de vrouw die het symbolisch kapitaal binnen het gezin beheert en doorgeeft aan volgende generaties. Bourdieu omschrijft vrouwen dan ook als de managers van het symbolische kapitaal in de familie. Zij draagt de verantwoordelijkheid voor het publieke imago van het gezin (Bourdieu, 2001; p.99).

Hoewel Bourdieu zelf niet veel aandacht heeft voor de theoretische implicaties van deze observaties, komt het erop neer dat de sociale positie van mannen en vrouwen op een verschillende manier bepaald wordt door het cultureel kapitaal afkomstig van een esthetische dispositie. Mannen kunnen deze vorm van cultureel kapitaal direct aanwenden om bepaalde sociale posities te verwerven terwijl van vrouwen wordt verwacht dat zij dit cultureel kapitaal terug investeren in het gezin. Zo omschrijft Bourdieu vrouwen uit de hogere klasse (hier dus de Parijse bourgeoisie uit de jaren 60) als grotendeels uitgesloten van de economische sfeer, waardoor zij hun cultureel kapitaal niet kunnen omzetten in economisch kapitaal. Zij zullen hun cultureel kapitaal vooral gebruiken voor “stage-managing” binnen het gezin (Bourdieu, 1984; p.48). Deze

traditionele taakverdeling wordt volgens Bourdieu vooraf geanticipeerd door gezinnen waardoor zij verwachten dat vrouwen later minder kunnen investeren in economisch kapitaal. Vandaar dat er exclusieve aandacht wordt besteed aan de transmissie van belichaamd cultureel kapitaal naar dochters, het is deze vorm van kapitaal die zij later het meest efficiënt kunnen inzetten als een status genererende vorm van kapitaal binnen het gezin. Vrouwen zullen ook meer vasthouden aan cultureel kapitaal in zijn primaire vorm, omdat zij minder kansen krijgen om dit kapitaal te converteren in economisch en sociaal kapitaal. Verder worden zij geacht om deze primaire vormen van cultureel kapitaal in hun oorspronkelijke staat door te geven aan de volgende generaties. Mannen daarentegen moeten zich hoofdzakelijk richten op de economische sfeer waardoor er meer aandacht wordt besteed aan de transmissie van economisch en sociaal kapitaal aan zonen binnen het gezin. Daarnaast zullen zij het primaire culturele kapitaal dat zij in het gezin van herkomst vergaren ook sneller converteren naar andere kapitaalsoorten. Deze processen vormen binnen het cultureel kapitaalparadigma één van de belangrijkste verklaringen voor de sterkere interesse van vrouwen dan mannen voor legitieme cultuurvormen.

Bourdieu stelt dat de ideologie waarop het mannelijk broodwinnersmodel gefundeerd is een illusie is, maar dan wel een “goed gefundeerde illusie” want het is één van de meest geïnstitutionaliseerde sociale constructies die wordt ondersteund door de staat, het onderwijs en het gezin en een centrale rol speelt in het normaliseren van sociale verschillen (Bourdieu, 1998a; p.73). De genderdichotomie is ingeschreven in de habitus van zowel mannen als vrouwen en dit zorgt ervoor dat de arbeidsverdeling tussen man en vrouw zo goed als automatisch tot stand komt. Door de institutionele ondersteuning van deze arbeidsdeling wordt dit de meest efficiënte manier om cultureel kapitaal door te geven. Dit idee van een “normale” familie moet dan ook gezien worden als een sociaal discours, omdat elke bespreking van de familie als categorie een aantal prescriptieve oordelen in zich draagt. Een reëel gevolg hiervan is dat sociale groepen die naar dit ideaal kunnen leven het voordeel hebben van de “normaliteit” en het gemakkelijkste cultureel kapitaal kunnen opbouwen en doorgeven aan volgende generaties.

Elizabeth Silva (2005) merkt hierbij op dat Bourdieu dit ideaalbeeld als een gefundeerde illusie omschrijft, maar er daarna niet meer afwijkt om de positie van mannen en vrouwen binnen het gezin te beschrijven (p.97). Het is echter de vraag of dit ideaalbeeld van het gezin vandaag nog steeds hetzelfde is als 50 jaar geleden. Het is lang niet meer zo vanzelfsprekend om een typisch hedendaagse familie als standaard te nemen, aangezien verschillende relatief nieuwe samenwoningsvormen niet meer als afwijkend gezien worden (Atkinson, 2013). Ook de arbeidsverdeling tussen man en vrouw binnen het gezin (kostwinner/huisvrouw) kan bezwaarlijk nog als een als natuurlijk aanvaard verschil omschreven worden. Het aandeel vrouwen in het hoger onderwijs ligt grotendeels gelijk aan dat van mannen (of hoger in de humane wetenschappen) en het aandeel vrouwen dat voltijds werkt is de laatste 50 jaar zeer sterk toegenomen (Powell, 1999). De situatie waarin de sociale positie van de vrouw deze van de man overstijgt is hierdoor niet meer zo uitzonderlijk, zeker in landen waar het mannelijk broodwinnersmodel minder sterk gepromoot wordt (Hofmeister et al., 2006).

Eén van de belangrijkste vragen die deze verschuivingen met zich meebrengt is of het cultureel kapitaal in een huishouden moet bestudeerd worden als gezinskapitaal of als kapitaal van individuen binnen het gezin (Silva, 2005; p.100). Bourdieu analyseert cultureel kapitaal als toebehorend aan de man in het huishouden en de vrouw ziet hij eerder als een esthetisch object dat zelf een onderdeel vormt van het cultureel kapitaal binnen het gezin. Door de toename van vrouwen in het hoger onderwijs en op de arbeidsmarkt kunnen zij moeilijk nog steeds aan de kant worden geschoven als kapitaal dragende objecten. Zij zijn zelf ook kapitaal accumulerende subjecten geworden die zelfstandig cultureel kapitaal aanleveren (Lovell, 2000: p.20; Silva, 2005). Binnen een gezin zijn er dus twee actoren die bepalen hoeveel kapitaal het gezin bezit, hoe de verhoudingen tussen de verschillende kapitaalsoorten liggen en in het verlengde daarvan, wat de klassenpositie van het gezin is. In klassiek empirisch onderzoek gericht op de klassenpositie van gezinnen komt deze discussie uitvoerig aan bod (Erikson, 1984; Erikson and Goldthorpe, 1992; Goldthorpe, 1983; Sobel et al., 2004). Hieruit blijkt dat de klassenidentiteit van een gezin toch nog steeds meer wordt bepaald door de sociale positie van de man dan door de sociale positie van de vrouw. Dit impliceert echter niet rechtstreeks dat de sociale positie van de man ook zal bepalen welke vormen van cultureel en economisch kapitaal worden doorgegeven aan de volgende generaties binnen het gezin. Het is zeer plausibel dat hier de individuele kapitaalstock van de moeder een belangrijkere rol speelt dan in het oorspronkelijke culturele reproductiemodel van Bourdieu wordt aangenomen. Deze bedenkingen vinden ook steun in het empirisch onderzoek naar cultuurparticipatie binnen het gezin, waar achtergrondkenmerken van de moeder mee bepalen of de partner en de kinderen in het gezin aan culturele activiteiten participeren of niet (Nagel, 2002; Siongers, 2007; Upright, 2004; van Eijck, 1997; van Wel et al., 2006). Dit geeft aan dat vrouwen nog steeds als managers van het symbolische kapitaal in het gezin optreden, maar we kunnen aannemen dat ze hierbij ook persoonlijk geaccumuleerd cultureel kapitaal investeren, wat erop neerkomt dat ze een meer onafhankelijke positie innemen in het culturele reproductieproces.

2.2.3. Gender en cultureel kapitaal: de werkcontext

In “La Distinction” verwijst Bourdieu vooral naar de klassieke arbeidsverdeling binnen de familie om te verklaren waarom vrouwen meer investeren in cultureel kapitaal. Zijn analyses zijn opgebouwd vanuit het mannelijk broodwinnersmodel waardoor het gebruik van vrouwelijk cultureel kapitaal binnen de sociale ruimte slechts zeer sporadisch besproken wordt. Het begrippenkader van Bourdieu laat nochtans wel toe om het gebruik van cultureel kapitaal door verschillende actoren en in verschillende contexten te bestuderen. Hiervoor moet het algemene cultureel kapitaal in de vorm van belichaamde disposities die tijdens het socialisatieproces tot stand kwamen onderscheiden worden van “veldspecifieke” vormen van kapitaal. Deze laatste zijn specifieke uitingen van cultureel kapitaal die voordelen kunnen opleveren via concrete interacties binnen sociale en culturele velden (Holt, 1997).

Bourdieu zelf geeft hier en daar beschrijvingen over het functioneren van esthetische disposities en smaakvoorkeuren van vrouwen als veldspecifiek cultureel kapitaal binnen bepaalde beroepscategorieën. Hoewel dit niet systematisch wordt uitgewerkt en ook afwezig is in zijn concrete analyses, zijn er toch passages terug te vinden in "La Distinction" die een aanzet kunnen vormen om vrouwelijke arbeidsparticipatie vanuit het perspectief van het cultureel kapitaalparadigma te bestuderen. Zo wordt er bijvoorbeeld aangegeven dat de kennis van klassieke muziek groter is in de vrouwelijke beroepscategorieën binnen de middenklasse (de medische en sociale dienstensector en secretariaat) ten opzichte van eerder mannelijke beroepen. Als verklaring wordt terug gegrepen naar de klassieke arbeidsverdeling tussen man en vrouw, waarbij het voor vrouwen als managers van cultureel kapitaal belangrijker is om kennis te hebben van traditionele kunst en literatuur (Bourdieu, 1984; p.56). Hier geeft Bourdieu dus aan dat vrouwen cultureel kapitaal niet enkel accumuleren om dit vervolgens door te geven in het gezin, zij kunnen hun taak als managers van symbolisch kapitaal ook verderzetten op de arbeidsmarkt. Bourdieu gebruikt in deze context de term lichaamskapitaal (body capital; p. 204) om aan te geven dat fysieke eigenschappen van vrouwen uit de midden- en hogere klassen ingezet kunnen worden om sociale of symbolische voordelen te verkrijgen die de familiale sfeer overstijgen. Het inzetten van cultureel kapitaal op de arbeidsmarkt ziet hij wel als een exclusief voordeel voor vrouwen uit de hogere middenklasse of hogere klasse. Vrouwen uit de arbeidersklasse zullen daarentegen "minder vaak een job hebben en minder vaak terecht komen in beroepen waar er een strikte conformiteit met de dominante schoonheidsidealen wordt gevraagd" waardoor zij "minder bewust zijn van de marktwaarde van schoonheid en minder tijd en moeite zullen investeren in het cultiveren van hun lichaam" (Bourdieu, 1984; pp 201, eigen vertaling).

Doorheen het boek "La Distinction" zijn er nog verschillende andere beschrijvingen te vinden over de manier waarop esthetische of functionele disposities tot veldspecifieke voordelen kunnen leiden in beroepen binnen de hogere en de lagere klasse (Bourdieu, 1984; pp.175-208). In deze beschrijvingen neemt Bourdieu vaak een functionalistisch standpunt in. Zo geeft hij bijvoorbeeld aan dat mannen binnen de arbeidersklasse een smaakvoorkeur voor vetrijke maaltijden ontwikkelen omdat dit voor hen functioneel is bij het uitvoeren van zware fysieke arbeid. In zijn beschrijving van het gebruik van lichaamskapitaal bij vrouwen schemert echter ook een invloed door van het symbolisch interactionisme. Door te investeren in hun lichaam en uiterlijk creëren vrouwen een publiek imago waarbij statussymbolen een belangrijk onderdeel worden van veldspecifieke interacties. Om dit soort interacties beter te beschrijven is het begrippenkader dat Ervin Goffman aanreikt in "The Presentation of Self in Everyday Life" (1959) erg nuttig. In dit boek introduceert Goffman de metafoor van het theater om publieke sociale interacties te bestuderen. Deze interacties worden als "frontstage performances" omschreven waarbij actoren zich presenteren aan een publiek. Tijdens deze performances zijn actoren constant bezig met "impression management" waarbij zij een positieve perceptie van zichzelf willen bewerkstelligen bij hun publiek. Wanneer vrouwen dus investeren in lichaamskapitaal kan dat gezien worden als een vorm van impression management.

Bourdieu geeft zelf aan sterk beïnvloed te zijn geweest door het werk van Erving Goffman (Bourdieu, 4 December 1982; Swartz, 1997). Zijn sociologisch kader kan dan ook een aanvulling vormen binnen het cultureel kapitaalparadigma om het veldspecifiek gebruik van cultureel kapitaal te bestuderen bij mannen en vrouwen. Een belangrijke toepassing in dit verband is het Interactie-Rituelen paradigma van Randall Collins (2004). In dit paradigma werkt Collins het onderscheid tussen frontstage en backstage werk verder uit en relateert dit onderscheid aan status en machtsprocessen op de arbeidsmarkt. Wanneer Collins over machtsprocessen spreekt gaat het over interactierituelen waarbij iemand of een bepaalde groep een autoriteitspositie inneemt tegenover een andere persoon of groep. Deze situaties komen vaak voor tijdens interacties op de werkvloer, waar er een duidelijk onderscheid is tussen actoren in een formele autoriteitspositie en actoren in een ondergeschikte positie die bevelen moeten uitvoeren (Collins, 1975, 1988, 2004). Deze interacties hebben het karakter van een Durkheimiaans ritueel, aangezien er voorgeschreven regels zijn waarbij er aan iedere actor een duidelijke rol wordt toegeschreven en waarbij de aandacht vooral gericht wordt op de persoon in de autoriteitspositie. De machtsrituelen die deze interacties teweegbrengen hebben een invloed op de status die de actoren aan zichzelf toekennen. Actoren in een autoriteitspositie identificeren zich sterk met hun beroepspositie en ontwikkelen een levensstijl waarin formele statussymbolen aangewend worden om deze positie te bevestigen. Door deel te nemen aan de formele, legitieme cultuurvormen kunnen zij hun formele positie presenteren in alledaagse interacties. Actoren in een ondergeschikte positie zullen zich niet identificeren met hun formele positie en deze formele statussymbolen afzweren. In de plaats ontwikkelen zij een collectieve “working class” levensstijl die gericht is op mannelijkheid en lokale en praktische voorkeuren (Collins, 1988, 1992; Halle, 1984).

Collins vertrekt vanuit de conflictsociologie, waar er traditioneel een sterke focus is op verschillen in autoriteitsposities binnen organisaties (Collins, 1975; Dahrendorf, 1959; Savage et al., 1992). Een belangrijke toevoeging die Collins maakt is de “Goffmanian twist” waarbij er een onderscheid wordt gemaakt tussen frontstage en backstage werk in de lagere sociale klassen (Collins, 1988). De typisch mannelijke “working class” levensstijl, die zich afzet tegen formele cultuuruitingen is vooral een gevolg van het backstage karakter dat deze arbeidersjobs vaak kenmerkt. Vrouwen uit de lagere klassen zijn daarentegen vaker tewerkgesteld in “frontstage” werk. Bij frontstage werk staat “impression management” tijdens formele interacties centraal, waardoor esthetiek en formele cultuur een belangrijke rol blijven spelen voor vrouwen uit de lagere klasse. Daarnaast zijn er ook meer vrouwen tewerkgesteld in de cultureel sector zelf, waardoor zij sneller de culturele voorkeuren van de hogere klassen zullen overnemen.

Het theoretische kader van Collins is reeds door een aantal auteurs aangewend als een aanvulling op het cultureel kapitaalparadigma van Bourdieu (Christin, 2012; Lizardo, 2006b, 2011). Zo toont Lizardo (2011) aan dat naast de beroepspositie van actoren ook de ervaring van instructies geven of opvolgen op de werkvloer een additionele invloed heeft op participatie in legitieme cultuurvormen. Door de opsplitsing tussen frontstage en backstage werk verder uit te werken voor beroepsposities over verschillende klassen heen

kan ook het genderverschil in cultuurparticipatie met dit kader kan verklaard worden (Lizardo, 2006b). Zijn resultaten geven aan dat dit genderverschil vooral aanwezig is in de marktgerichte, economisch dominante sectoren, waar mannen eerder opteren voor een levensstijl gericht op “mannelijke” statusactiviteiten (zoals sport) en vrouwen vasthouden aan de traditionele, legitieme cultuurvormen. In lijn met Erickson (1996), die heeft aangetoond dat er in sommige “business” culturen een proces van highbrow devaluatie optreedt, argumenteert Lizardo dat deze devaluatie vooral bij mannen zal plaatsvinden. Vrouwen in een business cultuur zullen meer investeren in hun frontstage persoonlijkheid omdat dit voor hen bruikbare vormen van cultureel kapitaal zal opleveren. Dit geeft aan dat vrouwen niet enkel meer investeren in cultureel kapitaal omdat zij tewerkgesteld zijn in vrouwelijke beroepen waar frontstage werk belangrijk is. Zij zullen ook vaker investeren in cultureel kapitaal wanneer zij tewerkgesteld zijn in mannelijke, economisch dominante sectoren.

Deze uitbreiding op het cultureel kapitaalparadigma laat toe om het cultureel kapitaal van vrouwen te bestuderen als een kapitaalsvorm die ingezet kan worden buiten de sfeer van sociale reproductie. In het originele cultureel kapitaalparadigma komt dit aspect slechts zeer sporadisch aan bod, maar dat wil niet zeggen dat de link tussen arbeidsparticipatie en gender niet binnen dit theoretisch kader kan onderzocht worden. Ook hier is het aangewezen om vrouwen als volwaardige kapitaal accumulerende subjecten te beschouwen. Als vrouwen hun geaccumuleerde cultureel kapitaal kunnen inzetten in sociale reproductieprocessen (Lovell, 2000; Reay, 2004; Silva, 2005), lijkt het aannemelijk dat dit ook het geval is op de arbeidsmarkt. Toch is het nog steeds kenmerkend voor vrouwen dat ze een dubbele positie opnemen, enerzijds binnen het gezin en anderzijds in hun werksituatie. Het zoeken naar een evenwicht tussen werk- en familiale context moet dan ook in rekening gebracht worden, vermits net hier belangrijke genderverschillen kunnen optreden.

2.3. Empirische bijdrage van dit proefschrift

In dit proefschrift presenteren we vier empirische studies die dieper ingaan op de plaats van gender binnen het cultureel kapitaalparadigma. In elke studie nemen we de opmerking van Lovell (2000) en Silva (2005) ter harte om vrouwen als kapitaal accumulerende subjecten te beschouwen die hun kapitaal aanwenden binnen de familiale- en de werkcontext. De manieren waarop dit cultureel kapitaal wordt ingezet kunnen verschillen voor mannen en vrouwen en daarom contrasteren we telkens mannelijk en vrouwelijk gebruik van cultureel kapitaal. De hoofddoelstelling van dit proefschrift is om via deze werkwijze tot een betere integratie van gender in het cultureel kapitaalparadigma te komen. De onderzoeksvragen uit de vier studies zijn steeds opgebouwd vanuit dit paradigma in combinatie met een additionele aandacht voor genderverschillen.

Zoals reeds aangegeven worden de studies uit dit proefschrift opgesplitst in twee delen. Het eerste deel heeft betrekking op het culturele reproductieproces binnen de familie en in het tweede deel wordt de aandacht verschoven naar het gebruik van cultureel kapitaal op de arbeidsmarkt. We formuleren onderzoeksvragen rond gender binnen deze twee contexten. Werk en gezin zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden en de onderzoeksvragen uit beide delen zijn dan ook complementair. Zo bieden zij samen de mogelijkheid om aan gender een meer centrale plaats te geven binnen het cultureel kapitaalparadigma.

2.3.1. Onderzoeksvragen: gender in het culturele reproductieproces

In de eerste twee studies gaan we na welke vormen van cultureel kapitaal in het gezin een rol spelen bij de intergenerationele overdracht van cultureel kapitaal aan adolescenten. In deze studies wordt cultuurparticipatie bij adolescenten als een indicator van cultureel kapitaal gebruikt. Kunst- en erfgoedparticipatie is een klassieke indicator, maar bij jongere adolescenten kan ook pop- en rockparticipatie bestudeerd worden binnen hetzelfde cultureel kapitaalparadigma, als een jeugdspecifieke vorm van cultureel kapitaal (Laughey, 2006). Beide vormen van participatie worden beïnvloed door het gezin van herkomst (Gripsrud et al., 2011; Lizardo and Skiles, 2008). Om na te gaan of er verschillen zijn in de invloed van cultureel kapitaal afkomstig van de moeder of de vader wordt telkens bijzondere aandacht besteed aan genderspecifieke vormen van intergenerationele overdracht voor beide vormen van cultuurparticipatie. Bourdieu kent in zijn etnografische discussies een belangrijke rol toe aan de moeder om de reproductie van cultureel kapitaal binnen het gezin te beschrijven en een aantal empirische studies hebben dit reeds bevestigd (van Eijck, 1997; van Wel et al., 2006; Voorpostel and van der Lippe, 2001). Er blijven echter vraagtekens over hoe de rol van moeders in dit proces begrepen moet worden (Reay, 2000; Reay, 2004; Silva, 2005). Dat cultuurparticipatie van de moeder belangrijk is past binnen het kader van Bourdieu, waar moeders de managers van het cultureel gezinskapitaal zijn. In recentere studies zijn echter aanwijzingen te vinden dat ook het opleidingsniveau van de moeder een belangrijke rol speelt in dit proces (van Eijck, 1997). Dit past minder goed in het cultureel kapitaalparadigma van Bourdieu. Deze studies geven aan dat vrouwen ook zelf cultureel kapitaal verwerven dat inzetbaar is binnen de sociale ruimte en dit individueel geaccumuleerde kapitaal doorgeven aan de volgende generaties via culturele reproductieprocessen.

Wanneer we de invloed van het cultureel kapitaal van de moeder op culturele reproductieprocessen willen onderzoeken kunnen we niet om de vraag heen die Silva (2005) zich stelt over cultureel kapitaal binnen het gezin: moet dit kapitaal bestudeerd worden als gezinskapitaal of als individueel kapitaal van de verschillende leden? Om deze vraag te beantwoorden moet in de eerste plaats onderzocht worden hoe het cultureel kapitaal van de vader en de moeder zich tot elkaar verhoudt in het reproductieproces. Daarbij moeten we rekening houden met de mogelijkheid dat het cultureel kapitaal van de vader of de moeder ook een differentiële uitwerking kan hebben op verschillende

types van cultureel kapitaal die worden doorgegeven binnen het gezin. Zo is kunst- en erfgoedparticipatie een meer legitieme vorm van cultureel kapitaal met eerder vrouwelijke connotaties, terwijl pop- en rockmuziek een minder legitieme vorm van cultureel kapitaal lijkt met een aantal mannelijke connotaties (Tepper, 2000). Dit kan ertoe leiden dat het cultureel kapitaal van de vader van groter belang is om pop- en rockparticipatie te verklaren, terwijl het cultureel kapitaal van de moeder meer invloed heeft op kunst- en erfgoedparticipatie. Verder kan dit ervoor zorgen dat er meer gewicht wordt gegeven aan het belang van kunst- en erfgoedparticipatie voor dochters en pop- en rockparticipatie van zonen. In combinatie kunnen beide processen ertoe leiden dat er genderspecifieke socialisatieprocessen optreden voor beide activiteiten waarbij er een sterkere overdracht is van participatiepatronen van moeder op dochter en van vader op zoon. Samengevat leidt dit tot volgende drie onderzoeksvragen:

- (1) *Wordt cultuurparticipatie in kunst- en erfgoedactiviteiten en pop- en rockconcerten op een verschillende manier beïnvloed door het cultureel kapitaal van de vader en het cultureel kapitaal van de moeder?*
- (2) *Hoe verhoudt het cultureel kapitaal van de vader en van de moeder zich tot elkaar bij verschillende vormen van het culturele reproductieproces?*
- (3) *Heeft het cultureel kapitaal van de moeder en de vader een verschillende invloed op de cultuurparticipatie van zonen en dochters?*

2.3.2. Onderzoeksvragen: gender en cultureel kapitaal op de arbeidsmarkt

In de twee volgende studies gaan we expliciet in op de genderverschillen die zich manifesteren in het verband tussen cultureel kapitaal en arbeidsposities. De derde studie spitst zich toe op kunst- en erfgoedparticipatie als een indicator van cultureel kapitaal binnen de beroepsbevolking. In deze studie wordt het genderverschil in cultuurparticipatie verder uitgeklaard en wordt er nagegaan of familiale en werkgerelateerde factoren deze cultuurparticipatie verschillend beïnvloeden voor mannen en vrouwen. Steeds meer vrouwen vinden toegang tot de arbeidsmarkt en het gemiddelde opleidingsniveau van vrouwen wordt steeds hoger, waardoor het zeer aannemelijk lijkt dat vrouwen die zelf cultureel kapitaal accumuleren dit ook zullen aanwenden op de arbeidsmarkt (Christin, 2012; Collins, 1992; Lizardo, 2006b). Bourdieu gaf ook reeds aan dat vrouwen in sommige gevallen cultureel kapitaal etaleren op de arbeidsmarkt (Bourdieu, 1984; p.149, p.174), maar geeft daarbij aan dat dit telkens in functie van het familiale gezinskapitaal gebeurt. Vrouwelijke arbeidsparticipatie wordt dan uitsluitend aanzien als een aanvulling op het statuswerk dat zij verrichten binnen het gezin. De sterk toegenomen arbeidsparticipatie van vrouwen op de arbeidsmarkt maakt het problematisch om vrouwelijke arbeidsparticipatie enkel als een aanvulling op hun huishoudelijke taken te beschouwen. De relatie tussen werk en gezin neemt voor veel

vrouwen complexere vormen aan waardoor het spanningsveld tussen familiale en werkgerelateerde verplichtingen veel groter is voor vrouwen dan voor mannen (Hofmeister et al., 2006). Dit leidt ertoe dat vrouwen sterker de afweging zullen maken of ze hun cultureel kapitaal inzetten binnen het gezin of in een arbeidscontext. Beide opties kunnen een positieve invloed hebben op de cultuurparticipatie van vrouwen. Wanneer vrouwen als managers van het cultureel kapitaal binnen het gezin optreden hebben zij er voordeel bij om te blijven investeren in hun belichaamd cultureel kapitaal. Dit kan ertoe leiden dat zij geneigd zijn om meer te participeren in kunst- en erfgoedactiviteiten wanneer zij ervoor kiezen om hun tijd vooral in het gezin te investeren. Daarnaast kan cultureel kapitaal ook ingezet worden op de arbeidsmarkt en dit kan vooral winstgevend zijn in vrouwelijke beroepen waar impression management een belangrijk onderdeel van de taakinhoud vormt (Collins, 1988, 1992). Kunst- en erfgoedparticipatie neemt hier een speciale plaats in. Het is een indicator van cultureel kapitaal met een publiek karakter, waardoor het binnen bepaalde vrouwelijke beroepsnetwerken voordelen kan opleveren (Kane, 2004; Lizardo, 2006a, b).

Vanuit deze optiek kunnen we verwachten dat zowel voltijds werken als investeren in het gezin ertoe kan leiden dat vrouwen meer gaan participeren in kunst- en erfgoedactiviteiten. Daarbij moet wel opgemerkt worden dat beide tijdsrestricties met zich meebrengen, wat publieke cultuurparticipatie kan verhinderen (Kraaykamp et al., 2008; Kraaykamp et al., 2009). Deze tijdsrestricties kunnen ook weer op een verschillende manier inwerken op cultuurparticipatie van vrouwen en mannen (Kraaykamp et al., 2008). Om genderverschillen in het gebruik van cultureel kapitaal te onderzoeken is het dan ook aangewezen om na te gaan in welke mate werkgerelateerde en gezinsgerelateerde factoren de frequentie van participatie in kunst- en erfgoedactiviteiten beïnvloeden voor mannen en vrouwen.

(4) Op welke manier wordt de frequentie van bezoek aan kunst- en erfgoedactiviteiten van mannen en vrouwen beïnvloed door arbeidsmarktparticipatie en gezinsverplichtingen?

In de vierde studie gaan we dieper in op de relatie tussen mannelijk en vrouwelijk cultureel kapitaal en posities op de arbeidsmarkt. Meer bepaald gaan we na op welke wijze bredere levensstijlkenmerken gelinkt zijn aan ondergeschikte of autoriteitsposities op de arbeidsmarkt, en of hier verschillen optreden voor mannen en vrouwen. De focus ligt dus niet langer op cultuurparticipatie als indicator van cultureel kapitaal maar op bredere levensstijlkenmerken, meer bepaald op smaakvoorkeuren in eetgewoontes en mode. Bourdieu stelt dat belichaamd cultureel kapitaal in de vorm van een esthetische dispositie niet enkel tot uiting komt in directe voorkeuren voor cultuur, maar zich evengoed manifesteert in meer basale aspecten van het alledaagse leven zoals voedsel en kleding. Deze smaakvoorkeuren zijn zeer relevant om de link tussen cultureel kapitaal en posities op de arbeidsmarkt te onderzoeken, aangezien eten en kleding tot de leefwereld van elke sociale groep behoort. Dit maakt het mogelijk om ook binnen sociale strata waar cultureel kapitaal niet noodzakelijk tot uiting komt in cultuurparticipatie toch

op zoek te gaan naar genderverschillen in het gebruik van cultureel kapitaal. Beide smaakvoorkeuren kunnen ook gezien worden als een indicator voor wat Bourdieu “body capital” noemt. Deze vorm van kapitaal is vooral relevant voor vrouwen die door hun fysieke verschijning in specifieke situaties bepaalde voordelen kunnen krijgen. Eetgewoontes en mode zijn net twee gebieden die sterk gerelateerd zijn aan het lichaam waardoor ze een belangrijke rol kunnen spelen voor vrouwen om een betere positie op de arbeidsmarkt te bemachtigen.

Zoals reeds aangegeven conceptualiseert Bourdieu vrouwelijke arbeidsparticipatie vooral als een statussymbool voor gezinnen binnen de hogere klasse, en een noodzakelijk kwaad binnen de lagere klasse (Bourdieu, 1984; p.174). Wanneer vrouwen echter als cultureel kapitaal accumulerende subjecten worden aanzien, is het noodzakelijk om ook na te gaan hoe cultureel kapitaal gelinkt is aan de beroepsposities die worden opgenomen door vrouwen op de arbeidsmarkt. Hier doen we beroep op het Interactie-Rituelen paradigma van Randall Collins (2004). Een basisassumptie van dit model is dat dagelijkse interacties en ervaringen binnen verschillende macht- en statusposities in de maatschappij tot verschillende levensstijlen zullen leiden (Collins, 1988, 1992). Deze interactievormen komen zeer sterk naar voor op de werkvloer, waardoor beroepskenmerken een belangrijke invloed kunnen hebben op verschillende levensstijlen. Een interessante denkpiste die Collins hierbij formuleert is dat mannen en vrouwen verschillende posities innemen ten aanzien van macht- en statusprocessen op de werkvloer waardoor zij andere levensstijlen zullen ontwikkelen. Door dit kader toe te passen op de bespreking van levensstijlen binnen het cultureel kapitaalparadigma komen we tot een onderzoeksprogramma waar gender, cultureel kapitaal en beroepskenmerken aan elkaar gerelateerd worden. De hoofdonderzoeksvraag voor dit onderzoeksprogramma is:

- (5) *Op welke manier beïnvloeden machtsprocessen in werksituaties het cultureel kapitaal van mannen en vrouwen?*

2.3.3. Empirische bijdrage

Om een antwoord te vinden op deze onderzoeksvragen maken we gebruik van kwantitatieve onderzoeksmethoden uit de multivariate statistiek. Volgens Bourdieu is het nadeel van deze technieken dat ze de complexe, onderliggende samenhang die de structurele homologie tussen de culturele en de sociale sfeer kenmerkt nooit volledig in kaart kunnen brengen. Dit behoort dan ook niet tot de doelstellingen van dit proefschrift. Daartegenover staat dat we in elke empirische studie ingaan op afgebakende indicatoren van cultureel kapitaal en nagaan hoe gender inwerkt op processen die beschreven worden binnen het cultureel kapitaalparadigma. Hierbij kiezen we niet voor één vaste analysemethode. In elke studie formuleren we een aantal specifieke hypothesen die gerelateerd zijn aan bovenstaande onderzoeksvragen en selecteren we een aangepaste techniek die het meest geschikt is om deze hypothesen te testen. Zo wordt het verband tussen gender en het cultureel kapitaalparadigma telkens op een andere manier belicht.

We bespreken in wat volgt kort het empirische materiaal dat gebruikt werd in deze studies.

3. Data en methoden

Voor dit onderzoeksproject maken we gebruik van twee datasets: de Cultuur Participatie Survey uit 2003-2004 (CPS 2003-2004) en de participatiesurvey van 2009 (PaS 2009). Dit zijn twee op elkaar volgende populatiestudies over vrije tijdsparticipatie in Vlaanderen die tot stand zijn gekomen binnen het Steunpunt Cultuur aan de Universiteit Gent. Het algemene opzet en de methodologie van deze surveys bespreken we eerst. Daarna gaan we verder in op de informatie die in beide surveys verzameld werd en bespreken we de operationalisering van de verschillende variabelen die werden gebruikt in dit onderzoeksproject.

3.1. De participatiesurveys: Opzet en methodologie

De participatiesurveys zijn een verwezenlijking van het Steunpunt Cultuur, een interuniversitair consortium tussen verschillende onderzoeksgroepen aan de Universiteit Gent (CuDOS), de Vrije Universiteit Brussel (TOR, SMIT) en de Katholieke Universiteit Leuven (CMIS). Het steunpunt combineert fundamenteel wetenschappelijk en beleidsondersteunend onderzoek naar verschillende vormen van participatie en het culturele leven in Vlaanderen. Binnen het culturele veld is er vraag naar concreet cijfermateriaal over nieuwe trends en complexe culturele beleidsthema's (Schauvliege, 2009). Om aan deze noden te voldoen werd in 2003 een eerste participatiesurvey opgezet. Dit onderzoek werd gecoördineerd door het toenmalige steunpunt Recreatief Vlaanderen en het opzet van dit onderzoek werd vastgelegd in samenspraak met verschillende andere actoren binnen het culturele veld. Een gedetailleerde bespreking van dit onderzoeksopzet werd opgenomen in Lievens, Waeye en De Meulemeester (2006). Het hoofddoel van dit onderzoeksproject was het in kaart brengen van het geheel van sociaal demografische achtergrondkenmerken, levensstijlkenmerken, attitudes, smaakvoorkeuren, esthetische verwachtingen, drempels en motivaties die samenhangen met verschillende vormen van participatie. Deze participatiesurvey staat internationaal bekend als een van de meest omvattende studies naar cultuurparticipatie (Kirchberg and Kuchar, 2014). De PaS 2009 is een vervolgmeting op de CPS 2003-2004 met als voornaamste doel de evolutie van participatie doorheen de tijd in kaart te brengen. Door de toevoeging van sport als onderzoeksdomein binnen de participatiesurvey moest het deel over cultuur in de vragenlijst ingekort worden. Vandaar dat deze studie minder

informatie bevat over de context van deze participatie. Een gedetailleerd overzicht van deze survey is te vinden in Lievens en Waeye (2011).

De PaS 2009 werd als een vervolgmeting voor de CPS 2003-2004 opgezet, waardoor de constructie van beide vragenlijsten en het dataverzamelingsproces zeer gelijkaardig zijn. Beide onderzoeksprojecten hebben als doel een representatief beeld te schetsen van participatie in Vlaanderen. Concreet werd de onderzoekspopulatie gedefinieerd als mensen tussen de 14 en de 85 jaar met de Belgische nationaliteit die Nederlands spreken en woonachtig zijn in Vlaanderen of het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

De steekproeftrekking verliep telkens in twee stappen. Eerst werd er een representatieve steekproef van geografische eenheden (gewogen naar bevolkingsdichtheid) getrokken en in een tweede stap werden er ad random individuen geselecteerd binnen deze geografische eenheden op basis van adressen in het rijksregister van België. De tweede stap van deze steekproeftrekking en het aanleveren van de adressen gebeurde telkens door het Rijksregister zelf. Een uitgebreide beschrijving van beide steekproeftrekkingen is terug te vinden in Lievens, Waeye en De Meulemeester (2006) en Lievens en Waeye (2011).

Tabel 1: Respons CPS 2003-2004 en PaS 2009

	CPS 2003-2004		PaS 2009	
	N	%	N	%
Netto Respons CAPI	2849	61.03%	3194	68.00%
Respons Drop Off: Respondent			2145	68.00%
Respons Drop Off: Gezinshoofd	2548	89.50%		
Respons Drop Off: Gezin	3757	89.50%		

De dataverzameling gebeurde via de CAPI (Computer Assisted Personal Interviewing) methode, gecombineerd met drop off vragenlijsten. Voor de praktische uitvoering van de dataverzameling werd telkens een onderzoeksbureau geselecteerd dat interviewers uitstuurde naar de geselecteerde adressen om een interview af te nemen met de geselecteerde respondenten en de drop off vragenlijsten af te geven. In 2009 werd voor elke respondent een extra drop off vragenlijst achtergelaten die de respondent later kon invullen en terugsturen naar het onderzoeksbureau. In 2003 werd er een vragenlijst voor elk gezinslid tussen de 14 en de 85 jaar uit het huishouden van de respondent achtergelaten. Daarnaast werd er ook nog een extra drop off vragenlijst voor het hoofd van het huishouden opgesteld. De respondent kon zelf bepalen welk gezinslid als hoofd van het huishouden optrad en dit gezinslid werd gevraagd om deze extra drop off vragenlijst in te vullen. In 2003 kwam de interviewer deze vragenlijsten persoonlijk terug ophalen waardoor relatief veel gezinsleden de drop off vragenlijst ook effectief terug bezorgd hebben (zie tabel 1).

Er werd veel aandacht besteed aan de kwaliteitscontrole van deze contactnames, aangezien dit een cruciale voorwaarde is om een voldoende hoge responsgraad te bekomen. Non respons kan op verschillende momenten optreden in het dataverzamelingsproces. In een eerste fase kan een adres niet geldig zijn omdat de geselecteerde respondent niet op het geselecteerde adres woont of omdat het adres niet meer bestaat. Dit was het geval voor 18% van de adressen voor de CPS 2003-2004 en 14% van de adressen voor de PaS 2009. In een tweede stap kan non respons optreden wanneer er geen afspraak met de respondent gemaakt kon worden voor een interview wegens weigering of onbereikbaarheid. Conform met de internationale richtlijnen spreken we in deze fase van de netto non-respons als het aantal weigeringen op het aantal inzetbare adressen. Voor de Drop off vragenlijsten kon er in een derde stap nog eens non respons optreden wanneer de respondent (of de geselecteerde gezinsleden van de respondent) de drop off vragenlijst niet wilde invullen of niet terug bezorgde aan de interviewer. De responscijfers voor de CPS 2003-2004, de PaS 2009 en de verschillende drop off vragenlijsten wordt weergegeven in tabel 1.

3.2. Selectie respondenten en variabelen voor de empirische studies

In dit deel bespreken we de selectie van respondenten en de constructie van de afhankelijke variabelen uit de vier studies. De constructie van de onafhankelijke variabelen wordt telkens uitgebreid besproken in de desbetreffende hoofdstukken zelf. Voor de precieze omschrijvingen en de univariate verdelingen van de oorspronkelijke variabelen in de verschillende datasets verwijzen we terug naar Lievens, Waeye en De Meulemeester (2006) en Lievens en Waeye (2011).

3.2.1. Data en variabelen voor Studie 1

In de eerste studie van dit proefschrift onderzoeken we de invloed van verschillende kapitaalvormen in het huishouden op de cultuurparticipatie van adolescenten. Hiervoor werd een multilevel dataset geconstrueerd van adolescenten binnen gezinnen. De CPS 2003-2004 omvat naast informatie uit de face-to-face interviews van de respondenten ook de additionele informatie uit de drop off vragenlijsten voor alle gezinsleden van de respondent. Het hoofd van het huishouden kreeg een korte extra drop off vragenlijst over de aanwezigheid van culturele producten in het huishouden. Op basis van deze drie datasets construeerden we een huishouddataset met individuele informatie voor alle huishoudleden en geaggregeerde informatie voor culturele producten in het huishouden. In een tweede stap selecteerden we alle inwonende adolescenten (14 tot 25 jaar) uit deze dataset en werd de nodige informatie van de ouders geaggregeerd naar het tweede level (de huishoudvariabelen). Enkel de adolescenten met beschikbare informatie over de beide ouders werden geselecteerd (adolescenten uit eenoudergezinnen werden dus niet

opgenomen in de analyses). Dit resulteerde in een dataset met informatie van 1150 adolescenten in 705 gezinnen. De informatie voor de adolescenten kan dus zowel afkomstig zijn uit de face-to-face bevraging (wanneer de adolescent ook de geselecteerde respondent was) of uit de drop off vragenlijsten (wanneer de geselecteerde respondent een gezinslid was van de adolescent). Beide bevragingen waren volledig complementair wat het mogelijk maakt om op basis van beide informatiebronnen identieke variabelen te construeren.

Tabel 2: Overzicht variabele in de constructie van de variabele voor kunst- en erfgoedparticipatie bij adolescenten in Studie 1.

Culturele activiteiten	Bezocht	
	N	%
Klassieke concerten of festivals	84	7.26%
festival met klassieke muziek	21	1.85%
concert met barokmuziek	10	0.91%
concert met klassiek werk	54	4.73%
concert met hedendaagse klassieke muziek	41	3.57%
operette	6	0.50%
operavoorstelling in een grote concertzaal met geluidsversterking	6	0.50%
operavoorstelling in een operagebouw	1	0.08%
orgel- of beiaardconcert	1	0.08%
Podiumvoorstellingen	387	33.64%
balletvoorstellingen	47	4.05%
hedendaagse dansvoorstellingen	111	9.69%
volksdans of etnische dans	36	3.15%
toneelvoorstellingen	312	27.13%
Kunstzinnige musea en tentoonstellingen	267	23.22%
museum of tentoonstelling voor oude of schone kunsten	158	13.75%
museum of tentoonstelling voor hedendaagse of actuele kunst	169	14.68%
museum of tentoonstelling voor toegepaste kunst, mode, diamant, juwelen design, strips	83	7.21%
Erfgoedactiviteiten	478	41.53%
deelgenomen aan (begeleide) historische wandeling	161	14.00%
historische gebouwen, kerken of monumenten bezocht	418	36.37%
voordracht over geschiedenis, gebouwen, monumenten bijgewoond	86	7.47%
herdenkingen of historische optochten bijgewoond	63	5.47%
Kunst- en erfgoedparticipatie (totaal)	667	58.02%

De afhankelijke variabelen in de eerste studie zijn twee dichotome variabelen die het al dan niet participeren in kunst- en erfgoedactiviteiten en in pop- en rockconcerten meten. Als referentie periode werd er telkens gevraagd naar bezoek in de laatste 6 maanden. Deze tijdsspanne kreeg de voorkeur omdat een referentieperiode van 12 maanden minder exacte schattingen geeft van het aantal bezoeken, wat de resultaten onbetrouwbaarder maakt.

De variabele kunst- en erfgoedparticipatie werd geconstrueerd op basis van de algemene classificatie van kunstzinnige activiteiten in Vlegels en Lievens (2011). Bij de constructie van deze variabelen keken we of de respondent aan minstens één van de kunstzinnige activiteiten had deelgenomen in de laatste 6 maanden. Een overzicht van de activiteiten en het percentage adolescenten dat aan iedere activiteit deelnam wordt weergegeven in tabel 2. Voor participatie in pop- en rockconcerten of festivals keken we of de respondent minstens één pop- en rockconcert of festival had bezocht in de laatste 6 maanden. Een overzicht van de types pop- en rockconcerten en festivals die werden gebruikt voor de constructie van deze variabelen wordt weergegeven in tabel 3.

Tabel 3: Overzicht variabele in de constructie van de variabele voor pop- en rockparticipatie bij adolescenten in Studie 1 (N=1149).

Culturele activiteiten	Bezocht	
	N	%
festival met pop- of rockmuziek	294	25.58%
festival met wereldmuziek, folk, volksmuziek	87	7.54%
festival met jazz of blues	27	2.35%
ander muziekfestival	97	8.46%
concert met pop of rockmuziek	281	24.42%
concert met dance	103	8.98%
concert met wereldmuziek	60	5.25%
concert met folk of volksmuziek	39	3.42%
concert met populaire Vlaamse muziek	46	3.98%
concert met kleinkunst of chanson	31	2.66%
concert met fanfare, harmonie, brassband of parademuziek	39	3.40%
concert met jazz, blues, soul of funk	56	4.90%
ander concert	63	5.50%
Pop- en rockconcerten en festivals (totaal)	552	48.03%

3.2.2. Data en variabelen voor Studie 2

In studie 2 gaan we dieper in op de resultaten van studie 1. We gebruiken hiervoor dezelfde dataset, afkomstig uit CPS 2003-2004 met adolescenten binnen gezinnen. Als afhankelijke variabele gebruiken we terug kunst- en erfgoedparticipatie en participatie in pop- en rockconcerten bij adolescenten, maar hier analyseren we frequenties van bezoek in deze activiteiten. Aangezien er meer non-respons optrad bij de vraag naar bezoekfrequenties dan de bij de vraag of deze activiteiten werden bezocht of niet, moesten er iets meer respondenten verwijderd worden voor deze analyse. Vandaar dat de analyses in deze studie gebaseerd zijn op een dataset met iets minder cases (N=1030). De selectie van activiteiten voor de constructie van de afhankelijke variabelen blijft hetzelfde maar we gebruiken nu frequentie van participatie. In tabel 4 geven we de gemiddelde frequenties, het minimum en het maximum aantal bezoeken per cultuurgenre weer voor de variabelen die werden gebruikt bij de constructie van beide variabelen.

Tabel 4: Overzicht variabele in de constructie van de variabele voor kunst- en erfgoedparticipatie en pop- en rockparticipatie bij adolescenten in Studie 2.

Culturele activiteiten	Frequentie bezoek			
	Gemiddelde	Std. Dev.	Min	Max
klassieke concerten of festivals	0.19	1.032	0	21
podiumvoorstellingen	0.75	1.575	0	20
kunstzinnige musea en tentoonstellingen	0.56	1.909	0	30
erfgoedactiviteiten	1.60	3.717	0	55
Kunst- en erfgoedparticipatie (totaal)	2.03	4.044	0	52
Pop- en rockconcerten en festivals (totaal)	3.10	5.626	0	61

3.2.3. Data en variabelen voor Studie 3

In de derde empirische studie van dit proefschrift onderzoeken we de individuele determinanten van cultuurparticipatie in kunst- en erfgoedactiviteiten. De noodzakelijke variabelen voor deze studie zijn terug te vinden in de PaS 2009. Voor deze studie selecteerden we alle respondenten die momenteel niet in het dagonderwijs zitten en jonger zijn dan de pensioengerechtigde leeftijd van 65 omdat we specifiek willen nagaan wat het belang van de arbeidsstatus van mannen en vrouwen is. Wanneer we studenten en volwaardig gepensioneerd zouden opnemen, worden onze referentiegroepen te divers, wat kan leiden tot moeilijk vergelijkbare categorieën. Dit resulteerde in een dataset van 2149 respondenten. Voor 102 respondenten beschikten we niet over

volledige informatie om alle variabelen in het model te construeren en werden verwijderd. De totale dataset voor het derde hoofdstuk bestaat dus uit 2047 cases.

Tabel 5: Overzicht variabelen in de constructie van de variabele voor kunst- en erfgoedparticipatie in Studie 3.

Culturele activiteiten	Bezocht (ja/nee)		Frequentie van bezoek		
	N	%	Gem	Min	Max
Klassieke concerten of festivals	203	9.92%	0.35	0	64
festival met klassieke muziek	52	2.54%	0.04	0	8
concert met barokmuziek	32	1.56%	0.03	0	8
concert met klassiek werk	125	6.11%	0.13	0	20
concert met hedendaagse klassieke muziek	40	1.95%	0.04	0	12
operette	28	1.37%	0.02	0	3
operavoorstelling in een grote concertzaal met geluidsversterking	25	1.22%	0.02	0	20
operavoorstelling in een operagebouw	42	2.05%	0.05	0	20
orgel- of beiaardconcert	18	0.88%	0.01	0	5
Podiumvoorstellingen	661	32.29%	0.73	0	68
balletvoorstellingen	59	2.88%	0.04	0	4
hedendaagse dansvoorstellingen	144	7.03%	0.11	0	16
volksdans of etnische dans	103	5.03%	0.08	0	24
toneelvoorstellingen	516	25.21%	0.51	0	60
Kunstzinnige musea en tentoonstellingen	430	21.01%	0.54	0	50
museum of tentoonstelling voor oude of schone kunsten	241	11.77%	0.21	0	30
museum of tentoonstelling voor hedendaagse of actuele kunst	279	13.63%	0.25	0	25
museum of tentoonstelling voor toegepaste kunst, mode, diamant, juwelen design, strips	115	5.62%	0.08	0	20
Erfgoedactiviteiten	1063	51.93%	2.06	0	50
deelgenomen aan (begeleide) historische wandeling	261	12.75%	0.20	0	10
historische gebouwen, kerken of monumenten bezocht	949	46.36%	1.60	0	50
voordracht over geschiedenis, gebouwen, monumenten bijgewoond	139	6.79%	0.12	0	24
herdenkingen of historische optochten bijgewoond	188	9.18%	0.13	0	10
Kunst- en Erfgoedparticipatie (totaal)	1316	64.29%	3.69	0	108

De afhankelijke variabele betreft ook hier een operationalisering van cultuurparticipatie als indicator van cultureel kapitaal. In de PaS 2009 wordt er gepeild naar de frequentie van bezoek in een brede waaier aan culturele activiteiten. Vermits de onderzoeksvragen zich toespitsen op participatie in “legitieme” cultuurvormen, volgen we terug de selectie

van kunst- en erfgoedactiviteiten voorgesteld in Vlegels and Lievens (2011). In deze studie onderzoeken we niet enkel het wel of niet participeren aan kunst- en erfgoedactiviteiten maar ook de frequentie van bezoek. Een overzicht van deze specifieke activiteiten per culturele sector, het aantal respondenten dat deze activiteit bezocht en de gemiddelde bezoekfrequenties in de geselecteerde activiteiten is terug te vinden in tabel 5.

3.2.4. Data en variabelen voor Studie 4

In Studie 4 gaan we in op levensstijl voorkeuren van mannen en vrouwen in autoriteitsposities en ondergeschikte posities. De CPS 2003-2004 bevat een aantal variabelen die peilen naar levensstijl voorkeuren, waaronder twee vragenbatterijen over mode en voedselvoorkeuren. Een selectie van deze items werd gebruikt in een factoranalyse om tegengestelde smaakpatronen te onderscheiden. Een aantal items uit de oorspronkelijke vragenbatterij werden weerhouden uit de factoranalyse omdat deze geen voldoende lading genereerden op een specifiek smaakpatroon.

Bij smaakvoorkeuren werden drie items weerhouden die wijzen op het belang dat wordt gehecht aan eten en voor modevoorkeuren werden twee items weerhouden over het kopen van mode bladen en de gelijkenis van de eigen kleding met de vriendschapsgroep. De oorspronkelijke vragenbatterijen worden hier weergegeven en de geselecteerde items voor de factoranalyse zijn in het vet aangeduid.

Aangezien we in deze studie focussen op individuele kenmerken van de respondenten, gebruiken we enkel de primaire respondenten en niet de volledige dataset met informatie op het gezinsniveau. Na het verwijderen van cases met missing values resulteerde dit in een dataset van 2794 cases.

Tabel 6: Items bevraging smaakvoorkeuren in Studie 4: Eten

Items	Factorlading
Ik besteed liever niet te veel geld aan een restaurantbezoek.	4.12
Lekker eten hoort bij de belangrijkste dingen in mijn leven.	4.67
Ik eet liefst van al de vertrouwde kost.	4.33
Ik hou ervan nieuwe recepten of smaken uit te proberen.	4.79
Goed eten wil in de eerste plaats zeggen dat je meer dan genoeg te eten krijgt	4.12
Een biefstuk met friet, dat is toch één van de beste dingen die er zijn.	3.98
Ik ben geïnteresseerd in de manier waarop eten wordt klaargemaakt in andere culturen	4.21
Thuis eten is nog altijd het beste van allemaal.	4.86
Het is onbelangrijk dat een gerecht er goed uit ziet, zolang het maar goed smaakt.	3.54
Ik zoek mijn plezier in andere dingen, zeker niet in eten.	3.90
Gaan uit eten is pas echt fijn als ik weer een nieuw gerecht kan ontdekken.	3.73

Tabel 7: Items bevraging smaakvoorkeuren in Studie 4: Mode

Items	Factorlading
Ik geef graag geld uit aan kledij.	3.55
Ik hou ervan ieder seizoen nieuwe kledij te kopen.	3.58
Kleding moet boven alles praktisch zijn.	5.80
De kleren die ik draag moeten mijn persoonlijkheid weerspiegelen.	4.65
Ik wil gewoon proper gekleed zijn, meer niet.	5.13
Mijn kledingstijl stemt overeen met die van het merendeel van mijn vrienden.	4.03
Ik koop vaak modebladen	1.75
Ik vind het leuk op te vallen met mijn kledij	2.57
Ik vind het leuk wanneer anderen mij een compliment geven over mijn kledij	4.92

Referenties

- Adkins, L., & Skeggs, B. (2004). *Feminism After Bourdieu*. Oxford: Blackwell Publishing Ltd.
- Adorno, T. (2002). *Essays on Music*. Berkely and Los Angeles: University of California Press.
- Anthias, F. (2001). The Material and the Symbolic in Theorizing Social Stratification: Issues of gender, ethnicity and class. *British Journal of Sociology*, 52, 367-390.
- Atkinson, W. (2013). A Sketch of 'Family' as a Field: From realized category to space of struggle. *Acta Sociologica*, 1-13.
- Bennett, T. (2005). The Historical Universal: the role of cultural value in the historical sociology of Pierre Bourdieu. *The British Journal of Sociology*, 56, 141-164.
- Bennett, T., Emmison, M., & Frow, J. (1999). *Accounting for Tastes: Australian everyday cultures*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Bennett, T., Savage, M., Silva, E. B., Warde, A., Gayo-Cal, M., & Wright, D. (2009). *Culture, Class, Distinction*. New York: Routledge.
- Bihagen, E., & Katz-Gerro, T. (2000). Culture Consumption in Sweden: The stability of gender differences. *Poetics*, 27, 327-349.
- Bourdieu, P. (4 December 1982). La Mort du Sociologue Erving Goffman. Le découvreur de l'infiniment petit. In *Le Monde*.
- Bourdieu, P. (1973). Cultural Reproduction and Social Reproduction. In R. Brown (Ed.), *Knowledge, Education and Cultural Change: Papers in the Sociology of Education* (pp. 71-112). London: Tavistock.
- Bourdieu, P. (1979). *La Distinction. Critique sociale du jugement*. Paris: Les Éditions de Minuit.
- Bourdieu, P. (1984). *Distinction: A social critique of the judgement of taste*. Cambridge: Harvard University Press.
- Bourdieu, P. (1986). The Forms of Capital. In J. J. Richardson (Ed.), *Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education* (pp. 241-258). New York: Greenwood Press.
- Bourdieu, P. (1988). Social Space and Symbolic Power. *Revista De Occidente*, 97-119.
- Bourdieu, P. (1992). The Kabyle House or the World Reversed. In *The Logic of Practice*. Cambridge: Polity Press.
- Bourdieu, P. (1998a). The Family Spirit. In *Practical Reason* (pp. 65-73). Stanford: Stanford University Press.
- Bourdieu, P. (1998b). *La Domination Masculine*. Paris: Le Seuil.
- Bourdieu, P. (2001). *Masculine Domination*. Stanford: Stanford University Press.
- Calhoun, C. (1993). Habitus, Field and Capital: The question of historical specificity. In C. Calhoun, E. LiPuma & M. Postone (Eds.), *Bourdieu: Critical Perspectives* (pp. 61-88). Chicago: University of Chicago Press.
- Christin, A. (2012). Gender and Highbrow Cultural Participation in the United States. *Poetics*, 40, 423-443.
- Collins, R. (1975). *Conflict Sociology: Toward an explanatory science*. New York: Academic Press.
- Collins, R. (1988). Women and Men in the Class Structure. *Journal of Family Issues*, 9, 27-50.
- Collins, R. (1992). Women and the Production of Status Cultures. In M. Lamont & M. Fournier (Eds.), *Cultivating Differences: symbolic boundaries and the making of inequality* (pp. 213-231). Chicago: The University of Chicago Press.
- Collins, R. (2004). *Interaction Ritual Chains*. Oxford: Princeton University Press.

- Dahrendorf, R. (1959). *Class and Class Conflict in Industrial Society*. Stanford, California: Stanford University Press
- de Saint-Martin, M. (2015). From 'Anatomie du Goût' to 'Distinction'. Attempting to construct the social space. Some markers for the history of the research. In P. Coulangeon & J. Duval (Eds.), *The Routledge Companion to Bourdieu's 'Distinction'* (pp. 15-25). London, New York: Routledge.
- de Vries, T. (1996). *Complexe consensus: Amerikaanse en Nederlandse intellectuelen in debat over politiek en cultuur ; 1945 - 1960*. Hilversum: Uitgeverij Verloren.
- DiMaggio, P. (1982). Cultural Capital and School Success: The impact of status culture participation on the grades of U.S. high school students. *American Sociological Review*, 47, 189-201.
- Erickson, B. H. (1996). Culture, Class, and Connections. *American Journal of Sociology*, 102, 217-251.
- Erikson, R. (1984). Social Class of Men, Women and Families. *Sociology*, 18, 500-514.
- Erikson, R., & Goldthorpe, J. H. (1992). Individual or Family? Results from two approaches to class assignment. *Acta Sociologica*, 35, 95-105.
- Goffman, E. (1959). *The Presentation of Self in Everyday Life*. New York: Doubleday.
- Goldthorpe, J. H. (1983). Women and Class Analysis: In defence of the conventional view. *Sociology*, 17, 465-488.
- Gripsrud, J., Hovden, J. F., & Moe, H. (2011). Changing Relations: Class, education and cultural capital. *Poetics*, 39, 507-529.
- Halle, D. (1984). *America's Working Man: Work, home, and politics among blue collar property owners*. Chicago: University of Chicago Press.
- Hofmeister, H., Blossfeld, H., & Mills, M. (2006). Globalization, Uncertainty and Women's Mid-Career Life Courses: A theoretical framework. In H. Blossfeld & H. Hofmeister (Eds.), *Globalization, Uncertainty and Women's Careers: An International Comparison* (pp. 3-31). Cheltenham, UK: Edward Elgar Publishing.
- Huppatz, K. (2012). *Gender Capital at Work. Intersections of femininity, masculinity, class and occupation*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Kane, D. (2004). A network Approach to the Puzzle of Women's Cultural Participation. *Poetics*, 32, 105-127.
- King, A. (2000). Thinking with Bourdieu against Bourdieu: A 'practical' critique of the habitus. *Sociological Theory*, 18, 417-433.
- Kirchberg, V., & Kuchar, R. (2014). States of Comparability: A meta-study of representative population surveys and studies on cultural consumption. *Poetics*, 43, 172-191.
- Kraaykamp, G., van Gils, W., & Ultee, W. (2008). Cultural Participation and Time Restrictions: Explaining the frequency of individual and joint cultural visits. *Poetics*, 36, 316-332.
- Kraaykamp, G., van Gils, W., & van der Lippe, T. (2009). Working Status and Leisure: An analysis of the trade-off between solitary and social time. *Time & Society*, 18, 264-283.
- Lamont, M. (2012). How Has Bourdieu Been Good to Think With? The case of the United States. *Sociological Forum*, 27, 228-237.
- Lamont, M., & Fournier, M. (1992). *Cultivating Differences. Symbolic boundaries and the making of inequality*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Laughey, D. (2006). *Music & Youth Culture*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Lievens, J., & Waage, H. (2011). *Participatie in Vlaanderen: Basisgegevens van de participatiesurvey 2009*. Leuven: Acco.
- Lievens, J., Waage, H., & De Meulemeester, H. (2006). *Cultuurkijker - Cultuurparticipatie gewikt en gewogen. Basisgegevens van de survey 'Cultuurparticipatie in Vlaanderen 2003-2004'*. Antwerpen: De Boeck.

- Lizardo, O. (2006a). How Cultural Tastes Shape Personal Networks. *American Sociological Review*, 71, 778-807.
- Lizardo, O. (2006b). The Puzzle of Women's "Highbrow" Culture Consumption: Integrating gender and work into Bourdieu's class theory of taste. *Poetics*, 34, 1-23.
- Lizardo, O. (2011). The Experiential Bases of Stratification and the Consumption of High-Status Culture. *Conditionally accepted at Sociological Inquiry*.
- Lizardo, O., & Skiles, S. (2008). Cultural Consumption in the Fine and Popular Arts Realms. *Sociology Compass*, 2, 285-502.
- Lovell, T. (2000). Thinking Feminism with and against Bourdieu. *Feminist Theory*, 1, 11-32.
- McNay, L. (1999). Gender, habitus and the Field - Pierre Bourdieu and the limits of reflexivity. *Theory Culture & Society*, 16, 95-+.
- Nagel, I. (2002). Op welke leeftijd lijken kinderen het meest op hun ouders? Cultuurparticipatie tussen zes en achttien jaar. *Mens en Maatschappij*, 77, 207-230.
- Nagel, I. (2010). Cultural Participation Between the Ages of 14 and 24: Intergenerational transmission or cultural mobility? *European Sociological Review*, 26, 541-556.
- Pachucki, M. A., Pendergrass, S., & Lamont, M. (2007). Boundary Processes: Recent theoretical developments and new contributions. *Poetics*, 35, 331-351.
- Peterson, R. A. (1992). Understanding Audience Segmentation: From elite and mass to omnivore and univore. *Poetics*, 21, 243-258.
- Peterson, R. A. (2005). Problems in Comparative Research: The example of omnivorousness. *Poetics*, 33, 257-282.
- Peterson, R. A., & Kern, R. M. (1996). Changing Highbrow Taste: From snob to omnivore. *American Sociological Review*, 61, 900-907.
- Powell, G., N. (1999). Reflections on the Glass Ceiling: Recent trends and future prospects. In G. Powell, N. (Ed.), *Handbook of Gender & Work*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Prieur, A., & Savage, M. (2011). Updating Cultural Capital Theory: A discussion based on studies in Denmark and in Britain. *Poetics*, 39, 566-580.
- Reay, D. (2000). A useful Extension of Bourdieu's Conceptual Framework? Emotional capital as a way of understanding mothers' involvement in their children's education *Sociological Review*, 48, 568-585.
- Reay, D. (2004). *Gendering Bourdieu's concepts of capitals? Emotional capital, women and social class*. *Sociological Review*, 52, 57-74
- Savage, M. (2006). The Musical Field. *Cultural Trends*, 15, 159-174.
- Savage, M., Barlow, J., Dickens, P., & Fielding, T. (1992). *Property, Bureaucracy and Culture: Middle class formation in contemporary Britain*. New York: Routledge.
- Savage, M., & Gayo, M. (2011). Unravelling the Omnivore: A field analysis of contemporary musical taste in the United Kingdom. *Poetics*, 39, 337-357.
- Schauvliege, J. (2009). Beleidsnota 2009-2014: Cultuur. In N. e. C. Kabinet van Vlaams minister van Leefmilieu (Ed.). Brussel: Vlaamse Regering.
- Silva, E. B. (2005). Gender, Home and Family in Cultural Capital Theory. *British Journal of Sociology*, 56, 83-103.
- Silva, E. B., & Le Roux, B. (2011). Cultural Capital of Couples: Tensions of elective affinities. *Poetics*, 39, 547-565.
- Siongers, J. (2007). Qui se Ressemble, s'Assemble? About the (dis)similarities in cultural tastes between adolescents, parents and peers. In *8th ESA Conference*. Dublin.
- Sobel, M. E., De Graaf, N. D., Heath, A., & Zou, Y. (2004). Men Matter More: The social class identity of married British women, 1985-1991. *Journal of the Royal Statistical Society Series a-Statistics in Society*, 167, 37-52.
- Storey, J. (2006). *Cultural Theory and Popular Culture: A reader*. Essex: Pearson Education.

- Swartz, D. (1997). *Culture and Power: The sociology of Pierre Bourdieu*. In. Chicago: University of Chicago Press.
- Tepper, S. J. (2000). Fiction reading in America: Explaining the gender gap. *Poetics*, 27, 255-275.
- Upright, C. B. (2004). Social Capital and Cultural Participation: Spousal influences on attendance at arts events. *Poetics*, 32, 129-143.
- van Eijck, K. (1997). The Impact of Family Background and Educational Attainment on Cultural Consumption: A sibling analysis. *Poetics*, 25, 195-224.
- van Wel, F., Couwenbergh-Soeterboek, N., Couwenbergh, C., ter Bogt, T., & Raaijmakers, Q. (2006). Ethnicity, Youth Cultural Participation, and Cultural Reproduction in the Netherlands. *Poetics*, 34, 65-82.
- Vander Stichele, A., & Laermans, R. (2006). Cultural Participation in Flanders: Testing the Cultural Omnivore Thesis with Population Data. *Poetics*, 34, 45-64.
- Vlegels, J., & Lievens, J. (2011). Louter een kwestie van voorkeur en goesting ? Over kunsten- en erfgoedparticipatie, bekeken door een cultuursociologische bril. In J. Lievens & H. Waeye (Eds.), *Participatie in Vlaanderen 2 : eerste analyses van de participatiesurvey 2009* (pp. 235-272). Leuven: Acco.
- Voorpostel, M., & van der Lippe, T. (2001). Jongeren en cultuur. Een verklaring voor verschillen in deelname aan elitaire en populaire cultuur. *Mens en Maatschappij*, 76, 202-239.
- Weber, M. (1922/1973). Class, Status, Party. In H. H. Gerth & C. W. Mills (Eds.), *Max Weber: Essays in sociology*. Oxford: Oxford University Press.
- Weininger, E. B. (2005). Foundations of Pierre Bourdieu's Class Analysis. In E. O. Wright (Ed.), *Approaches to Class Analysis* (pp. 82-118). Cambridge: Cambridge University Press.

DEEL 2: EMPIRISCHE STUDIES

1. Family (and) culture: The effect of cultural capital within the family on the cultural participation of adolescents

1.1. Abstract

Bourdieu's theory of social reproduction states that cultural capital is passed down from generation to generation through the habitus formed within the family of origin. This cultural capital presents itself in three different states: as embodied (dispositions and practices), institutionalized (educational qualifications), and objectified (cultural goods). In this scheme, the presence of all three forms of cultural capital in the family can be assumed to have an impact on the cultural participation patterns of adolescents. This article focuses on the cultural participation patterns of adolescents, in the forms of art and heritage participation and attending pop or rock concerts. Using data from the "Cultural Participation Survey 2003–2004", a multilevel model is constructed—with the presence of the three forms of cultural capital in the family as family-level effects and the educational position, age, and gender of the adolescent as individual-level effects. We find support for Bourdieu's reproduction model for art and heritage participation, but the educational level and gender of the adolescents are also found to be important. We also find significant effects of familial cultural capital on attending pop and rock concerts, which indicates that cultural reproduction mechanisms also, although to a lesser extent, structure participation in these activities.

1.2. Introduction

Cultural participation patterns have become a central subject in the study of social stratification, and the notion of cultural capital, in particular, has taken a prominent place in this field. In most research, cultural capital is operationalized as participation in or knowledge of high-status culture (Aschaffenburg and Maas, 1997, DiMaggio, 1982 and Wildhagen, 2009). The concept was developed by Pierre Bourdieu. In his theory of social reproduction, the primary manifestation of cultural capital in early adolescence involves an interest in highbrow cultural activities (Bourdieu, 1984 and Bourdieu, 1986). These activities are regarded as "legitimate" forms of culture, and in order to appreciate them, people need a culturally oriented habitus, which constitutes an "embodied" form of cultural capital. This type of cultural capital is developed in the family of origin and can be deployed in different social settings in later life (the educational system, labor market, social networks, etc.). In order to explain the development of cultural capital, Bourdieu emphasized the role of different forms of cultural capital initially present in the family and, in a second step, the accumulation of cultural capital in the educational system (Bourdieu, 1984 and Bourdieu, 1986).

Most research has demonstrated that family background and educational level are the two most important factors for explaining adolescents' participation in highbrow cultural activities (Mohr and DiMaggio, 1995, Nagel, 2010 and Nagel and Ganzeboom, 2002). In this article, we focus on the first step of this process, namely the effect of different types of cultural capital in the household on the cultural participation of adolescents. Here, we

use a detailed set of familial cultural capital variables, based on the distinction between embodied (cultural tastes of the parents), institutionalized (educational level of the parents), and objectified (cultural goods) that Bourdieu described (Bourdieu, 1986). We differentiate between the embodied and institutionalized cultural capital of both the father and mother to account for gender dynamics in the cultural reproduction process, which is an underdeveloped theme in Bourdieu's original model (Reay, 2000, Reay, 2004 and Silva, 2005). We also differentiate between cultural goods (as indicators of objectified cultural capital) and multimedia, which could also function as more contemporary status-marking products (McCracken, 1990). We analyze how both types of goods relate to the cultural participation of adolescents.

The cultural reproduction model has been applied to analyze adolescent participation in highbrow cultural activities (Mohr and DiMaggio, 1995, Nagel, 2010, Nagel and Ganzeboom, 2002 and van Eijck, 1997), but attending pop and rock concerts has received far less attention. However, it is also possible to apply the cultural capital framework to these activities, for the esthetic disposition that is part of the culturally oriented habitus is being applied more and more in the realm of popular culture as well (Hibbett, 2010 and Lizardo and Skiles, 2008). Therefore, participation in or knowledge of popular culture can also function as cultural capital—especially for adolescents, because pop and rock music is usually seen as a specific expression of youth culture (Christenson and Roberts, 1998, Laughey, 2006 and Trondman, 1990). Most research that has applied the cultural capital framework to participation in popular culture has studied this form of participation as part of an omnivorous taste pattern. This line of research states that combining popular and highbrow culture is becoming the most important distinction mechanism for younger, higher-educated groups (Peterson and Kern, 1996 and Vander Stichele and Laermans, 2006). However, this research has focused on small groups of respondents who combine both types of culture. Gripsrud et al. (2011) has shown, that among students, there is a general shift toward mainstream popular culture, while their interest in “highbrow” culture is declining. There is also some evidence that attending pop and rock concerts is positively correlated with educational level, especially in younger cohorts (Bennett et al., 2009 and Chan, 2010). This could suggest that pop and rock culture is becoming a more important form of cultural capital for students in higher education. Other studies that have compared these effects with the effects on art and heritage participation show that the effect of family background is along the same lines, but somewhat less so for pop and rock participation (Vlegels and Lievens, 2011 and Voorpostel and van der Lippe, 2001). In this article, the Bourdieusian model is applied both to highbrow cultural participation among adolescents and to their attendance at pop and rock concerts. In doing so, we try to unravel and compare the specific influences of different types of cultural capital in the household on both types of cultural participation, while taking into account the individual characteristics of the adolescents.

In order to address our research questions, a unique household dataset is used, containing information that was gathered independently for all the members of each household. This allows us to build a multilevel model, where the individual characteristics of the adolescent (educational level, age, and gender) are used to analyze the differences

between adolescents, and the cultural capital in the household is used to analyze the differences between households. Furthermore, a detailed set of cultural capital variables is used to analyze cultural participation pattern—which enables us to provide a refined test of how the different types of cultural capital relate to the participation of adolescents in both highbrow and pop and rock activities.

1.3. Theoretical background and hypotheses

1.3.1. Family background

According to Bourdieu, adolescent's cultural participation is mostly determined by their family background because it requires a culturally oriented habitus formed through early contact with cultural capital in the family (Bourdieu, 1984 and Bourdieu, 1986). Bourdieu distinguished three forms of cultural capital: embodied, institutionalized, and objectified cultural capital (Bourdieu, 1986). These refer to dispositions of the mind and body toward the cultivation and culture of the parents for the embodied state, the educational credentials of the parents for the institutionalized state, and cultural goods for the objectified state (books, pictures, musical instruments, etc.). The social class of the family is determined by the composition of economic capital and different forms of cultural capital in the family, and each form of cultural capital will have a unique influence on the development of embodied cultural capital by children in the household. This primary form of cultural capital is a necessary condition for children to succeed in the educational system, where embodied cultural capital is legitimized as institutionalized cultural capital, which in turn, will determine the social position of the children in later life. This leads to a cycle of cultural and social reproduction and a structural homology between social class positions and cultural status in society.

In line with Bourdieu, we expect that the presence of each form of cultural capital in the household will have a unique effect on cultural participation by the adolescents. Embodied and institutionalized cultural capital relate to characteristics of the parents and are discussed first. Here, we argue that it is necessary to distinguish between the cultural capital of the mother and the father. Next, we discuss the presence of cultural and multimedia goods in the household as indicators of objectified cultural capital.

Embodied and institutionalize cultural capital of the parents

According to Bourdieu, 1973 and Bourdieu, 1986, embodied cultural capital is developed through cultural socialization in the family, and parents can only provide this socialization if they possess the appropriate embodied cultural capital themselves. This suggests that the culturally active lifestyle of parents will be an important determinant of cultural participation by adolescents. Indeed, many studies have found a strong link between

parental and adolescent participation in highbrow cultural activities (Kraaykamp and van Eijck, 2010, Mohr and DiMaggio, 1995, Nagel, 2010 and van Eijck, 1997). However, some studies have also found intergenerational transmission of popular music tastes (Siongers, 2007 and ter Bogt et al., 2011), which suggests that participation patterns for pop and rock music are also transmitted within the family. We therefore expect to find a large effect of participation in highbrow and pop and rock activities by the parents on the same types of cultural participation by the adolescents.

The educational level (institutionalized cultural capital) of the parents is a second type of familial cultural capital. In Bourdieu, 1973, Bourdieu, 1984 and Bourdieu, 1986 framework, this form of cultural capital is the result of an accumulation of embodied cultural capital. Cultural dispositions are further developed in the educational system, and their influence will then extend from the cultural sphere to the broader social sphere. This will lead to a more stimulating environment for adolescents, which can encourage them to participate in different types of cultural activities. Therefore, we expect that the educational level of the parents has a unique effect on the cultural participation of adolescents in both highbrow and pop and rock activities.

Cultural reproduction hypothesis (1): Higher levels of embodied (cultural participation) and institutionalized (educational level) cultural capital of the parents will have a positive effect on the cultural participation of adolescents in the household.

We make a clear distinction between the cultural capital of the mother and the father because a number of studies have indicated that cultural participation by the mother has the largest impact on the cultural participation of their children. (van Eijck, 1997, van Wel et al., 2006 and Voorpostel and van der Lippe, 2001). Bourdieu already hinted at this process when he noted that the maintenance of cultural capital (or “cultural housekeeping”) within the family is mainly the task of the mother (Bourdieu, 2001 and Lovell, 2000). Nevertheless, he saw the cultural capital of the family as being determined by the social class of the father. Mothers only have a symbolic function: they are responsible for the management of the public image and symbolic capital of the family (Bourdieu, 2001). From this point of view, we can expect the cultural participation patterns of the mother to be more important because she has the responsibility for transmitting cultural capital within the family (Bourdieu, 2001), and the educational level of the father will have a stronger effect on the cultural participation of adolescents because of the intertwining relationship between educational level and social class (Bourdieu, 1984).

Critics have noted that it is questionable whether this view of the family still holds today, as there have been many transformations in the education system, the gender division of labor, and family living arrangements (Lovell, 2000 and Silva, 2005). The parents of the adolescents in our study were mostly in the educational system between 1980 and 1995. During this period, the educational expansion that had started in the 1960s began to reach a saturation point, and the gender gap for enrollment in higher education became increasingly small in Flanders (Verbergt et al., 2009). This indicates that women are now more able to use their institutionalized cultural capital as an individual resource within

family life (Silva, 2005). For example, Van Berkel and De Graaf have shown that, for cohorts born after 1935, the educational level of women became more important than the educational level of their husbands in explaining the cultural behavior of both partners (Van Berkel and De Graaf, 1995). Furthermore, Upright (2004) has shown that early art socialization and the educational level of the wife have an important additional effect on the cultural participation of the husband, while the opposite relationship (from husband to wife) is less pronounced. van Eijck (1997) has shown that the educational level of the mother is more closely related to a latent “family factor” than the educational level of the father, and this family factor has a large effect on the highbrow cultural participation of children in the family. These results suggest that the educational level of the mother is more important for explaining the cultural participation patterns of adolescents. Therefore, we use separate indicators of both the embodied and institutionalized cultural capital of the mother and the father to obtain a more refined insight into the intergenerational reproduction of cultural capital. Here, we expect that both the embodied and institutionalized cultural capital of the mother will be more important in the intergenerational transmission of cultural capital than those of the father.

Gendered cultural capital hypothesis: The embodied and institutionalized cultural capital of the mother will have a larger impact on adolescents’ cultural participation than the embodied and institutionalized cultural capital of the father.

Objectified cultural capital in the household

The third form of familial cultural capital that Bourdieu described is the presence of cultural goods in the household. Parents are not the only source of cultural socialization, the mere presence of cultural goods can have a “generalized arrow effect” as well (Bourdieu, 1986), which means that these products can operate directly on the habitus of the child. This type of domestic cultural capital has received the least attention to date in research (Kraaykamp and van Eijck, 2010). Furthermore, when Bourdieu referred to objectified cultural capital, it was exclusively defined as highbrow cultural goods, such as paintings, books, or a piano (Bourdieu, 1986). However, since the 1960s, many different, and more popular cultural products and multimedia, have found their way into family homes, and it is not always clear whether these should be considered as forms of objectified cultural capital. Livingstone (2002) has described today's youth as a multi-mediated generation because they grow up in houses where cultural multimedia products are omnipresent. This results in a bedroom culture among youngsters, where more and more leisure time is spent at home, at the expense of outdoor activities. This trend, in turn, could lead to a decline in cultural participation outside the home. Gripsrud et al. (2011) has also noted a general trend for the increased privatization of cultural consumption by students in more recent generations. On an aggregated level, his results have showed an increase in the hours spent on a computer and watching television, and a decline in almost every form of culture that is identified with traditional legitimate taste. In a similar vein, Peterson and Sherkat (1995) have showed that video, radio, or recorded consumption of particular art forms (classical music, opera, and ballet) are rising in

younger cohorts, while their physical attendance of cultural activities is declining over time. These results suggest that multimedia in the household comprise a substitute for cultural participation. These studies have focused on participation in highbrow activities, but the same arguments can be applied to attending pop and rock concerts as well. Multimedia at home could replace all types of outside cultural activities because they do not require any effort and are more flexible to use. Knulst has found that people who participate in culture outside the home also invest less in multimedia products such as television (Knulst, 1995). Other studies using correspondence analysis have showed that the activity of watching a large amount of television is the furthest removed from public participation in cultural activities (Bennett et al., 2009 and Roose and Waege, 2002). However, other studies have found that private cultural consumption (listening to music, reading books, etc.) is correlated with public cultural participation (theater and museum visits), so we could expect that these cultural goods are compatible with a culturally oriented lifestyle that requires embodied cultural capital (Roose and Waege, 2002). This relationship has also been found with other screen multimedia. Ganzeboom (1989) has suggested that the rise of television viewing can introduce culture to a large group of people, which will lead to cultural democratization. This trend has also been observed for Internet use, where it enhances cultural participation in younger cohorts (Van Steen et al., 2012). It will be easier to obtain information about cultural activities, so the thresholds for participating in these activities will be lower. Again, these studies have mostly focused on highbrow cultural participation, but the same arguments can also be applied to attending pop and rock concerts.

Bourdieu did not pay much attention to emerging forms of multimedia in the 1960s (music recordings, radio, television, and other forms of multimedia) and their relationship to cultural capital. He did state that luxury material goods are not part of objectified cultural capital, as they do not require embodied cultural capital as a precondition for appreciating them (Bourdieu, 1984). Instead, such goods belong to the economic realm and will be more relevant for the distinction of the economically dominant class (as opposed to the culturally dominant class). Other authors have found that, in recent cohorts, material and cultural consumption go hand in hand (Savage et al., 1992). van Eijck and van Oosterhout (2005) have showed that the antagonism between cultural participation and material consumption is disappearing for the group that participates in highbrow culture, which supports a compatibility hypothesis. However, he also found a second trend: a large proportion of the higher-educated population is losing interest in highbrow culture and shows higher levels of material consumption instead, which supports a substitution hypothesis. For participation in pop and rock activities, this antagonism between material consumption and cultural participation might be less relevant because the growing popularity of pop and rock music is usually associated with the rise of mass media and mass consumption (Lizardo and Skiles, 2008). However, if pop and rock participation is defined as part of the cultural capital repertoire of adolescents, then we can expect that the same conflict between cultural capital and material consumption also applies to pop and rock concerts. Accordingly, we examine these new forms of capital and their relationship with the cultural consumption of adolescents for both highbrow and pop and rock activities. Here, we distinguish three types of material goods: cultural goods

(paintings, CDs, and books) screen multimedia (television and computer) and other multimedia (GPS, mobile phones, etc.). We expect a positive relationship between the cultural participation of adolescents and cultural goods (objectified cultural capital) in the household. Screen multimedia can also be considered as more popular cultural goods, but their relationship with cultural participation by adolescents is not clear. Other multimedia products are more luxury goods that are usually not described as traditional cultural capital. However, they also carry a strong status connotation, which makes their relationship with cultural participation ambiguous. Since results in the existing literature for screen and other multimedia are mixed, we formulate two contrasting hypotheses about the effect of these types of products on cultural participation:

Cultural reproduction hypothesis (2): Objectified cultural capital in the household will have a positive effect on the cultural participation of adolescents in the household.

Compatibility hypothesis (a): Screen and other multimedia products in the household will have a positive effect on the cultural participation of adolescents in the household.

Substitution hypotheses (b): Screen and other multimedia products in the household will have a negative effect on the cultural participation of adolescents in the household.

1.3.2. Individual-level characteristics of adolescents

In order to test the effects of cultural capital in the family on the cultural participation of adolescents in the household, we need to control for some characteristics of the adolescents themselves. Gender and educational level are our main control variables in this respect.

In Bourdieu's original theoretical framework, the school only intermediates in the intergenerational transmission of cultural capital because familial cultural capital determines the habitus of the student and the habitus determines the chances of educational success. Bourdieu acknowledged that it is also possible to accumulate cultural capital throughout the educational process, but he emphasized the role of the domestic sphere as being the most relevant (Bourdieu, 1984). However, most studies have found a strong effect of educational level on highbrow cultural participation, even after controlling for family background (DiMaggio and Useem, 1978, Ganzeboom, 1982 and Nagel, 2010). These findings contest the cultural reproduction theory, and some authors have suggested that other processes are at play. Ganzeboom (1982) has stated that participation in highbrow cultural activities and success in the educational system can both be explained by the information-processing capacities of individuals. These capacities offer a distinct explanation for the link between educational level and cultural participation, apart from status-seeking motives. DiMaggio has stressed that the educational level not only reproduces cultural capital acquired in the family, but it also produces cultural capital, even for students who were not acquainted with cultural forms during early socialization (DiMaggio, 1982). This means that cultural knowledge is no longer a prerequisite for educational success. It has become part of the curriculum in

higher education, which makes the school itself an important institute for cultural socialization (Aschaffenburg and Maas, 1997 and Nagel and Ganzeboom, 2002). In line with these arguments, we would expect the effect of education to be stronger for participation in highbrow activities and less pronounced for pop and rock activities because the latter require less information processing and are also not established forms of culture that belong to the official school curriculum. However, some complex forms of contemporary pop and rock music do require strong information-processing abilities, and it is possible that participation in pop and rock activities is stimulated informally within the education system (Duff, 2003). Hence, we expect that even within the same family, adolescents with higher levels of education will show higher levels of cultural participation in both highbrow and pop and rock culture.

Educational socialization hypothesis: The educational level of the adolescent will have a positive effect on their cultural participation patterns.

Gender is the second individual-level factor that has to be taken into account. Women tend to participate more in highbrow culture than men do (Bihagen and Katz-Gerro, 2000, Katz-Gerro, 2002 and Roose and Waeye, 2002), and this gap is greater in more recent cohorts (DiMaggio and Mukhtar, 2004). These differences are explained by the different socialization patterns of boys and girls (Mohr and DiMaggio, 1995), by the differential effects of education and occupational careers (de Graaf and Kalmijn, 2001 and Lizardo, 2006), and by differences in the domestic division of labor (Collins, 1992). All these explanations suggest that cultural capital is a more important status marker for women, because they benefit more from this type of capital in their professional and family life. Furthermore, Tepper (2000) has argued that families put more emphasis on the development of participation in highbrow culture for girls because this realm of leisure activities provides a safer, separate sphere with more female attributes (Christin, 2012 and Tepper, 2000). This “separate sphere” argument relates more strongly to highbrow cultural participation, but the other arguments for the gender gap in cultural participation can also be applied to participation in pop and rock activities. Therefore, we expect that adolescent girls will participate more in both types of cultural activities than adolescent boys will.

Gendered participation hypothesis: Girls will have higher rates of cultural participation than boys.

1.4. Data and variables

To test our hypotheses we use data from the survey “Cultural Participation in Flanders 2003–2004” (Lievens et al., 2006). This is a household dataset, which contains information on the cultural participation patterns of all household members above the age of 14, and it contains details on cultural and material goods present in these homes. In a first step, 2849 randomly selected Flemish respondents between 14 and 85 were surveyed using

computer assisted face-to-face interviewing (with a response rate of 61%). Subsequently, a drop-off questionnaire was left for the other family members in the respondent's household and a separate short questionnaire for the head of the household. The drop-off questionnaire contains a selection of questions that were also given to the primary respondent. This procedure provides us with information on the cultural participation patterns and background characteristics of all family members in the household. The primary respondent also had to indicate a head of the household (this could be the respondent or any other family member), and this person received an extra questionnaire with specific questions about the household in general. This provides us with information on the presence of material and cultural goods in the household. This information is used to construct the household and individual variables necessary for our analyses.

Full household information was gathered for 83% of the primary respondents (2378 households). We use a subset of this data consisting of families with adolescents (between 14 and 25 years old) in the household ($N = 1211$). Adolescents with information missing for one of the individual-level variables (gender, age, and educational level) and households with no information at the household level are excluded from the analysis.¹ This results in a final dataset of 705 families with information on 1150 adolescents. There are a minimum of one and a maximum of six adolescents per household, the median is two adolescents per household, and the mean is 1.50 with a standard deviation of 0.75.

Dependent variables

We construct two dependent variables to distinguish between the two types of cultural participation of adolescents addressed here. The first measures participation in arts and heritage. The second measures participation in pop and rock concerts or festivals. We use a dummy variable for participation in four types of art and heritage activities combined: visits to art museums or exhibitions; attending a classical concert, a play or a dance performance; and participating in a heritage activity. 58% of the respondents participated in one or more activities in the six months prior to the survey, and 42% did not. Adolescents who only participated in cultural activities at school are considered as non-participants. A second dummy variable is constructed for attending pop and rock concerts or festivals. In total, 48% of the adolescents visited one or more concerts or festivals in the six months prior to the survey and 52% did not.

¹ The categorical household variables have a separate missing value category in order to retain households with some information available. These categories are always very small (maximum $N = 42$), and there is never a significant difference with the other categories (results not reported in tables).

Independent variables

There is a hierarchical structure in our dataset, and in order to differentiate between individual-level effects and household-level effects, we construct separate variables for both levels.

Individual-level variables

We include the gender, age, and educational level of the adolescents as individual-level variables. We use age categories that correspond to the general ages for transitions in the educational system (14–15, 16–18, 19–21, and 22–25). Six categories are constructed to measure educational level. The first two categories are students in secondary school—distinguishing between general education (1), which prepares for higher education, and vocational and technical education (2), which prepares for advanced technical training or an occupation in the labor market (without higher education). The third and the fourth categories are students in higher education, taking social/cultural studies (4), or economic/technical studies (5). The last two categories are adolescents who had already graduated. Here, we distinguish between respondents who graduated without obtaining a higher education qualification (5) and respondents who graduated with a degree in higher education (6).

Household-level variables

In order to make a clear differentiation between cultural and economic capital in the family, we include a control variable for subjective satisfaction with family income, indicated on a seven point scale (ranging from not satisfied, to very satisfied) by the head of the household.

The embodied (cultural participation) and institutionalized (educational level) cultural capital of both parents is included separately in the analyses. We differentiate between parents with lower-secondary education, higher-secondary education, and higher education. Participation in arts and heritage, and participation in pop and rock concerts and festivals is measured using two categories—no participation, or participation in one or more activities in the six months before the survey.

A wide variety of indicators is available for objectified cultural capital in the household. The cultural items are the presence of paintings (or reproductions), musical instruments, books (novels, children's books, comic books, cooking books, books about art and culture, hobby books or books about history, society, health, etc.) and CDs (pop, rock or dance music, world or folk music, jazz and blues music, classical music, popular Flemish music). We use percentile scores of the number of each type of book or CD to construct comparable ordinal groups (small, medium, and large number present). We also construct indicators for screen multimedia in the household. These include the presence and type

of television and computer in the household and the presence of a games console. Other forms of multimedia (hi-fi system, video camera, GPS, digital camera, advanced mobile phone, tablet or pocket PC, digital DVD recorder) are included as a numerical variable, which distinguishes between families with none or one of these products, two products, and three or more products.

1.5. Results

In order to model the individual-level and family-level effects, a logit multilevel model is estimated (using the Markov chain Monte Carlo method) for art and heritage participation and a second one for pop and rock participation. We build a random intercept model, which allows us to make statements about the variation at the family-level, after controlling for individual-level variation (Rasbash et al., 2009). First, all the individual-level variables are added in a fixed effect model, which corresponds to a general linear regression model for all adolescents. The model is then extended to a random intercept model, which allows the intercepts of our model to vary across families.² In this way, it is possible to assess how much variation is situated at the family-level, after controlling for the individual-level variables.³ Table 1 shows that there still is a large and significant amount of unexplained variance at the household level for art and heritage participation (0.48) and for pop and rock participation (0.41) after controlling for the individual-level variance. This means that, even after controlling for differences in composition between households (on the included indicators), there remains substantial variation between families that can be accounted for by including family-level characteristics. In the final step, the cultural capital variables are added to the model to explain the variance at the household level. First, the educational level of the parents is added, then cultural participation of the parents, and finally, cultural goods and multimedia products in the household.

Adding the educational level of the parents and satisfaction with income causes a very small decrease in unexplained between-family variance for pop and rock participation and no difference for art and heritage participation (see Table 1). For the latter, participation of the parents produces a larger drop in unexplained variance at the family-level. This is also the case for the effect of pop and rock participation of the parents on pop and rock participation of the adolescents. It is notable that cultural goods and multimedia in the household also cause a large drop in unexplained variance for both art and heritage participation and pop and rock participation. For both activities, no significant proportion

² Because of the small numbers of adolescents per household, it is not possible to fit a random slope model. Therefore, it is not possible to test whether the individual-level effects vary between families.

³ It is not possible to calculate the variance-partitioning coefficient for a logit multilevel model. Therefore, we cannot calculate what proportion of the total residual variance is due to differences between families.

of unexplained variance remains at the household level when all cultural capital variables are included.

Table 1: residual variance at level 2 and Wald statistics for the models in the stepwise procedure

		Art and heritage participation		Pop and rock participation	
		σ^2 (u0)	Wald (σ^2 (u0))	σ^2 (u0)	Wald (σ^2 (u0))
Model 1	Random intercept model (with individual-level effects)	0.479	7.78**	0.410	7.23**
Model 2	Model 1 + income and educational level of the parents	0.498	7.84**	0.396	6.46*
Model 3	Model 2 + art and heritage participation of the parents	0.441	5.99*	0.392	6.26*
Model 4	Model 3 + pop and rock participation of the parents	0.436	5.78*	0.368	5.45*
Model 5	Model 4 + cultural goods in the household	0.376	4.26*	0.301	3.83*
Model 6	Model 5 + multimedia in the household	0.351	3.81	0.286	3.43

* $p < 0,05$

** $p < 0,01$

*** $p < 0,001$

Table 2 presents the logit coefficients (exp B) for the full model for art and heritage participation and pop and rock participation. First, we examine the results for art and heritage participation. Next, we discuss the results for pop and rock concerts, and then we highlight the differences and similarities between the two models.

Table 2: Odds ratios for individual and household-level effects on art and heritage participation and pop and rock participation

			art and heritage	pop and rock
			Exp (B)	Exp (B)
Gender	Male	616	-	-
	Female	534	2.38 ***	1.22
Age	14-15	234	0.92	0.34 ***
	16-18	364	-	-
	19-21	319	0.84	1.27
	22-25	233	0.81	1.11
Educational level	Secondary education	Vocational/Technical	0.23 ***	0.63
		General	-	-
	Higher education	Social/cultural	0.31 *	0.67
		Economic/technical	0.28 *	0.99
	Graduated	No higher education	0.10 ***	0.47
		Higher education	0.35	0.66
Income		1150	1.03	0.96
Educational level (father)	Lower secondary	339	-	-
	Higher secondary	318	0.70	1.80
	Higher education	390	0.90	1.01
Educational level (mother)	lower secondary	310	-	-
	Higher secondary	396	1.43	0.98
	Higher education	365	1.93 *	1.91 *
Art and heritage participation (father)	No	454	-	-
	Yes	610	1.02	1.13
Art and heritage participation (mother)	No	430	-	-
	Yes	645	2.54 ***	1.33
Pop and rock participation (father)	No	775	-	-
	Yes	299	1.22	1.27
Pop and rock participation (mother)	No	737	-	-
	Yes	342	1.56	1.86 **

* p<0,05

** p<0,01

***p<0,001

Table 2: Odds ratios for individual and household-level effects on art and heritage participation and pop and rock participation (continued)

		<i>N</i>	art and heritage Exp (B)	pop and rock Exp (B)
Instruments	No	493	-	-
	Yes	601	1.57 *	1.84 **
Books (novels)	0	199	-	-
	1 to 20	394	1.88	1.00
	21+	490	1.41	1.00
CDs (folk)	0	384	-	-
	1 to 10	301	1.57	0.83
	11+	392	1.65	1.48
CDs (classical music)	0	362	-	-
	1 to 10	388	1.45	1.00
	11+	327	2.05 *	1.00
Multimedia products	0 or 1	220	-	-
	2	496	0.42 **	0.56 *
	3 or more	378	0.39 **	0.61 *

* $p < 0,05$

** $p < 0,01$

*** $p < 0,001$

Art and heritage participation

At the individual-level, both the gender and educational level of adolescents prove to be very important for explaining art and heritage participation (see Table 2). Age shows no effect. The odds for art and heritage participation are significantly greater (2.38 times) for girls than for boys. The effects of educational level are also in line with our expectations: the odds of participating in art and heritage are greater for higher education levels. Students enrolled in general education (which prepares for higher education) are the reference group. They have the highest odds of participation. The odds are lower for students with a degree in higher education (2.86 times lower [$=1/0.35$]) and students enrolled in higher education (3.23 times lower for students in social or cultural studies, and 3.57 times lower for students in economic or technical studies). These differences are all in the same range. However, when we look at students in vocational and technical education, the difference between students in general education is even greater (the odds of participating are 4.35 times lower). The largest difference occurs between students in general education and adolescents who graduated without a degree in higher education (the odds are 10 times lower). Therefore, the odds of participation are low for students in vocational and technical secondary education (which does not prepare for higher

education) and extremely low for adolescents who graduated without a degree in higher education.

Satisfaction with income is added as a family-level effect in order to control for economic differences between families (see Table 2). We do not find any significant effect for this variable. Next, we look at the cultural capital variables to explain differences between families. Art and heritage participation of the mother is the most important variable in this respect: the odds of participation in art and heritage for an adolescent are 2.54 times greater if the mother participates in these activities. This effect is not present for art and heritage participation of the father. The same pattern is found for the educational level of the parents. The odds of participating in art and heritage when the mother has a degree in higher education are 1.93 times higher than for mothers with lower-secondary education, while there are no differences for the educational level of the father. Thus, our findings concerning parental cultural capital and the art and heritage participation of adolescents provide strong support for the gendered cultural capital hypothesis: the cultural participation and educational level of the mother both have net effects on the cultural participation of adolescents, whereas there are no net effects for the cultural participation and educational level of the father.

We also find significant effects for cultural goods in the household. In order to decide which products to include in the final model, we include each indicator of material goods in the model with the individual-level variables and the parental cultural capital variables separately. Only the indicators that produce significant effects ($p < .05$) are included in the final model (see Table 2). We find a significant difference between households with no classical music CDs and households with more than ten. The odds of participation are 2.05 times greater for the latter. The presence of a musical instrument in the household also has a unique effect on art and heritage participation by adolescents (the odds are 1.57 times higher). We also find positive effects for the number of books present in the household and the number of folk and world music CDs; however, these effects are no longer significant when we control for the other forms of objectified cultural capital and multimedia. Thus, the presence of some cultural goods in the household has a positive effect on art and heritage participation of adolescents, which supports the compatibility hypothesis. On the other hand, we do not find any significant effects for screen multimedia (television, computer, or games console), and we find a negative effect for the number of other multimedia products present in the household. The odds of participating in art and heritage are 2.38 times lower when there are two products present and 2.56 times lower when there are more than two products present, compared with households having no or only one product. Summarizing, for other multimedia products the substitution hypothesis is supported.

Pop and rock participation

When we compare the individual-level effects of gender, age, and educational level for art and heritage participation and pop and rock participation, we find some notable

differences. There are no significant effects of educational level and gender (see Table 2). Age is the only variable with a significant effect on pop and rock participation by adolescents, whereas this is the only non-significant individual-level variable for art and heritage participation. The odds of participating before the age of 16 are low compared with adolescents between 16 and 18 (2.94 times lower). The latter do not differ significantly from older adolescents.

The effects of parental cultural capital at the household level are similar to those found for art and heritage participation. First, pop and rock participation and the educational level of the mother have significant effects on the pop and rock participation of adolescents, while for the father, these factors have no significant effects (see Table 2). The odds are 1.86 times greater when the mother attended pop and rock concerts or festivals in the six months before the survey, and 1.91 times greater when the mother has a degree in higher education, compared with mothers having lower-secondary education. Art and heritage participation of the parents does not prove to be significant in explaining pop and rock participation by adolescents. Thus, the gendered cultural capital hypothesis is also supported for pop and rock participation.

The effects of cultural goods and multimedia in the household are similar to those observed for art and heritage participation, but there are some specific differences (see Table 2). Books and classical music CDs do not show a significant effect on pop and rock participation when they are included separately, so they are excluded from the final model. The number of folk and world music CDs do have a significant positive effect when included separately, but this effect disappears in the full model. Only the presence of a musical instrument in the household has a significant positive effect in the full model. The odds of participation are 1.84 times higher when there is a musical instrument present. Again, we find no effects for the presence of screen multimedia; we find negative effects for the number of other multimedia products in the household, but these effects are not as strong as for art and heritage participation. The odds of participation are 1.79 times lower when there are two products present and 1.64 times lower when there are more than two products present, compared with households having none or only one product.

1.6. Discussion and conclusion

In this article, we use Bourdieu's domestic cultural reproduction model to explain the cultural participation patterns of adolescents. We show that a multilevel design is a very useful technique to study the effects of cultural capital at the household level. It allows us to explore the unique family-level effects of different forms of cultural capital in the household on the cultural consumption patterns of adolescents, after taking into account the individual-level characteristics of these adolescents. We focus on participation in art and heritage and attendance at pop and rock concerts. Studying both types of activities in the same framework is not common in cultural reproduction research. For some, the

Bourdieuian model seems appropriate for explaining art and heritage participation, but not pop and rock participation. The latter participation is usually seen as an expression of a counterculture against parents, school, and other forms of authority (Brown and Hendee, 1989, Collins, 2004 and Lull, 1987). Therefore, it is expected that participating in these types of activities is more a matter of individual (or peer group) choice and less determined by traditional, institutional factors (Beck, 1992, Beck, 1997 and Siongers, 2007). However, a number of authors have contested this view, and they have argued that cultural reproduction mechanisms might also apply for participation in popular culture (Lizardo, 2008, Lizardo and Skiles, 2008, Siongers, 2007 and ter Bogt et al., 2011).

By applying the cultural capital framework to both types of activities, we show that familial cultural reproduction mechanisms also operate for popular culture, indicating that popular and elite culture are related spheres that can be studied within the same theoretical framework. We note a similar cultural transmission pattern for art and heritage participation and for pop and rock participation, but there are also some clear differences.

First, as for the individual characteristics of the adolescents, we find strong effects of gender and educational level for art and heritage participation, whereas these effects are not present for pop and rock participation. Thus, the educational socialization hypothesis is confirmed for art and heritage participation, but not for pop and rock participation. This provides support for the information-processing model (Ganzeboom, 1982), as pop and rock concerts are generally seen as less complex cultural activities that require less information-processing capacities (Voorpostel and van der Lippe, 2001). In addition, pop and rock participation is not a traditional and institutionalized form of status culture, so these activities receive less attention in higher education than traditional highbrow participation (DiMaggio, 1982). The same is true for the gendered participation hypothesis: girls participate more in art and heritage than boys do, but there is no gender difference for pop and rock participation. A possible explanation for the specific gender effect on art and heritage can be found in the separate sphere argument (Christin, 2012, DiMaggio, 2004 and Tepper, 2000). This states that families see participation in highbrow cultural activities as appropriate activities for girls because it promotes female behavior and traits. Tepper has viewed the following types of traits as respectively male and female: aggressive vs. passive, rebellious vs. rule following, and group oriented vs. individualistic (Tepper, 2000). The female attributes are linked to highbrow cultural activities, and this could explain why they are more popular among girls. However, it does not seem straightforward to link these traits to participation in pop and rock concerts or festivals. Some male characteristics (group oriented, rebellious, aggressive) could just as easily be applied to some types of pop and rock concerts or festivals as well. This could explain why we do not find a gender gap for these activities.

Second, when we look at the effects of cultural capital at the household level, we see that the cultural capital of the father and the mother have to be distinguished. Both the cultural participation patterns and the educational level of the mother have positive net effects on the cultural participation patterns of adolescents, whereas there are no net

effects of the father's cultural capital. Previous research already has established this finding for art participation (van Wel et al., 2006 and Voorpostel and van der Lippe, 2001), but it is notable that the same pattern arises for pop and rock participation. The stronger effect of the mother can be expected for art and heritage activities because women, in general, have a higher rate of participation in these activities and accordingly have a higher probability of transmitting these patterns. However, this gender difference is not present for pop and rock participation. Nevertheless, we note that pop and rock participation of the mother has a unique influence on pop and rock participation of the adolescents and, again, this is not the case for the father. This suggests that cultural transmission of participation in a broad range of activities in the family is mainly passed on by the mother.

If we agree to define pop and rock participation as a form of cultural capital in addition to art and heritage participation, the results fit the reproduction model of Bourdieu, who called wives "the managers of the symbolic capital in the family" (Bourdieu, 2001). The mother is regarded as the culture specialist in the family (Collins, 1988 and DiMaggio, 2004). She invests her cultural and emotional capital in the education and upbringing of children in the household (Bourdieu, 2001 and Reay, 2004). However, the effects of the educational level of the mother do not fit the original reproduction model. Bourdieu suggested that the status of the family is primarily determined by the social status of the father (Bourdieu, 1973, Bourdieu, 1984 and Bourdieu, 2001). Therefore, we would expect the educational level of the father to be more important than that of the mother, since educational level has become the primary determinant of social status position (de Graaf and Kalmijn, 2001). However, our results indicate that the social status of the mother is more important in the process of intergenerational transmission of cultural capital. The educational level of the mother has unique and positive effects on both art and heritage participation and pop and rock participation, and this is not the case for the father, which confirms the gendered cultural capital hypothesis. These results imply that it is better to analyze cultural capital as an individual resource that can take different (gendered) forms instead of as a family resource determined by the social status of the father (Silva, 2005).

Third, we include a number of cultural products present in the household that could function as objectified cultural capital, alongside indicators for screen multimedia and other multimedia. By adding the presence of these goods, we evaluate whether we can observe the "generalized arrow effect" of cultural goods in the household that Bourdieu described: the mere presence of these goods in the childhood environment has an educative effect that helps children to develop their embodied cultural capital (Bourdieu, 1986). A disadvantage of our approach is that it does not allow us to assess how the actual use of these products is related to the cultural participation patterns of adolescents. For example, we do not find any effect for a television and computer in the household, but other research has found a negative relationship between the hours of television viewing or computer use and cultural participation (Livingstone, 2002). We also cannot distinguish between the parents' goods and those acquired by the adolescents themselves. In the latter case, these products could be regarded as an indicator of embodied cultural capital of the adolescents, which would also explain their cultural participation patterns. As

Bourdieu, 1984 and Bourdieu, 2001 noted, there is a clear relationship between objectified cultural capital and embodied cultural capital, as the appropriate consumption of objectified cultural capital always requires embodied cultural capital. Thus, objectified cultural capital helps to develop the cultural capital of adolescents, but they will only start consuming these products properly once their embodied cultural capital is developed. Therefore, it is not possible to observe the direction of causality in this process. Accordingly, we limit ourselves to reporting which products in the household are compatible with the cultural participation of adolescents and which are not. Our results show a clear compatibility relationship for cultural goods in the household, but a negative relationship with other, more luxurious multimedia products.

The presence of a musical instrument in the household is positively related to both art and heritage participation and pop and rock participation. The effect is stronger for pop and rock participation, which could either indicate compatibility between playing an instrument and visiting pop and rock concerts if the instrument belongs to the adolescent, or it could indicate the generalized arrow effect that Bourdieu (1986) described, if it belongs to another member of the household. The presence of folk and world music CDs is also positively related to participation in both cultural activities, but the effect is not significant for pop and rock participation in the full model. The presence of these CDs could be regarded as a newer form of objectified cultural capital that indicates a cosmopolitan interest in more exotic forms of culture. Other research has shown that this type of cosmopolitan lifestyle and taste in music is becoming more apparent in higher status groups (Coulangeon and Lemel, 2007, Holt, 1998, Peterson and Kern, 1996 and Prieur and Savage, 2011), which can explain their positive relationship with cultural participation. The presence of books and classical music CDs can be seen as more highbrow forms of objectified cultural capital in the household, and this could also explain why they only have a positive effect on art and heritage participation and not on pop and rock participation.

One of the most notable findings in our study is the strong negative relationship between the amount of multimedia present in the household and participation in both art and heritage and pop and rock activities. Two distinct processes might account for this. It could be that there still is an opposition between an economic and a culturally dominant class, each with their own status symbols (Bourdieu, 1984). This would contradict the postmodern argument that the opposition between cultural and material consumption is fading (Holt, 1998). An alternative explanation could be that multimedia products are replacing traditional cultural capital in the new highly educated middle class (van Eijck and van Oosterhout, 2005). More research is needed to examine which processes are at play here, but in general we can conclude that the compatibility hypothesis is confirmed for cultural goods and the substitution hypothesis for multimedia goods.

By focusing on traditional highbrow culture (art and heritage) and popular culture (pop and rock concerts), we are able to compare how both types of participation are structured by cultural capital in the family. Our results show that cultural reproduction mechanisms operate for both, indicating that highbrow and popular cultures are related spheres that

can be studied within the same theoretical framework. We note a similar cultural transmission pattern for art and heritage participation and pop and rock participation, and this transmission clearly contradicts the hypothesis that participation in pop and rock activities is an expression of an individual lifestyle with no relationship to familial background (van Eijck and Bargeman, 2004). The largest difference between pop and rock participation and art and heritage participation is found at the individual-level: In contrast with art and heritage participation, we do not find gender or educational-level effects for pop and rock participation. It is possible there are other individual-level factors that are important to understand participation in these activities. Most studies on pop and rock participation find that these activities have a stronger link with other factors, such as friendships networks, budget, and time constraints (Siongers, 2007, van Wel, 1993 and Voorpostel and van der Lippe, 2001). However, it is outside the scope of this article to study how these specific factors relate to pop and rock participation.

In general, our multilevel research design provides a strong basis to test the net effects of different types of cultural capital in the family on different types of cultural participation by adolescents. It allows us to use specific cultural capital variables in the family to explain differences between households, while taking the individual-level characteristics of the adolescents into account. Furthermore, by focusing on adolescents in their family setting, we are able to present a detailed picture of the contemporary processes of intergenerational transmission of cultural capital. These results can be helpful tools for further empirical work that tries to disentangle the specific dynamics of cultural reproduction.

References

- Aschaffenburg, K., & Maas, I. (1997). Cultural and Educational careers: The dynamics of social reproduction. *American Sociological Review*, 62, 573-587.
- Beck, U. (1992). *Risk Society: Towards a New Modernity*. London: Sage.
- Beck, U. (1997). Democratization of the Family. *Childhood*, 4, 151-168.
- Bennett, T., Savage, M., Silva, E. B., Warde, A., Gayo-Cal, M., & Wright, D. (2009). *Culture, Class, Distinction*. Abingdon: Routledge.
- Bihagen, E., & Katz-Gerro, T. (2000). Culture Consumption in Sweden: The stability of gender differences. *Poetics*, 27, 327-349.
- Bourdieu, P. (1973). Cultural Reproduction and Social Reproduction. In R. Brown (Ed.), *Knowledge, Education and Cultural Change: Papers in the Sociology of Education* (pp. 71-112). London: Tavistock.
- Bourdieu, P. (1984). *Distinction: A social critique of the judgement of taste*. Cambridge: Harvard University Press.
- Bourdieu, P. (1986). The Forms of Capital. In J. J. Richardson (Ed.), *Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education* (pp. 241-258). New York: Greenwood Press.
- Bourdieu, P. (2001). *Masculine Domination* Stanford: Stanford University Press.
- Brown, E. F., & Hendee, W. R. (1989). Adolescents and Their Music: Insights into the health of adolescents *JAMA*, 262, 1659-1663.
- Chan, T. W. (2010). *Social Status and Cultural Consumption*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Christenson, P. G., & Roberts, D. F. (1998). *It's Not Only Rock & Roll: Popular music in the lives of adolescents*. New Jersey: Hampton Press.
- Christin, A. (2012). Gender and Highbrow Cultural Participation in the United States. *Poetics*, 40, 423-443.
- Collins, R. (1988). Women and Men in the Class Structure. *Journal of Family Issues*, 9, 27-50.
- Collins, R. (1992). Women and the Production of Status Cultures. In M. Lamont & M. Fournier (Eds.), *Cultivating Differences: Symbolic boundaries and the making of inequality* (pp.213-231). Chicago: The University of Chicago Press.
- Collins, R. (2004). *Interaction Ritual Chains*. Oxford: Princeton University Press.
- Coulangeon, P., & Lemel, P. (2007). Is 'Distinction' Really Outdated? Questioning the meaning of the omnivorization of musical taste in contemporary France. *Poetics*, 35, 93-111.
- de Graaf, P. M., & Kalmijn, M. (2001). Trends in the Intergenerational Transmission of Cultural and Economic Status. *Acta Sociologica*, 44, 51-66.
- DiMaggio, P. (1982). Cultural Capital and School Success: The Impact of status culture participation on the grades of U.S. high school students. *American Sociological Review*, 47 (2), 189-201.
- DiMaggio, P. (2004). Gender, networks, and Cultural Capital - Preface. *Poetics*, 32, 99-103.
- DiMaggio, P., & Mukhtar, T. (2004). Arts Participation as Cultural Capital in the United States, 1982-2002: Signs of decline? *Poetics*, 32, 169-194.
- DiMaggio, P., & Useem, M. (1978). Social Class and Arts Consumption: The origins and consequences of class differences in exposure to the arts in America. *Theory and Society*, 5, 141-161.
- Duff, P. A. (2003). Intertextuality and Hybrid Discourses: The infusion of pop culture in educational discourse. *Linguistics and Education*, 14, 231-276.

- Ganzeboom, H. B. C. (1889). *Cultuurdeelname in Nederland. Een empirisch-theoretisch onderzoek naar determinanten van deelname aan culturele activiteiten*. Maastricht: Van Gorcum.
- Ganzeboom, H. B. C. (1982). Explaining Differential Participation in High-Cultural Activities: A confrontation of information-processing and status-seeking theories. In W. Raub (Ed.), *Theoretical Models and Empirical Analyses: Contributions to the Explanation of Individual Actions and Collective Phenomena* (pp. 186-205). Utrecht: E.S. Publications.
- Gripsrud, J., Hovden, J. F., & Moe, H. (2011). Changing Relations: Class, education and cultural capital. *Poetics*, 39, 507-529.
- Hibbett, R. (2010). The New Age Taboo. *Journal of Popular Music Studies*, 22, 283-308.
- Holt, D. B. (1998). Does Cultural Capital Structure American Consumption? *Journal of Consumer Research*, 25, 1-25.
- Katz-Gerro, T. (2002). Highbrow Cultural Consumption and Class Distinction in Italy, Israel, West Germany, Sweden, and the United States. *Social Forces*, 81, 207-229.
- Knulst, W. P. (1995). *Podia in een tijdperk van afstandsbediening: Onderzoek naar achtergronden van veranderingen in de omvang en samenstelling van het podiumpubliek sinds de jaren vijftig* Rijswijk: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Kraaykamp, G., & van Eijck, K. (2010). The Intergenerational Reproduction of Cultural Capital: A threefold perspective. *Social Forces*, 89, 209-231.
- Laughey, D. (2006). *Music & Youth Culture*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Livingstone, S. (2002). *Young People and New Media*. London: Sage.
- Lizardo, O. (2006). The Puzzle of Women's "Highbrow" Culture Consumption: Integrating gender and work into Bourdieu's class theory of taste. *Poetics*, 34, 1-23.
- Lizardo, O. (2008). The Question of Culture Consumption and Stratification Revisited. *Sociologica*.
- Lizardo, O., & Skiles, S. (2008). Cultural Consumption in the Fine and Popular Arts Realms. *Sociology Compass*, 2, 285-502.
- Lovell, T. (2000). Thinking Feminism With and Against Bourdieu. *Feminist theory*, 1, 11-32.
- Lull, J. (1987). Listeners Communicative Uses of Popular Music. In J. Lull (Ed.), *Popular Music and Communication*. Beverly Hills: Sage Publications.
- McCracken, D. G. (1990). *Culture and Consumption: New approaches to the symbolic character of consumer goods and activities*. Bloomington: Indiana University Press.
- Mohr, J., & Dimaggio, P. (1995). The Intergenerational Transmission of Cultural Capital. *Research in Social Stratification and Mobility*, 4, 169-200.
- Nagel, I. (2010). Cultural Participation Between the Ages of 14 and 24: Intergenerational transmission or cultural mobility? *European Sociological Review*, 26, 541-556.
- Nagel, I., & Ganzeboom, H. B. C. (2002). Participation in Legitimate Culture: Family and school effects from adolescence to adulthood. *The Netherlands journal of social sciences*, 38, 102-120.
- Peterson, R. A., & Kern, R. M. (1996). Changing Highbrow Taste: From snob to omnivore. *American Sociological Review*, 61, 900-907.
- Peterson, R. A., & Sherkat, D. A. (1995). Age Factors in Arts Participation: 1982-1992. In *Research Division Report #34, part 1*. Washington D.C: National Endowment for the Arts.
- Prieur, A., & Savage, M. (2011). Updating Cultural Capital Theory: A discussion based on studies in Denmark and in Britain. *Poetics*, 39, 566-580.
- Rasbash, J., Steele, F., Browne, W. J., & Goldstein, H. (2009). *A User's Guide to MLwiN version 2.10*. Bristol: University of Bristol.

- Reay, D. (2000). A Useful Extension of Bourdieu's Conceptual Framework? Emotional capital as a way of understanding mothers' involvement in their children's education. *Sociological Review*, 48, 568-585.
- Reay, D. (2004). Gendering Bourdieu's Concepts of Capitals? Emotional capital, women and social class. *Sociological Review*, 52, 57-74.
- Roose, H., & Waeye, H. (2002). *Cultuurpubliek - Publieke cultuur? Publieksonderzoek bij theater- en museumbezoekers te Gent*. Gent: Stad Gent - Dienst Culturele Zaken - Dienst Kunsten.
- Savage, M., Barlow, J., Dickens, P., & Fielding, T. (1992). *Property, Bureaucracy and Culture: Middle class formation in contemporary Britain*. New York: Routledge.
- Silva, E. B. (2005). Gender, Home and Family in Cultural Capital Theory. *British Journal of Sociology*, 56, 83-103.
- Siongers, J. (2007). Qui se Ressemble, s'Assemble? About the (dis)similarities in cultural tastes between adolescents, parents and peers. In *8th ESA Conference*. Dublin.
- Tepper, S. J. (2000). Fiction reading in America: Explaining the gender gap. *Poetics*, 27, 255-275.
- ter Bogt, T. F. M., Delsing, M., van Zalk, M., Christenson, P. G., & Meeus, W. H. J. (2011). Intergenerational Continuity of Taste: Parental and adolescent music preferences. *Social Forces*, 90, 297-319.
- Trondman, M. (1990). Rock Taste — On Rock as Symbolic Capital. A study of young people's music taste and music making. In K. Roe & U. Carlsson (Eds.), *Popular Music Research* (pp. 71-86). Gothenberg: Nordicom.
- Upright, C. B. (2004). Social Capital and Cultural Participation: Spousal influences on attendance at arts events. *Poetics*, 32, 129-143.
- Van Berkel, M., & De Graaf, N. D. (1995). Husband's and Wife's Culture Participation and Their Levels of Education: A case of male dominance? *Acta Sociologica*, 38, 131-149.
- van Eijck, K. (1997). The Impact of Family Background and Educational Attainment on Cultural Consumption: A sibling analysis. *Poetics*, 25, 195-224.
- van Eijck, K., & Bargeman, B. (2004). The Changing Impact of Social Background on Lifestyle: "Culturalization" instead of individualization? *Poetics*, 32, 439-461.
- van Eijck, K., & van Oosterhout, R. (2005). Combining Material and Cultural Consumption: Fading boundaries or increasing antagonism? *Poetics*, 33, 283-298.
- Van Steen, A., Vlegels, J., & Lievens, J. (2012). On Intergenerational Differences in Highbrow Cultural Participation. Is Internet an explanatory factor in understanding lower highbrow participation among younger cohorts? In A. Van Steen (Ed.), *Hoe wij over Kunst en Cultuur denken. Een sociologisch onderzoek naar verschillen in percepties en betekenissen van kunst en Cultuur in Vlaanderen*. Gent: Universiteit Gent.
- van Wel, F. (1993). Een cultuurskloof tussen generaties? Cultuurstijlen onder jongeren en hun persoonlijk netwerk. *Boekmancahier*, 17, 306-327.
- van Wel, F., Couwenbergh-Soeterboek, N., Couwenbergh, C., ter Bogt, T., & Raaijmakers, Q. (2006). Ethnicity, Youth Cultural Participation, and Cultural Reproduction in the Netherlands. *Poetics*, 34, 65-82.
- Vander Stichele, A., & Laermans, R. (2006). Cultural Participation in Flanders: Testing the cultural omnivore thesis with population data. *Poetics*, 34, 45-64.
- Verbergt, G., Cantillon, B., & Van den Bosch, K. (2009). Sociale ongelijkheden in het Vlaamse onderwijs: tien jaar later. In: Antwerpen Centrum voor Sociaal Beleid (CBS).
- Vlegels, J., & Lievens, J. (2011). Louter een kwestie van voorkeur en goesting ? Over kunsten- en erfgoedparticipatie, bekeken door een cultuursociologische bril. In

- J. Lievens & H. Waeye (Eds.), *Participatie in Vlaanderen 2 : eerste analyses van de participatiesurvey 2009* (pp. 235-272). Leuven: Acco.
- Voorpostel, M., & van der Lippe, T. (2001). Jongeren en cultuur. Een verklaring voor verschillen in deelname aan elitaire en populaire cultuur. *Mens en Maatschappij*, 76, 202-239.
- Wildhagen, T. (2009). Why does Cultural Capital Matter for High School Performance? An empirical assessment of teacher-selection and self-selection mechanisms as explanations of the cultural capital effect. *Sociological Quarterly*, 50, 173-200.

2. Whose Education Matters More? Mother's and Father's Education and the Cultural Participation of Adolescents

2.1. Abstract

This article examines the effects of parental educational levels on the art/heritage and pop/rock participation of adolescents. We use a subset of adolescents from the survey 'Cultural Participation in Flanders 2003–2004' (N = 1030) to test the relative effects of the educational levels of the mother and father. Using diagonal reference models, we find that the parent with the highest educational level – regardless of whether it is the father or mother – has the largest influence on the cultural participation of their children, which can be interpreted as a status maximization effect. However, we also find that a lower educated mother still has an influence on art and heritage participation and a lower educated father still has an influence on pop and rock participation. These results highlight the need to reassess the influence of the mother in the Bourdieusian framework. Furthermore, they have important implications for the conceptualization and operationalization of the social status position of families.

2.2. Introduction

Cultural participation has received much attention in social stratification research, because it can be seen as a crucial factor for the transmission of social status between generations (Nagel, 2010; DiMaggio, 1982; Ganzeboom, 1889; Bourdieu and Passeron, 2000 [1970]; Georg, 2004). Families with a higher social status are able to make their children better acquainted with complex cultural forms and this results in cultural dispositions that will enhance their educational and occupational career during the life course (Bourdieu, 1984; Collins, 1992). This process begins in early childhood, but crystallizes during early adolescence. In this period, children develop their personal identities and their cultural dispositions are expressed in actual cultural participation.

Empirical research has shown that family background and parental educational level are the main explanatory factors for the cultural participation of adolescents (Van Eijck, 1997; Van Wel et al., 2006; Nagel, 2010; Ter Bogt et al., 2011; Willekens and Lievens, 2014). The educational level of the parents is considered an indicator of the social status position of the family, but there is no consensus on how the effect of parental educational level should be operationalized. The educational level of either the mother or father can be included, or alternatively the highest educational level in the household. In early research, the educational level of the father was seen as dominant, because it was assumed that the educational level of the father determined the socioeconomic status of the family (Bourdieu, 1984; DiMaggio and Useem, 1978). The educational level of the mother was considered less important, because mothers were less likely to hold a full-time job and they were usually married to a husband with a higher social status, thereby reducing their impact on the status position of the family (Goldthorpe, 1983). However, with female educational levels rising and higher rates of participation of women in the labor market,

this conventional picture might have changed. Therefore, it is possible that the mother's educational level now plays a more substantive role in the processes of intergenerational transmission of cultural capital. In this article, we use Diagonal Reference Models to give a detailed assessment of how the educational levels of the mother and the father are related relatively to one another, with regard to explaining the cultural participation of their children.

2.3. Theoretical Background

A classic account of the intergenerational transmission of cultural participation patterns is the cultural reproduction model of Pierre Bourdieu (Bourdieu, 1973; Bourdieu and Passeron, 2000 [1970]). Bourdieu considered cultural participation during adolescence to be one of the first expressions of embodied cultural capital, which is developed through interactions with parental cultural capital in the family of origin (Bourdieu, 1986). This cultural reproduction framework has been used extensively in empirical research on cultural participation (Ter Bogt et al., 2011; Van Eijck, 1997; Kraaykamp and Van Eijck, 2010; Nagel, 2010; Daenekindt and Roose, 2014). In particular, the cultural interests of the parents (i.e. their embodied cultural capital) and their educational level (i.e. their institutionalized cultural capital) have been proven to be very influential on the cultural participation patterns of adolescents. However, despite its value, there also are some shortcomings to the cultural reproduction model that cause problems for empirical research.

Bourdieu provided a descriptive account of the types of cultural capital that can influence the development of cultural dispositions of children in the household, but he remained unclear as to how the process of cultural socialization within the family actually works. By stressing the structural homology between social positions and cultural practices, he mainly focused on the background characteristics of the father, because the father's social position would determine the social position of the whole family (Bourdieu, 1984; Bourdieu and Passeron, 2000 [1970]). This tendency to focus on the background characteristics of the father remains present in most contemporary research on social stratification (Aschaffenburg and Maas, 1997; De Graaf and Kalmijn, 2001; DiMaggio, 1982). However, Bourdieu also noted that the maintenance of cultural capital – or cultural housekeeping – within the private sphere of the family is mainly the task of the mother (Bourdieu, 2001; Lovell, 2000). This would indicate that the embodied cultural capital of the mother is more important for the intergenerational transmission of cultural capital within the family, while the institutionalized cultural capital of the father is more important because of its intertwining relationship with the social position of the family. Although this model of the family might have been applicable in the 1960s – when Bourdieu developed his cultural reproduction theory – it is highly questionable whether this view still holds true today.

In this study, we focus on contemporary adolescents whose parents completed their education in the 1980s and 1990s. In this period, the gender gap in educational attainment started to diminish rapidly (Eurostat, 2008). Research has also pointed out that there are now more families than in the 1970s where women have equal or higher educational levels than their male partners (Schwartz and Mare, 2005; Qian, 1998). These developments pose questions concerning the applicability of Bourdieu's model in the present-day context. In this article, we address the question of whether the educational level of the father has a predominant effect in the intergenerational transmission of cultural capital or whether the educational level of the mother is equally or even more important. We focus on the influence of the educational level of the father relative to the educational level of the mother on the cultural participation of adolescents. In this way, we intend to contribute to a better understanding of the process of intergenerational transmission of cultural capital within the household.

A second difficulty is Bourdieu's stress on 'highbrow' cultural activities as indicators of cultural capital. Bourdieu described a strict cultural hierarchy, where upper social strata participate in highbrow cultural activities – such as theatre, opera, and art museums – in contrast to lower social strata, who participate in middlebrow or lowbrow cultural forms. A number of authors have challenged this view and have claimed that this hierarchical view of culture is disappearing, especially among adolescents (Gripsrud et al., 2011; Vander Stichele and Laermans, 2006; Peterson and Kern, 1996). Popular culture – such as attending pop and rock concerts – could function as a youth-specific form of cultural capital, because these activities can be seen as expressions of youth culture (Christenson and Roberts, 1998; Laughey, 2006; Trondman, 1990). Furthermore, the parents of contemporary adolescents grew up with an expanding scene of pop and rock music, and most of these parents still listen to the pop and rock music they picked up in their adolescent years (Smith, 1994; Ter Bogt et al., 2011). Thus, the cultural reproduction models that were originally created to explain participation in highbrow culture might also be applicable to pop and rock participation.

There has been little research on the intergenerational transmission of youth-specific forms of cultural capital, although there is some evidence that participation in pop and rock concerts is positively correlated with educational level, especially in younger cohorts (Bennett et al., 2009; Chan, 2010). This could suggest that pop and rock culture is becoming an important form of cultural capital for students in higher education. Other studies have indicated that there is a strong intergenerational continuity of taste preferences in popular and highbrow culture between parents and their children (Ter Bogt et al., 2011; Siongers, 2007). Furthermore, attending pop and rock concerts is positively related to the occupational status of the parents (Voorpostel and Van der Lippe, 2001) and in Flanders especially, to the educational level of the parents (Vlegels and Lievens, 2011; Willekens and Lievens, 2014).

However, it is also possible that the reproduction process of cultural capital differs for highbrow and pop and rock participation. Highbrow cultural participation is usually seen

as belonging to the feminine realm. It has been argued that this type of participation functions as a more relevant resource for women, because it enhances their chances of finding a good partner and/or their chances to access 'feminine' occupations in the labor market (Collins, 1992; Acker, 1990). Therefore, we can expect that highbrow activities are especially relevant for women. This could imply that the educational level of the mother is more influential and that this influence might be greater for girls in the household with regard to highbrow cultural activities.

Participation in pop and rock concerts on the other hand is not seen as a typically female activity. Tepper (2000) suggested the following opposing types of traits as male and female: aggressive vs. passive, rebellious vs. rule following, and group oriented vs. individualistic. The female attributes are linked to highbrow cultural activities and this could explain why these are more popular among girls. However, it does not seem straightforward to link these female traits to participation in pop and rock concerts or festivals. Some male characteristics (group oriented, rebellious, and aggressive) could just as easily be applied to some types of pop and rock concerts or festivals. Participation in these types of activities can be used as a strategy to build up the male gender identity (Frith, 1981). This suggests that pop and rock participation is a form of cultural capital with a stronger male connotation. Therefore, we can expect that the father has a greater influence on participation in these activities and that the effect of parental education on this type of cultural participation is greater for boys.

Our study analyses the relative influence of the educational level of the mother and the father on art and heritage and on pop and rock activities. In the following section, we formulate four possible hypotheses on how the educational level of the mother and father could relate to the cultural participation of adolescent sons and daughters in the household.

2.4. Hypotheses

The father dominance hypothesis

The conventional view in social class analysis would argue that the social class position of a family is unaffected by the mother's level of education because of her subordinate position relative to that of her husband (Sorensen, 1994; Goldthorpe, 1983). Bourdieu's approach is in line with this conventional view. He expected the educational level of the father to remain the most important factor, even if the educational level of the mother exceeded that of the father (Bourdieu, 1973). Women face more difficulties than men in the labor market and this makes their institutionalized cultural capital less valid (Corsun and Costen, 2001). Women are also more constrained by family obligations than men to pursue a full-time career (Dreher, 2003; Corsun and Costen, 2001; Lyon and Woodward, 2004; Wirth, 2001) and those who do choose a career path might face a glass ceiling, obstructing their movement to higher occupational positions (Corsun and Costen, 2001;

Davidson and Burke, 1994; Powell, 1999). This would indicate that the occupational position and the educational level of the father determine the social status position of the family. If mothers only perform a symbolic function, in which they focus on status activities that are appropriate for the social status position of the family, we would expect that the educational level of the father is most dominant, even if the mother has a higher educational level.

Some empirical studies have partially substantiated this position. For example, Sobel et al. (2004) pointed out that the social class position of husbands is more important for the social class identity of women than their own class position. This pattern has also been found for women's voting preferences, which are more closely related to the class position of their husband than to their own (Erikson and Goldthorpe, 1992). Further, the educational level of the father has a stronger effect than that of the mother on the child-rearing values of both the mother and father (Van der Slik et al., 2002). These results suggest that the social class position of the father determines the social class position of the family, and the mother adapts to the social class position of her husband. In line with this research, we could expect that the educational level of the father has a predominant effect on the cultural participation of adolescents in the household, i.e. the father dominance hypothesis.

The mother dominance hypothesis

The framework of Bourdieu starts from a traditional family model, where there is a strict division of labor in which men focus on productive activities and women on reproductive activities in the family. There are still many indications that women remain responsible for the bulk of household work and status production in the family (Shelton and John, 1996), but it is questionable whether they can rely exclusively on the economic and cultural capital accumulated by men in the household. Feminists have argued that Bourdieu depicted women as 'capital bearing objects' in the household and that he neglected their capacity to be 'capital accumulating subjects' (Lovell, 2000; Silva, 2005). The above-mentioned studies have focused on the deployment of 'emotional capital' in a household setting for status and cultural reproduction purposes. This emotional capital can be defined as the personal resources mothers use to advance the social position of their children. Mothers put significant emotional investment into these practices and they draw on a number of individual resources to achieve these goals (Reay, 2000, 2004; O'Brien, 2005). Skills obtained from their educational position prove to be particularly relevant (Allatt, 2003) and the types of emotional investments differ across class positions (Reay, 2004). This could indicate that women are now able to use their institutionalized cultural capital as an individual resource within family life (Silva, 2005).

If it is true that women invest their own cultural capital into the educative practices of their children, we can expect their educational level to have a greater influence on the cultural participation of adolescents than the educational level of fathers does. The deployment of the institutionalized capital of women in the household has already found

some support in empirical research on the composition of cultural capital in the family. Van Berkel and De Graaf (1995) showed that for cohorts born after 1935, the educational level of women has become more important than the educational level of their husbands to explain the cultural behavior of both partners (Van Berkel and De Graaf, 1995). Furthermore, Upright (2004) showed that early art socialization and the educational level of the wife have an important additional effect on the husband's cultural participation, while the opposite relationship (from husband to wife) is less pronounced. Using a sibling analysis, Van Eijck (1997) also calculated a 'family factor' that causes all communality between siblings' cultural participation in a household. Here, the educational level of the mother proves to be more closely related to this family factor than the educational level of the father does. From this perspective, we can expect that the educational level of the mother is also more important to explain the cultural participation patterns of adolescents, i.e. the mother dominance hypothesis.

The status maximization hypothesis

A third position would suggest that the partner with the highest educational level – regardless of whether it is the father or the mother – has the strongest influence on the cultural participation of adolescents. This position stems from the status maximization approach in social mobility research, which claims that upwardly mobile people will adapt their lifestyle to their new social position and downwardly mobile people will stick to their original lifestyle (Blau, 1956; Daenekindt and Roose, 2014; Van Eijck, 1999). Social mobility is possible by reaching a higher status position in the labor market, but it can also be obtained by marrying a spouse who has a higher status position (Portocarero, 1985). The basic argument is derived from resource theory, which suggests that families use all resources present in the household to gain the highest status possible. Thus, the partner with the lowest level of education will adapt to the partner with the highest level of education (Blood and Wolfe, 1960). This is in line with the dominance approach in social class analysis that suggests the social class position of the family is determined by the head of the household, which is the person with the highest class position. In most cases this is the husband, but it could also be the wife (Erikson, 1984; Sorensen, 1994). If it is true that the parent with the lowest educational resources will adapt to the parent with the highest educational resources, we can expect that this status maximization effect will also apply for the intergenerational transmission of cultural capital. Accordingly, the parent with the highest educational level has a predominant influence on the cultural participation of adolescents, i.e. the status maximization hypothesis.

The gender alignment hypothesis

The fourth hypothesis challenges the idea that the educational level of the father or the mother has an equal impact on sons and daughters – which is implicit in the first three

hypotheses. Research suggests that gender-typed socialization patterns are the most pronounced in the area of children's interests and activities (Lytton and Romney, 1991) and these gender-typed socialization patterns have been found to run across same-sex lines (McHale et al., 2003). Time diary studies have revealed that mothers spend more time with daughters, while fathers spend more time with sons in the household (McHale et al., 1999, 2003). This produces same-sex socialization patterns, especially during adolescence when identity processes and gender typing are taking place. Therefore, the educational level of the mother could have a stronger influence on the cultural participation of daughters in the household and the educational level of the father could have a stronger influence on the cultural participation of sons in the household.

The mother-daughter relationship has received most attention in studies on the intergenerational transmission of gender role behaviors and attitudes (Boyd, 1989). Mohr and DiMaggio (1995) also found that the educational level of the mother has a pronounced effect on the cultural participation patterns of daughters, while the educational level of neither of the parents has any effect on the cultural participation patterns of sons. Katz-Gerro and Jaeger (2013), on the other hand, did not find gender differences in cultural participation between brothers and sisters in the same family. We propose a more refined test of the relative effect of the educational level of the mother for daughters in the household. Furthermore, we expect female gender alignment to be stronger for art and heritage participation, because this is seen as a more female activity.

The father-son relationship has received less attention. Research has found less direct gender-role socialization patterns from fathers to sons, except in the area of choices for hobbies and play activities (McHale et al., 2003). If this pattern extends to (late) adolescence, we can expect that the cultural activities of boys are influenced more strongly by the father. Therefore, we can also expect gender alignment from father to son for cultural activities. Because pop and rock activities do not have a female connotation, we expect that male gender alignment will be stronger for pop and rock participation than for art and heritage participation.

2.5. Data and Variables

To test our hypotheses, we use data from the survey 'Cultural Participation in Flanders 2003–2004' (Lievens et al., 2006). This is a household dataset, which contains information on the cultural activities of all household members above the age of 14. In the first step, 2849 randomly selected Flemish respondents aged between 14 and 85 were interviewed using computer assisted face-to-face interviewing (CAPI). The response rate was 61 per cent. In a second step, a drop-off questionnaire was left for the other family members in the respondent's household. The drop-off questionnaire for the other household members contains a selection of questions that were also given to the primary respondent in the CAPI interview. This procedure provides us with information on the cultural

activities and background characteristics of all family members in each household. We selected all adolescents (between 14 and 25 years old) where there is information on the educational level of both parents and this resulted in a dataset of 1030 adolescents.

Dependent variables

We construct two dependent variables to distinguish the two types of cultural participation of adolescents addressed in this article. The first variable measures participation in arts and heritage in the 6 months prior to the survey. We use a count variable for participation in four types of art and heritage activities combined: 'visits to art museums or exhibitions'; 'attending a classical concert'; 'attending a play, contemporary dance, or ballet performance'; and 'participating in a heritage activity' (visiting historical sites and monuments). Adolescents who only participated in compulsory cultural activities at school are considered as non-participants. The minimum is 0 and the maximum is 61 visits. The mean is 3.10 with a standard deviation of 5.63. The second variable measures participation in pop and rock concerts or festivals. In line with our measurement for participation in art and heritage, we construct a count variable for participation in pop and rock concerts or festivals in the 6 months prior to the survey. The minimum is 0 and the maximum is 52 visits. The mean is 2.03 with a standard deviation of 4.04.

Independent variables

Our main hypotheses relate to the educational level of the parents. We construct separate variables for the educational level of the fathers and mothers with four categories. This categorization is in line with previous research in Flanders (Daenekindt and Roose, 2013b): (1) no or only primary education; (2) lower-secondary education; (3) higher-secondary education; and (4) higher education. The cross-tabulation for the educational level of the fathers and mothers is presented in Table 1.

We also control for a number of characteristics of the adolescents. The educational level of the adolescent at the time of the survey is a categorical variable with four categories. The first two categories are students who were still in secondary school, with a distinction made between (1) general education – preparing students for higher education – and (2) vocational and technical education – preparing students for advanced technical training or for an occupation in the labor market (without higher education). The third category (3) comprises students who were in higher education or adolescents who had already graduated higher education. The last category (4) comprises the adolescents who had graduated without obtaining a higher-education degree. The age of the adolescents is included as a continuous variable and gender as a dichotomous variable (0 = male, 1 = female).

2.6. Statistical procedure

To estimate the effect of the educational level of the father relative to the influence of the educational level of the mother on the cultural practices of adolescents, we use Diagonal Reference Models (DRMs). DRMs stem from social mobility research and were developed by Sobel (1981, 1985) to study the effects of social mobility, and have been widely applied in this field of research (e.g. Tolsma et al., 2009; Daenekindt and Roose, 2013a, 2013b; De Graaf et al., 1995). In addition, DRMs have also been applied to model the effects of status inconsistency – such as heterogamy – and, moreover, have been found to be superior compared with other methods to model the effects of heterogamy (Eeckhaut et al., 2013).

The theoretical starting point of this method is that couples with the same educational level represent the core of a specific educational level. Accordingly, based on the cultural practices of adolescents whose parents have the same educational level, we estimate cultural behavior that is characteristic for a specific educational level. This is because when both parents have the same educational level, they are not exposed to the influences of other educational groups via their spouse (Eeckhaut et al., 2013). These homogeneous couples comprise the diagonals in the cross-tabulation of the educational level of the father and of the mother (cf. Table 1). Consequently, the characteristics of children with heterogamous parents are estimated as a function of the characteristics of children from the two corresponding diagonal cells. This is expressed in the baseline model (with covariates).

$$Y_{ijk} = p * \mu_{ii} + (1 - p) * \mu_{jj} (+ \sum \beta_b x_{ijb}) + \varepsilon_{ijk} \quad (\text{Model A})$$

Table 1. Cross-tabulation, educational level of father and mother: Relative cell frequencies.

Educational level of father	Educational level of mother				Total
	No or only primary education	Lower-secondary education	Higher-secondary education	Higher education	
No or only primary education	4.4	3.9	1.7	.08	10.8
Lower-secondary education	4.8	11.4	7.3	3.7	27.1
Higher-secondary education	1.2	8.0	9.1	6.2	24.5
Higher education	0.3	5.0	8.0	24.5	37.7
Total	10.6	28.2	26.1	35.1	100

Subscript i and j respectively refer to the educational level of the father and that of the mother. Y_{ijk} is the value of the dependent variable in cell ij , which has k observations and represents the cultural practices of adolescents whose father has educational level i and whose mother educational level j . μ_{ii} and μ_{jj} are both estimates of Y in the diagonal cells. The former refers to the corresponding diagonal cell for the educational level of the father, while the latter refers to the corresponding diagonal cell for the educational level of the mother. The covariates included in the baseline model are the gender, age, and educational track of the adolescent. The relative importance of the educational level of the father is represented by the p parameter. If the p parameters are significantly higher than .5, this indicates that Y is predominantly associated with the educational level of the father, i.e. in line with *the father dominance hypothesis*. Vice versa, p values significantly lower than .5 indicate a stronger relationship with the social position of the mother, i.e. consistent with *the mother dominance hypothesis*.

The *status maximization hypothesis* is an extension of the baseline model and states that the cultural practices of adolescents are predominantly influenced by the educational level of the highest-educated parent. To test this hypothesis, we construct the dummy variable x_{ijm} . Adolescents from households where the father has the highest educational level score zero, adolescents from households where the mother has the highest educational level score one. The maximization model is:

$$Y_{ijk} = (p + mx_{ijm}) * \mu_{ii} + (1 - (p + mx_{ijm})) * \mu_{jj} + \sum \beta_b x_{ijb} + \varepsilon_{ijk} \quad (\text{Model B})$$

For the households where the father is the highest-educated parent, the relative impact of the father is p ; for the households where the mother is the highest-educated parent, the relative impact of the father is $p+m$.

In the same way as in the status maximization model, we estimate the gender alignment model as an extension of the baseline model, where the salience parameter is allowed to vary depending on the gender of the adolescent. This model can be expressed as

$$Y_{ijk} = (p + sz_{ijs}) * \mu_{ii} + (1 - (p + sz_{ijs})) * \mu_{jj} + \sum \beta_b x_{ijb} + \varepsilon_{ijk} \quad (\text{Model C})$$

Here, z – a constructed dummy variable – denotes the gender of the adolescent: Female adolescents score zero; male adolescents score one. In this way, the weight parameters of the father and the mother are a function of the gender of the respondent. For female adolescents, the relative impact of the father is represented by p ; for male adolescents, this is $p+s$. This is *the gender alignment model*.

Because our dependent variables are count variables, and to correct for overdispersion, we apply a quasi-poisson link function (Ver Hoef and Boveng, 2007; Venables and Ripley,

2002). We also have dependent observations in our dataset, because there can be more than one adolescent per household in the dataset, which can be an additional source of overdispersion. The quasi-poisson link function controls for this by including a dispersion parameter that accounts for uncertainty in the parameter estimates (Venables and Ripley, 2002). All analyses were estimated performed using the Diagonal Reference Command (DREF) in the General Nonlinear Model package in R (Turner and Firth, 2012).

2.7. Results

We estimate the three models specified in the previous section for both of our dependent variables, i.e. art and heritage participation and attendance at pop and rock concerts or festivals. The model fit indices for each model are presented in Table 2.

Table 2: Goodness of fit statistics for diagonal reference models predicting the cultural participation of adolescents.

	Model	Description	Residual deviance	d.f.
Art and heritage participation	A	Father/mother dominance	5560.4	1020
	B	Status maximization	5546.8	1019
	C	Gender alignment	5560.0	1019
Attendance at pop and rock concerts or festivals	A	Father/mother dominance	4694.0	1020
	B	Status maximization	4679.0	1019
	C	Gender alignment	4686.8	1019

Based on the residual deviance, we see that the status maximization model fits best for both our dependent variables. The estimated parameters of the status maximization model for art and heritage participation and those for the maximization model for attendance at pop and rock festivals are presented in Table 3. First, we discuss the results for art and heritage participation, then the results for pop and rock participation.

Art and heritage participation

If we first look at the estimated means for the diagonals – i.e. the diagonal intercepts – we see that children of higher-educated (homogeneous) parents participate more frequently in activities related to art and heritage than children of lower-educated (homogeneous) parents do. For example, consider the estimate of 1.685 (the parameter

for higher education) and 0.375 (the parameter for lower-secondary education). These parameters show that adolescents with higher-educated parents more frequently participate in art and heritage cultural activities than adolescents with lower-educated parents do. More generally, the parameters μ_{22} , μ_{33} , and μ_{44} tell us that the higher the educational level of the parents the more frequently their adolescent children will participate in these kinds of cultural activities. The estimate for ‘no or only primary education’ somehow breaks the stratified pattern, but the standard error for this estimate is also considerably larger than the other standard errors.

Table 3: Parameters for diagonal reference model predicting art and heritage participation of adolescents—model B: status maximization.

	Art and heritage	Pop and rock
Weight factor of ... when father > mother ^a		
p : educational level father	0.532 (0.165)	1.00 (0.010)
$(1-p)$: educational level mother	0.468 (0.165)	0.00 (0.010)
Weight factor of ... when father < mother ^a		
p : educational level father	0.194 (0.151)	0.221 (0.197)
$(1-p)$: educational level mother	0.806 (0.151)	0.779 (0.197)
Diagonal intercepts		
μ_{11} : no or primary education	0.660 (0.341)	-0.121 (0.641)
μ_{22} : lower secondary education	0.375 (0.238)	0.348 (0.242)
μ_{33} : higher secondary education	1.177 (0.181)	0.309 (0.207)
μ_{44} : higher education	1.685 (0.132)	0.727 (0.169)
Covariates		
Gender: Women	0.199 (0.104)	0.042 (0.122)
Age	0.0002 (0.033)	0.031 (0.037)
Educational level of respondent		
Secondary education (general track)	—	—
Secondary education (vocational/technical track)	-0.526 (0.161)	0.098 (0.189)
Higher education	-0.226 (0.198)	0.104 (0.241)
Graduated without higher educational degree	-0.030 (0.304)	-0.122 (0.367)

Standard errors are between parentheses.

^a *The appropriate null hypothesis for the weight factors is $H_0: p = .5$; the p parameters that are significantly different from .5 are printed in bold.*

Central to the status maximization model is the idea that whether the father or the mother has the strongest influence on the child’s cultural behavior depends on which parent has the highest educational level. Considering the art and heritage participation of adolescents, we see that when the father is the highest-educated parent, the weight parameter for the father is .532, which is not significantly different from .5. In this

situation, both parents are equally important. However, when the mother is the highest-educated parent, we see a weight parameter for the father of .194, which is significantly below .5. This indicates that when the mother is the highest-educated parent, the educational level of the mother is far more important for the art and heritage participation of the adolescent than the educational level of the father is. These results indicate that we need to relax some of the assumptions of the status maximization model and accept a modified version of this model. Status maximization only appears when the mother is the higher-educated parent. In this situation, she will have the greatest influence on the art and heritage participation of adolescents. When the father is higher educated, the lower educational level of the mother remains equally important, which is not in line with the status maximization model.

Attendance at pop and rock concerts

Examining the estimated means for the diagonals, we notice a fault line between 'no or only primary education' and the other educational levels. The direction of this relationship is the same as for art and heritage participation: we see that children of higher-educated (homogeneous) parents attend pop and rock concerts more frequently than children of lower-educated (homogeneous) parents do.

The results show that when the father is the highest-educated parent, the educational level of the mother does not matter at all. Vice versa, when the mother is the highest-educated parent, the p parameter is .221. This parameter does not differ significantly from .5, therefore we cannot reject the hypothesis that when the mother is the highest-educated parent, both parents are equally important for the pop and rock participation of their adolescents. Again, we have to accept a modified version of the status maximization model. Only when the father is the higher-educated parent, status maximization appears to occur (his educational level is more important than the educational level of the mother to explain the pop and rock participation of adolescents). When the mother is higher educated, the father's educational level also remains important.

2.8. Discussion

In this article, we analyze the relative effect of the educational level of fathers and mothers on the art and heritage and pop and rock participation of their children. First, we observe that participation in both types of activities is positively related to the educational level of the parents. This supports our assumption that pop and rock participation can be analyzed along the same lines as art and heritage participation: as an indicator of cultural capital that is present in higher-educated families. When we look at the relative influence of each parent, we find support for the status maximization hypothesis. The higher-educated parent has the greatest influence on participation in both art and heritage, and

pop and rock activities. However, when we take a closer look at the relative influence of the lower-educated parent, we see that this effect remains present. This leads us to accept a modified status maximization hypothesis, which relaxes the assumption that the non-dominant parent has little or no influence. Furthermore, we see that this effect of the lower-educated parent differs for the mother and the father and according to the type of activity. A lower-educated mother remains equally important to explain art and heritage participation and a lower-educated father remains equally important to explain the pop and rock participation of adolescents. In the opposite direction, we see that the lower-educated mother has no significant influence on pop and rock participation and the lower-educated father has no significant influence on art and heritage participation. The gender alignment hypothesis finds no support, therefore we can conclude that this effect does not differ for boys and girls.

These results suggest that the traditional cultural reproduction model of Bourdieu needs some adaptations. First of all, we need to rethink how status maximization is achieved within contemporary families. The basic idea of the status maximization model stems from resource theory (Blood and Wolfe, 1960), which claims that in a family unit, the partner with the lower social status will adapt to the partner with the higher social status. Bourdieu partly followed this line of thought, but viewed this as a one-way process. He claimed that women will adapt their lifestyle preferences to the social position of the man in the household, but not the other way around. Resource theory, however, suggests that a man will also adopt his lifestyle to that of his wife if she brings the most resources to the household. However, this hypothesis has not received much support in empirical studies (Hakim, 2004; Collins, 1992). A more plausible hypothesis is that women are more adaptive than men with regard to the status positioning of the household as Bourdieu claimed, but they will use all the resources available in the household, including their own (Reay, 2004). Therefore, women will use their own educational resources when they have the highest educational level and integrate the educational level of the husband if he is higher educated. This position is in line with our results for art and heritage participation. When the mother is higher educated than the father, she exclusively uses her own educational resources in the cultural socialization of their children, and the effect of the educational resources of the husband disappears. When she is lower educated, she integrates the educational resources of the husband and both educational levels become equally important.

For pop and rock participation, a different picture emerges. Here, the educational level of the father is dominant when he is higher educated and remains equally important when he is lower educated. This suggests that these activities function differently in the process of cultural socialization. First, pop and rock concerts and festivals do not have the feminine connotations that art and heritage activities have (Tepper, 2000) and this can explain the more pronounced influence of the husband. Second, pop and rock participation is less related to cultural capital that can be validated in the educational context.

Children from a higher social background are explicitly encouraged to participate in art and heritage activities, because it is believed that these are appropriate activities that will help to develop cultural and academic interests (Reay, 2004). This type of participation starts from an early age and in a family context (Lievens and Waeye, 2011). Thus, direct socialization processes are more important here and this could explain why this type of participation is influenced more by the educational level of the mother, as mothers invest more time and effort in the transmission of cultural capital to their children (Reay, 2000; Ter Bogt et al., 2011). Pop and rock participation, on the other hand, is a more youth-specific form of cultural capital that adolescents generate by themselves and in relation to their peers (Fornäs, 1990; Laughey, 2006). Adolescents use pop and rock music to explore and develop their identity, and indirect socialization processes might be more relevant here. They use the resources available in the household with less mediation from the parents and this could explain why the influence of the father remains important, even when he is the lower-educated parent. His educational and occupational position will still be influential on the general social position of the household, but these resources are transmitted less directly through the cultural socialization of the parents. This is a topic that should be explored in further research on the intergenerational transmission of cultural capital.

2.9. Conclusion

As noted in the introduction, the most important framework to study the intergenerational transmission of cultural practices is the social reproduction model of Bourdieu, and this model is built up from a male dominance perspective. Bourdieu received numerous critiques for not paying enough attention to the actual (gendered) mechanisms that play within the family, and which cause cultural reproduction (Silva, 2005; Goldthorpe, 2007). Indeed, Bourdieu did not provide much quantitative empirical evidence on how cultural reproduction in the household works. His focus on the social class position of the father stems from his ethnographic observations in Kabyle societies (Bourdieu, 1977, 2001) and it is questionable whether these observations can be transposed to contemporary West European households (Silva, 2005).

However, Atkinson (2013) rightly noted that in addition to these shortcomings, Bourdieu also offered a field approach which provides us with a useful framework to interpret results on family dynamics in cultural reproduction. For Bourdieu, the family can be analyzed as a field of struggle, where actors bring in particular forms of cultural capital derived from other fields (e.g. the educational system) in order to influence the family dynamics, and these dynamics define the family as a practical 'realization'. From this perspective, the family cannot be reduced to a homogeneous block that functions as the basic unit of analysis for stratification research. This type of analysis cannot account for the symbolic struggles within the family, which are often related to age and gender. Usually, statistical analysis can only pay limited attention to these dynamics in order to

obtain generalizable results. We address this problem by using DRMs, which enable us to take some of these dynamics into account. We focus on how the individual educational resources of the parents relate to each other in the process of the intergenerational transmission of cultural capital. Because the gender gap in the educational level among couples is narrowing and there are now more young couples where the educational level of the female partner exceeds that of the male partner than in the past, it is to be expected that the dynamics in family fields are also changing. Our results clearly indicate that we have to drop the assumption that it is always the father who is the dominant provider of different types of capitals in the household, which can be transmitted to children in the household. In contemporary households, the institutionalized cultural capital of the mother is equally and sometimes even more important in the process of intergenerational transmission. Mothers and fathers also seem to stimulate the development of different types of cultural capital with different male and female connotations (e.g. pop and rock, or art and heritage participation).

Many qualitative studies have already pointed out how gendered processes within the family affect social reproduction processes at the micro level, and these studies have also pointed to the importance of different types of (gendered) capital that mothers bring into the family, which are often neglected in quantitative studies of social reproduction (Silva, 2005; Reay, 2000, 2004). Our DRMs show that these internal family dynamics and gender processes can also be detected on an aggregated level. As cultural capital is not only deployed in symbolic struggles between families, but also in symbolic struggles within families, research on cultural reproduction will only benefit from taking these internal family dynamics into account.

References

- Acker, J. (1990). Hierarchies, jobs, bodies: A theory of gendered organizations. *Gender & Society*, 4, 139-158.
- Allatt, P. (2003). Becoming Privileged: The role of family processes. In I. Bates & G. Riseborough (Eds.), *Youth and Inequality*. Buckingham: Open University Press.
- Aschaffenburg, K., & Maas, I. (1997). Cultural and Educational Careers: The dynamics of social reproduction. *American Sociological Review*, 62, 573-587.
- Atkinson, W. (2013). A Sketch of 'Family' as a Field: From realized category to space of struggle. *Acta Sociologica*, 1-13.
- Bennett, T., Savage, M., Silva, E. B., Warde, A., Gayo-Cal, M., & Wright, D. (2009). *Culture, Class, Distinction*. Abingdon: Routledge.
- Blau, P. M. (1956). Social Mobility and Interpersonal Relations. *American Sociological Review*, 21, 290-295.
- Blood, R. O., & Wolfe, D. M. (1960). *Husbands & Wives: The dynamics of married living*. Illinois: The Free Press.
- Bourdieu, P. (1973). Cultural Reproduction and Social Reproduction. In R. Brown (Ed.), *Knowledge, Education and Cultural Change: Papers in the sociology of education* (pp. 71-112). London: Tavistock.
- Bourdieu, P. (1977). *Outline of a Theory of Practice*. New York: Cambridge University Press.
- Bourdieu, P. (1984). *Distinction: A social critique of the judgement of taste*. Cambridge: Harvard University Press.
- Bourdieu, P. (1986). The Forms of Capital. In J. J. Richardson (Ed.), *Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education* (pp. 241-258). New York: Greenwood Press.
- Bourdieu, P. (2001). *Masculine Domination* Stanford: Stanford University Press.
- Bourdieu, P., & Passeron, J.C. (2000 [1970]). *Reproduction in Education, Society and Culture* (2nd ed.). London: Thousand oaks.
- Boyd, C. J. (1989). Mothers and Daughters: A discussion of theory and research. *Journal of Marriage and the Family*, 51, 291-301.
- Chan, T. W. (2010). *Social Status and Cultural Consumption*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Christenson, P. G., & Roberts, D. F. (1998). *It's Not Only Rock & Roll: Popular music in the lives of adolescents*. New Jersey: Hampton Press.
- Collins, R. (1992). Women and the Production of Status Cultures. In M. Lamont & M. Fournier (Eds.), *Cultivating Differences: Symbolic boundaries and the making of inequality* (pp. 213-231). Chicago: The University of Chicago Press.
- Corsun, D. L., & Costen, W. M. (2001). Is the Glass Ceiling Unbreakable? Habitus, fields, and the stalling of women and minorities in management. *Journal of Management Inquiry*, 10, 16-25.
- Daenekindt, S., & Roose, H. (2013a). Cultural Chameleons: Social mobility and cultural practices in private and public sphere. *Acta Sociologica*, 56, 309-324.
- Daenekindt, S., & Roose, H. (2013b). A Mise-en-scene of the Shattered Habitus: The effect of social mobility on aesthetic dispositions towards films. *European Sociological Review*, 29, 48-59.
- Daenekindt, S., & Roose, H. (2014). Social Mobility and Cultural Dissonance. *Poetics*, 42, 82-97.
- Davidson, M. J., & Burke, R. J. (1994). *Women in Management: Current Research Issues, Volume 1*. London: Paul Chapman publishing Ltd.

- De Graaf, N. D., Nieuwbeerta, P., & Heath, A. (1995). Class Mobility and Political Preferences: Individuals and contextual effects. *American Journal of Sociology*, 100, 997-1027.
- de Graaf, P. M., & Kalmijn, M. (2001). Trends in the Intergenerational Transmission of Cultural and Economic Status. *Acta Sociologica*, 44, 51-66.
- DiMaggio, P. (1982). Cultural Capital and School Success: The impact of status culture participation on the grades of U.S. high school students. *American Sociological Review*, 47, 189-201.
- DiMaggio, P., & Useem, M. (1978). Social Class and Arts Consumption: The origins and consequences of class differences in exposure to the arts in America. *Theory and Society*, 5, 141-161.
- Dreher, G. F. (2003). Breaking the Glass Ceiling: The effects of sex ratios and work-life programs on female leadership at the top. *Human Relations*, 56, 541-562.
- Eeckhaut, M. C. W., Van de Putte, B., Gerris, J. R. M., & Vermulst, A. A. (2013). Analysing the Effect of Educational Differences between Partners: A methodological/theoretical comparison. *European Sociological Review*, 29, 60-73.
- Erikson, R. (1984). Social Class of Men, Women and Families. *Sociology*, 18, 500-514.
- Erikson, R., & Goldthorpe, J. H. (1992). Individual or Family? Results from two approaches to class assignment. *Acta Sociologica*, 35, 95-105.
- Eurostat. (2008). *The Life of Women and Men in Europe: A statistical portrait*. Luxembourg: European Commission
- Fornäs, J. (1990). Moving Rock: Youth and pop in late modernity. *Popular Music*, 9, 291-306
- Frith, S. (1981). *Sound Effects: Youth, leisure, and the politics of rock*. London: Constable.
- Ganzeboom, H. B. C. (1889). *Cultuurdeelname in Nederland. Een empirisch-theoretisch onderzoek naar determinanten van deelname aan culturele activiteiten*. Maastricht: Van Gorcum.
- Georg, W. (2004). Cultural Capital and Social Inequality in the Life Course. *European Sociological Review*, 22, 333-344.
- Goldthorpe, J. H. (1983). Women and Class Analysis: In defence of the conventional view. *Sociology*, 17, 465-488.
- Goldthorpe, J. H. (2007). "Cultural Capital": Some critical observations. *Sociologica*, 2, 1-23.
- Gripsrud, J., Hovden, J. F., & Moe, H. (2011). Changing Relations: Class, education and cultural capital. *Poetics*, 39, 507-529.
- Hakim, C. (2004). *Key Issues in Women's Work: Female heterogeneity and the polarisation of women's employment*. London: The glasshouse press.
- Katz-Gerro, T., & Jaeger, M. M. (2013). Women's Preference for Highbrow Culture Does Not Begin in the Family: Comparing cultural participation among brothers and sisters. *Working paper: The Danish National Centre for Social Research*.
- Kraaykamp, G., & van Eijck, K. (2010). The Intergenerational Reproduction of Cultural Capital: A threefold perspective. *Social Forces*, 89, 209-231.
- Laughey, D. (2006). *Music & Youth Culture*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Lievens, J., & Waage, H. (2011). *Participatie in Vlaanderen: Basisgegevens van de participatiesurvey 2009*. Leuven: Acco.
- Lievens, J., Waage, H., & De Meulemeester, H. (2006). *Cultuurkijker - Cultuurparticipatie gewikt en gewogen. Basisgegevens van de survey 'Cultuurparticipatie in Vlaanderen 2003-2004'*. Antwerpen: De Boeck.
- Lovell, T. (2000). Thinking Feminism with and against Bourdieu. *Feminist theory*, 1, 11-32.

- Lyon, D., & Woodward, A. E. (2004). Gender and Time at the Top. Cultural constructions of time in high-level careers and homes. *European Journal of Women's Studies*, 11, 205-221.
- Lytton, H., & Romney, D. M. (1991). Parents' Differential Socialization of Boys and Girls: A meta-analysis. *Psychological Bulletin*, 109, 267-296.
- McHale, S. M., Crouter, A. C., & Tucker, C. J. (1999). Family Context and Gender Role Socialization in Middle Childhood: Comparing girls to boys and sisters to brothers. *Child Development*, 70, 990-1004.
- McHale, S. M., Crouter, A. C., & Whiteman, S. D. (2003). The Family Contexts of Gender Development in Childhood and Adolescence. *Social Development*, 12, 125-148.
- Mohr, J., & Dimaggio, P. (1995). The Intergenerational Transmission of Cultural Capital. *Research in Social Stratification and Mobility*, 4, 169-200.
- Nagel, I. (2010). Cultural Participation Between the Ages of 14 and 24: Intergenerational transmission or cultural mobility? *European Sociological Review*, 26, 541-556.
- O'Brien, M. (2005). Mothers as Educational Workers: Mothers' emotional work at their children's transfer to second-level education. *Irish Educational Studies*, 24, 223-242.
- Peterson, R. A., & Kern, R. M. (1996). Changing Highbrow Taste: From snob to omnivore. *American Sociological Review*, 61, 900-907.
- Portocarero, L. (1985). Social Mobility in France and Sweden: Women, marriage and work. *Acta Sociologica*, 28, 151-170.
- Powell, G., N. (1999). Reflections on the Glass Ceiling: Recent trends and future prospects. In G. Powell, N. (Ed.), *Handbook of Gender & Work*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Qian, Z. C. (1998). Changes in Assortative Mating: The impact of age and education, 1970-1990. *Demography*, 35, 279-292.
- Reay, D. (2000). A useful Extension of Bourdieu's Conceptual Framework? Emotional capital as a way of understanding mothers' involvement in their children's education? *Sociological Review*, 48, 568-585.
- Reay, D. (2004). Gendering Bourdieu's Concepts of Capitals? Emotional capital, women and social class. *Sociological Review*, 52, 57-74.
- Schwartz, C. R., & Mare, R. D. (2005). Trends in Educational Assortative Marriage from 1940 to 2003. *Demography*, 42, 621-646.
- Shelton, B. A., & John, D. (1996). The Division of Household Labor. *Annual Review of Sociology*, 22, 299-322.
- Silva, E. B. (2005). Gender, Home and Family in Cultural Capital Theory. *British Journal of Sociology*, 56, 83-103.
- Siongers, J. (2007). Qui se Ressemble, s'Assemble? About the (dis)similarities in cultural tastes between adolescents, parents and peers. In *8th ESA Conference*. Dublin.
- Smith, T. (1994). Generational Differences in Musical Preferences. *Popular Music and Society*, 18, 43-59.
- Sobel, M. E. (1981). Diagonal Mobility Models: A substantively motivated class of designs for the analysis of mobility effects. *American Sociological Review*, 46, 893-906.
- Sobel, M. E. (1985). Social Mobility and Fertility Revisited: Some new models for the analysis of the mobility effects hypothesis. *American Sociological Review*, 50, 699-712.
- Sobel, M. E., De Graaf, N. D., Heath, A., & Zou, Y. (2004). Men Matter More: The social class identity of married British women, 1985-1991. *Journal of the Royal Statistical Society Series a-Statistics in Society*, 167, 37-52.
- Sorensen, A. (1994). Women, Family and Class. *Annual Review of Sociology*, 20, 27-47.
- Tepper, S. J. (2000). Fiction reading in America: Explaining the gender gap. *Poetics*, 27, 255-275.

- ter Bogt, T. F. M., Delsing, M., van Zalk, M., Christenson, P. G., & Meeus, W. H. J. (2011). Intergenerational Continuity of Taste: Parental and adolescent music preferences. *Social Forces*, 90, 297-319.
- Tolsma, J., de Graaf, N. D., & Quillian, L. (2009). Does Intergenerational Social Mobility Affect Antagonistic Attitudes towards Ethnic Minorities? *British Journal of Sociology*, 60, 257-277.
- Trondman, M. (1990). Rock Taste — On Rock as Symbolic Capital. A study of young people's music taste and music making. In K. Roe & U. Carlsson (Eds.), *Popular Music Research* (pp. 71-86). Gothenberg: Nordicom.
- Turner, H., & Firth, D. (2012). Generalized Nonlinear Models in R: An overview of the gnm package. In. Warwick: University of Warwick.
- Upright, C. B. (2004). Social Capital and Cultural Participation: Spousal influences on attendance at arts events. *Poetics*, 32, 129-143.
- Van Berkel, M., & De Graaf, N. D. (1995). Husband's and Wife's Culture Participation and Their Levels of Education: A case of male dominance? *Acta Sociologica*, 38, 131-149.
- Van der Slik, F. W. P., De Graaf, N. D., & Gerris, J. R. M. (2002). Conformity to Parental Rules: Asymmetric influences of father's and mother's levels of education. *European Sociological Review*, 18, 489-502.
- van Eijck, K. (1997). The Impact of Family Background and Educational Attainment on Cultural Consumption: A sibling analysis. *Poetics*, 25, 195-224.
- Van Eijck, K. (1999). Socialization, Education, and Lifestyle: How social mobility increases the cultural heterogeneity of status groups. *Poetics*, 26, 309-328.
- van Wel, F., Couwenbergh-Soeterboek, N., Couwenbergh, C., ter Bogt, T., & Raaijmakers, Q. (2006). Ethnicity, Youth Cultural Participation, and Cultural Reproduction in the Netherlands. *Poetics*, 34, 65-82.
- Vander Stichele, A., & Laermans, R. (2006). Cultural Participation in Flanders: Testing the cultural omnivore thesis with population data. *Poetics*, 34, 45-64.
- Venables, W. N., & Ripley, B. D. (2002). *Modern Applied Statistics with S. Fourth Edition*. New York: Springer.
- Ver Hoef, J. M., & Boveng, P. L. (2007). Quasi-Poisson vs. Negative Binomial Regression: How should we model overdispersed count data? *Publications, Agencies and Staff of the U.S. Department of Commerce, Paper 142*.
- Vlegels, J., & Lievens, J. (2011). Louter een kwestie van voorkeur en goesting ? Over kunsten- en erfgoedparticipatie, bekeken door een cultuursociologische bril. In J. Lievens & H. Waeghe (Eds.), *Participatie in Vlaanderen 2 : eerste analyses van de participatiesurvey 2009* (pp. 235-272). Leuven: Acco.
- Voorpostel, M., & van der Lippe, T. (2001). Jongeren en cultuur. Een verklaring voor verschillen in deelname aan elitaire en populaire cultuur. *Mens en Maatschappij*, 76, 202-239.
- Willekens, M., & Lievens, J. (2014). Family (and) Culture: The effect of cultural capital within the family on cultural participation of adolescents. *Poetics*, 42, 98-113.
- Wirth, L. (2001). *Breaking Through the Glass Ceiling: Women in management*. Geneva: International Labour Organization (ILO).

3. Who Participates and how Much? Explaining Non-attendance and the Frequency of Attending Arts and Heritage Activities by Working Men and Women

3.1. Abstract

In this paper, we propose the use of the zero-inflated negative binomial (ZINB) model to analyze cultural participation patterns in arts and heritage activities. This model allows us to analyze the difference between “true” non-attendees and possible attendees, while simultaneously allowing us to analyze the frequency of participation for possible attendees. This makes it possible to differentiate between factors that are related to the thresholds of participation, and factors that influence the frequency of participation in cultural activities. We use data from the “Participation Survey in Flanders 2009” (N = 2,047) to analyze the effects of different types of capital (cultural, social, and economic) and work and family related variables on both dimensions of arts and heritage participation in a working population, while taking gender differences into account. The group of true non-attendees consists of people with low levels of cultural, economic, and social capital and we do not find a gender difference regarding the likelihood of being a true non-attendee. Cultural and social capital are also important factors to explain the frequency of participation, but economic capital is not. Furthermore, women show higher frequencies of participation, and the effects of work and family related variables differ for men and women. Women are inclined to participate less than men when they have children and more than men when they have a full-time job.

1.2. Introduction

In the sociology of stratification, public attendance in the arts is usually classified as a form of symbolic consumption that generates a certain amount of status for the participating audience (Bourdieu, 1971, 1984; Chan, 2010; Collins, 2000; DiMaggio, 1982; Lizardo, 2008). Only a select proportion of the population attends these activities, and through participation, attendees distinguish themselves from non-attendees. The “cultural capital paradigm” of Pierre Bourdieu provides the most important sociological perspective to describe the generation of social distinction through cultural participation (Bourdieu, 1973, 1984, 1986, 1987). The audience for the arts has developed an aesthetic disposition through cultural socialization processes in a culturally-oriented environment. This generates cultural capital that can be transposed into social or economic capital, and the interplay between these three forms of capital leads to more favorable positions in society. Cultural capital is highly selective, because only a relatively small proportion of the population develops an enthusiasm for “legitimate” culture. Other groups, who occupy less favorable positions, are excluded from “the cultural game”. They will dismiss cultural participation in legitimate art forms as “not for the likes of us” and have no particular interest in attending these activities (Van Steen and Lievens, 2011).

Most contemporary cultural institutions and cultural policy strategies aim to break down this “elitist” barrier and develop programs to expand and diversify their audience (Alexander, 1996; Alexander and Bowler, 2014). Constraints to visiting these activities need to be eliminated as much as possible, in order to lower the threshold for cultural

participation. The most manageable barriers for these institutions and policymakers tend to be entry prices and expanding the availability of activities and products to combat respectively monetary and time constraints (Alexander and Bowler, 2014; Bianchi, 2008). However, it is questionable whether lowering these barriers increases the appeal for the group of non-attendees. In line with the cultural capital paradigm, an aesthetic disposition provides the initial interest to participate in arts and heritage activities, and additional contextual factors, such as time and budget constraints, could influence the frequency of attending cultural activities for people who already have this initial interest (Bianchi, 2008; Kraaykamp et al., 2008). This would imply that targeting practical and contextual constraints might lead to more frequent visits by the audience that already exists, but not to an expansion of the audience itself.

Furthermore, barriers and motivations to participate in cultural activities might differ for men and women. A recurring finding in research on cultural consumption is that compared with men, women have a stronger interest in legitimate culture and are inclined to visit more cultural events (DiMaggio, 2004; Roose and Vander Stichele, 2010; ter Bogt et al., 2011). This gender difference is usually explained at the intersection of more general explanations for cultural participation, such as cultural reproduction and class differences (Christin, 2012; Silva, 2005; Tepper, 2000). For women, the development of cultural capital in the form of aesthetic dispositions could have more relative value than economic capital, because the realm of culture has more female connotations, whereas the realm of economics has more male connotations. Because parents are aware of these differences, they invest more in the development of this disposition for their daughters, which leads to gendered cultural socialization patterns and a stronger propensity for women to become cultural participants.

According to this explanation, it can be expected that women will have a stronger initial interest in cultural participation. Nevertheless, it has also been argued that women face more barriers to public attendance of cultural activities, because of time constraints (Bihagen and Katz-Gerro, 2000; Shaw, 1994). Full-time employment and family obligations related to childcare have the strongest impact on the time available for public leisure activities. Because women tend to be responsible for a larger share of household work, they have less available time for leisure activities that are not home based (Green et al., 1990). Full-time employment can also produce time constraints, but cultural capital can function as an asset in some occupational settings and this could cancel out the time-constraining effect. If this is especially true for female employment, women might be less inclined to decrease their cultural participation if they work full time (Collins, 1988, 2004). Again, in order to comprehend these processes, it is necessary to distinguish the influence of these factors on the propensity to become a cultural participant and their influence on the frequency of visits by these participants.

In this paper, we analyze attendees and non-attendees of cultural activities, and simultaneously the rates of participation of attendees, and we disentangle the gendered dynamics in the explanatory factors for cultural consumption. First, we expand on the arguments given above and formulate a number of hypotheses on factors related to non-

attendance and frequencies of attendance. Next, we provide an overview of our research strategy and introduce the zero-inflated negative binomial (ZINB) model with interaction terms as the most appropriate model to test these hypotheses. We conclude with a discussion of the results and their relevance for the study of cultural participation patterns.

1.3.Theoretical Background

The cultural capital model: Possible attendees vs. non-attendees

Cultural sociologists have studied cultural consumption patterns extensively over the last three decades and empirical research on the subject has identified a number of factors that influence different types of cultural participation. The most important set of explanatory factors focuses on the reproduction mechanisms behind cultural participation (Aschaffenburg and Maas, 1997; Bourdieu, 1973; Bourdieu, 1984, 1986; Daenekindt and Roose, 2014; Kraaykamp and van Eijck, 2010; Willekens and Lievens, 2014). Cultural participation is studied as an operationalization of cultural capital that functions as a status generating “currency” for the upper classes, and which is acquired during early socialization in the family and in the education system. Cultural socialization processes lead to an incorporated aesthetic disposition and this disposition is a fundamental requirement in order to understand and enjoy cultural activities or products. People who do not have this aesthetic disposition will not have an interest in culture and therefore they will not participate in cultural activities (or will only participate in a limited number of lowbrow activities). This aesthetic disposition will also help upper-class children to succeed in the education system, because formal education rewards a familiarity with formal culture and institutionalizes this embodied disposition into more prestigious educational degrees (Bourdieu, 1973; Bourdieu, 1984). Therefore, the school functions as the most important secondary socialization institute in terms of understanding the development of a culturally-oriented habitus. However, a number of authors have criticized this deterministic reproduction view of education and have contested that schooling can be an independent source of cultural capital, because it coincides with – and provides the necessary information-processing capacities to appreciate – cultural activities (DiMaggio, 1982; Ganzeboom, 1982). Nevertheless, family background and education level can be considered as the most important factors to explain an interest in “legitimate” or highbrow cultural forms.

Thus, according to the cultural capital paradigm, only a cultured faction of the upper and the middle classes will develop a disposition to participate in cultural activities, while other class factions will not. Cultural participation functions as a form of capital, because it is developed in opposition to the tastes and preferences of the lower classes. The lower classes usually shun formal cultural expressions as being irrelevant to their life conditions, and develop a “taste of necessity” with little room for aesthetics (Bourdieu, 1984). This

opposite taste pattern will exclude them from upper-class social circles, which creates a structural homology between the symbolic distinctions and social distinctions (Bourdieu, 1984; Lamont and Molnar, 2002; Pachucki et al., 2007). People who have cultural capital occupy more powerful positions in the social space, because this form of capital is convertible into economic capital and social capital (Bourdieu, 1986). However, this interchangeability of forms of capital also works in the other direction, which implies that economic capital and social capital can also generate cultural capital. For example, when a person acquires more economic capital, he or she might gain access to new social networks and this could lead to an incentive to invest in cultural capital and start participating in cultural activities. At the other extreme, people who score low for all three forms of capital will be inclined to reject formal cultural expression, which creates a strong barrier to attending arts and heritage activities. This brings us to our first hypothesis:

Hypothesis 1.1. Cultural, economic, and social capital have a positive effect on the likelihood of becoming an attendee of arts and heritage activities.

Another factor related to cultural participation that has received increased attention in the last decade, is gender variations in cultural preferences and participation patterns. A number of studies have shown that highbrow cultural participation is more prevalent among women (Bihagen and Katz-Gerro, 2000; Christin, 2012; Dimaggio and Mohr, 1985; Roose and Waege, 2002). One traditional explanation for this gender gap in cultural participation is gender-specific socialization patterns in the family (Collins, 1988, 1992; McHale et al., 2003; Mohr and Dimaggio, 1995; Tepper, 2000). Girls are socialized in gender roles that emphasize compliance with formal culture, which leads to a stronger inclination to adopt an aesthetic disposition (Collins, 2004; Kaufman and Richardson, 1985; Weitzman, 1979). Boys on the other hand, are socialized in gender roles that stress self-gratification, which requires a degree of resistance to authority (Mickelson, 1989). Therefore, they will be less inclined to adopt an aesthetic disposition that leads to an interest in formal culture. This model suggests that girls are more susceptible to cultural reproduction processes within the family. In a classical study, DiMaggio (1982) shows that early exposure to the arts has a stronger impact on the grades of upper-class female students than on those of male upper-class students, which suggests that cultural capital is transmitted more easily to girls than to boys. Thus, the gendered socialization model predicts that women are more liable to cultural reproduction processes in the family and will be more inclined to participate in cultural activities if they have been brought up in a family where cultural capital is present. Therefore, we formulate the following two hypotheses:

Hypothesis 1.2. Women have a higher likelihood than men of becoming attendees in arts and heritage activities.

Hypothesis 1.3. The positive effect of parental cultural participation on the likelihood of becoming an attendee in arts and heritage activities is stronger for women than for men.

The individual-decision model: Frequency of cultural participation by possible attendees.

The cultural reproduction model explains the genesis of an aesthetic disposition that leads to an initial interest in cultural activities. However, it is not only dispositions that determine the actual choice to participate in a cultural activity. There are also a number of internal and external factors that will influence to what extent a disposition results in social action. In other words, a number of additional motives and barriers can have an effect on the propensity of people to participate in cultural activities. These factors have been studied more extensively in cultural economics than in cultural sociology (for an exception: Kraaykamp et al., 2008). Economic research uses individual-decision models to determine the consumer demand for cultural activities (Ateca-Amestoy, 2008; Ateca-Amestoy and Prieto-Rodriguez, 2013; Seaman, 2005). According to this model, cultural participants differ in their cultural needs and their actual participation patterns are determined by the available resources and restrictions to satisfy this need. Ateca-Amestoy (2008) finds three important resources to explain the frequency of attending theatre performances: time, money, and social and cultural capital. Thus, all three forms of capital are recognized as important motivations for cultural participation, but practical constraints such as time restrictions are also taken into account. The amount of capital a person possesses will not only result in the presence of an incentive to participate, it will also affect the strength of this incentive. On the other hand, time constraints can obstruct the practical possibility to participate, which could lead to lower frequencies of cultural attendance. These time constraints are often related to family and work obligations (Kraaykamp et al., 2008; Kraaykamp et al., 2009). Having a full-time job decreases the amount of available leisure time, which implies that the allocation of this time becomes more competitive. Childcare is another, family-related time-consuming obligation that could also restrict the frequency of visits to cultural attractions. The predictions of the individual-decision model can be summarized in the following hypotheses:

Hypothesis 2.1. Cultural, economic, and social capital have a positive effect on the frequency of participating in arts and heritage activities.

Hypothesis 2.2. Having children has a negative effect on the frequency of participating in arts and heritage activities.

Hypothesis 2.3. Working full time has a negative effect on the frequency of participating in arts and heritage activities.

The individual-decision model takes prior experiences of cultural activities or cultural socialization as one of the most important motivators for participating in cultural activities. Therefore, the same argument about gendered socialization patterns can be made to explain higher frequencies of women to visit arts and heritage attractions. Furthermore, women might have a stronger motivation to develop the cultural capital they have already acquired through cultural socialization, because they receive relatively greater benefits from cultural capital in later life. The development of cultural capital

enhances women's opportunities on the marriage market (Dimaggio and Mohr, 1985) and the labor market, because cultural capital is valued more strongly in "feminine" jobs (Collins, 1988). Men on the other hand, benefit more strongly from direct investment in the social and the economical realm (Erickson, 1996). Therefore, it can be expected that parental participation in the arts will have a stronger and more lasting influence on the cultural participation of women, which will lead to more frequent participation in arts and heritage activities. First, because girls are more strongly encouraged to develop an aesthetic disposition and second, because they benefit more strongly from this disposition in later life. Thus, we can formulate the following hypotheses:

Hypothesis 2.4. Women attend arts and heritage activities more frequently than men do.

Hypothesis 2.5. The positive effect of parental art participation on the frequency of participation in arts and heritage activities is stronger for women than for men.

This gender difference in the propensity to visit cultural events can also have a reciprocal influence on the frequencies of partners attending cultural activities. The individual-choice model focuses on personal characteristics to explain individual choices to participate in cultural activities, but most of the time, people do not participate alone. Audience research indicates that cultural activities are more often visited by couples than by single individuals (Roose and Waage, 2002). Among these couples, women tend to take the initiative to attend cultural activities, especially when they have a larger amount of cultural capital (Silva and Le Roux, 2011). Furthermore, Upright (2004) finds that women's amount of cultural capital will not only influence joint attendance of cultural activities, it will also have a positive influence on individual visits by the male partner. Therefore, we can expect that married men will show higher frequencies of cultural participation. Because the allocation of couples' leisure time is usually the result of a tradeoff between the preferences of both partners, we can expect that the frequency of visits for women might actually be lower if they are married.

Hypothesis 2.6. Being married has a positive effect on the frequency of attending arts and heritage activities for men and a negative effect on the frequency of visits for women.

Time constraints related to family obligations can also have a differential effect for men and women (Shaw, 1994). The effect of young children in the household could be a stronger barrier for female participation, because women invest more time and personal resources in childcare than men do (Craig, 2006; Silva and Le Roux, 2011). Young children in particular require the presence of at least one supervising parent at home, and this is more often the mother than the father. Because mothers are more tied to the home when there are children, they will opt for home-based leisure activities and reduce their participation in public activities (Green et al., 1990). Men on the other hand, are less inclined to reduce their social activities when they have children at home (Craig, 2006), so

we do not expect a decline in cultural participation for men when there are children present in the household. This brings us to the following hypothesis:

Hypothesis 2.7. Having children has a stronger negative impact on the frequency of participation in arts and heritage activities for women than for men.

Full-time employment can also cause time restrictions with regard to engaging in cultural activities, because it reduces the availability of leisure time. However, in some cases cultural participation might be a leisure activity that is less prone to time constraints related to employment, because cultural capital can be deployed as an asset in certain employment settings. Collins (1988, 1992, 2004) argues that this effect might be stronger for women because they are more often involved in “front stage” work that requires first-line impression management, which implies self-indoctrination, self-idealization, and formal manners. This produces a stronger gender difference in cultural participation by the working class, where men are more often employed in “backstage” blue-collar work, in which formal culture is rejected in favor of a distinctive working-class culture. Lizardo (2006) suggests that this “front stage” effect for women is also present in the economically dominant upper-class. He observes that women are less inclined than men to decrease their participation in cultural activities if they are employed in more market-oriented fields. For men, cultural participation generates less return on investment in male occupations, which makes full-time work more likely to function as a time constraint. In line with this argument, Kraaykamp et al., (2009) show that working part time has a positive impact on the cultural participation of men and their partners, while this is not the case for women. Therefore, we formulate the following hypothesis regarding full-time employment:

Hypothesis 2.8. Working full time has a negative effect on the frequency of attending arts and heritage activities for men, but not for women.

1.4.Data and methods

Data

To test our hypotheses we use data from the “Participation Survey in Flanders 2009” (Lievens and Waage, 2011). This dataset consists of 3,194 randomly selected Flemish respondents aged between 14 and 85, who were questioned using computer assisted face-to-face interviewing (with a response rate of 68%). Because our research questions relate to the population that is active in the labor force, we excluded respondents who were enrolled full time in education or who were above the pensionable age (65) at the time of interview. After deletion of cases with missing values on the variables in our

analyses, we retain a dataset of 2,047 cases. The respondents were asked about their cultural participation patterns, taste preferences, and background characteristics.

Dependent variable

Our dependent variable is a count variable of the number of visits to arts and heritage events in the six months prior to the interview. The selection of highbrow activities includes visits to art museums or exhibitions, classical concerts, theater, dance and ballet performances, and heritage activities (heritage buildings, lectures, and walks). This results in a count variable with a mean of 3.69 and a standard deviation of 6.58. The minimum is 0 and the maximum is 108 visits.

Independent variables

We include two variables as indicators of the prior amount of cultural capital. The first variable is years of schooling, scaled between 1 and 11 (1 = in the education system up to the age of 14), which represents institutionalized cultural capital. The second variable is parental cultural participation, indicating cultural capital acquired through socialization in the family of origin. The respondent was asked if he or she recalled whether their parents attended the different arts and heritage activities when the respondent was between 12 and 14 years old. We include one dummy for parental arts participation, which is 1 when one of the parents participated in at least one arts or heritage activity. Social capital is included as a trichotomous variable, indicating the number of people the respondent generally spent their leisure time with (1 = 0 to 4 people, 2 = 5 to 10 people, 3 = more than 10 people). Economic capital is included as an evaluation of household income. Using a 7-point scale, respondents were asked to indicate to what extent they were able to manage on their household income (1 = very difficult, to 7 = very easy). This operationalization provides a proxy for the amount of money available in the household for leisure pursuits. Gender is included as a dummy variable (1 = female) and age is a continuous variable scaled between 1 and 47 (1 = 18 years old; 47 = 65 years old).

Being married is included as a dummy variable, which is coded 1 for married respondents. Having children is also included as a dummy variable, coded 1 when there was a child younger than 12 years old present in the household. Employment status is a trichotomous variable: 1 = no work (less than 6 hours paid work per week), 2 = part-time work (7 to 36 hours of paid work per week), and 3 = full-time work (37 or more hours of paid work per week). An overview of these variables is presented in Table 1.

Table 1: Frequencies of categorical independent variables

Variables	Categories	N	%
Gender	Male	1041	50.85%
	Female	1006	49.15%
Arts participation parents	No	1130	55.20%
	Yes	917	44.80%
Social Network	0 to 4 people	660	32.24%
Social Network	5 to 9 people	574	31.75%
Social Network	10 or more people	813	39.72%
Married	No	809	39.52%
	Yes	1238	60.48%
Children	No	1468	71.71%
	Yes	579	28.29%
Employment	No work	535	26.14%
Employment	Part time	736	36.67%
Employment	Full time	776	37.91%

Table 2: Descriptive statistics for continuous dependent variables

Variables	Mean	Standard Deviation	Minimum	Maximum
Age	27.13	12.30	1	48
Years of education	6.35	2.76	1	11
Income	4.97	1.16	1	7

Table 3: N of interaction terms

Interaction terms	N	%
Female × arts participation Parents	427	20.86%
Female × marriage	624	30.48%
Female × children	292	14.26%
Female × no work	314	15.34%
Female × part-time work	465	22.72%
Female × full-time work	227	11.09%

The zero-inflated negative binomial model

In order to select a suitable model to test our hypotheses concerning cultural participation, we need to take into account the nature of our dependent variable. Cultural participation is operationalized as a count variable of attendances of cultural activities in the six months prior to the interview. The Poisson model is a commonly-used technique for analyzing count data. The problem here is that nearly half of the population had not participated in these activities in Flanders (Lievens and Waeye, 2011). In our model, 35 percent of the respondents did not participate in any arts or heritage activity in the last six months. Furthermore, some respondents engaged in a very large number of activities (maximum = 108). Therefore, we can expect overdispersion and a disproportionate amount of zero values in the dependent variable. The negative binomial model has been suggested as an alternative to analyze the frequency of participation, because it can handle overdispersion of the data by taking the log of the expected counts (Christin, 2012; Land et al., 1996). However, when half of the sample scores zero, the estimates can still be biased and the negative binomial model might not converge (Atkins and Gallop, 2007; Elhai et al., 2008).

One possible solution is to transform the dependent variable into a dummy variable that distinguishes non-participants from participants. In this way, we can fit a binary logistic regression model with interaction terms. However, this entails a major loss of information because the frequency of participation cannot be taken into account. A second possible alternative is to construct a dependent variable with more than two categories (for example: non participants, occasional participants, and frequent participants) and use a multinomial logistic regression model to analyze the different categories of cultural participation. However, we need to include interaction terms in our model, and the interpretation of interaction terms in a multinomial logistic regression model is not straightforward (Jaccard, 2001). Furthermore, we expect that there are two related processes at work that explain cultural participation, which need to be modeled simultaneously (Ateca-Amestoy, 2008; Ateca-Amestoy and Prieto-Rodriguez, 2013). A large proportion of the excess of zero values in our dataset comprises respondents who do not have a disposition to participate in cultural activities, and the factors that explain their absence of participation might be different from those that explain the frequency of participation by possible attendees.

The zero-inflated negative binomial (ZINB) model offers a solution to the problem, because it allows us to model the effects of our dependent variables simultaneously on the propensity to never attend cultural activities and on the frequency of visits by people who do attend them (Ateca-Amestoy, 2008; Ateca-Amestoy and Prieto-Rodriguez, 2013). This type of model has already been widely applied in the sociology of health, to analyze mental health visits (Elhai et al., 2008; Elhai and Ford, 2007), smoking behavior (Sheu et al., 2004), and sick leave (Baetschmann and Winkelmann, 2012). Zero-inflated regression models integrate the logistic component of binary logistic regression and the Poisson or negative binomial model (Heilbron, 1994; Lambert, 1992). The logistic component is used to calculate the zero-inflated parameters that distinguish two latent groups (the “always

zero” and the “not always zero”). The logistic component is also used to calculate weights to correct for the disproportionate amount of “zero” values, and these weights are implemented in the Poisson or negative binomial model. Accordingly, the ZINB model does not analyze the always zero group of non-attendees as a completely separate group (which is the case in hurdle models); it only accounts for the excess of zero values in the model. Therefore, the model makes a number of behavioral assumptions that fit with our expectations. We expect to find a group of “true” non-attendees (the always zero group) and a group of possible attendees (the not always zero group). Because not all respondents who score zero are necessarily “true” non-attendees (it is possible that they coincidentally did not attend a cultural activity in the relevant period) it seems appropriate to expect that there are a number of possible attendees who score zero for the number of visits. We do expect that different explanatory factors are important to explain the excess of zero values than to explain the frequencies of visits (actual counts) of possible attendees. When we compare the ZINB model with the zero-inflated Poisson model and the ordinary negative binomial model, the ZINB model clearly stands out as the preferred model (see Appendix A).

We use parallel modeling in order to determine whether the dependent variables have a differential influence on non-participation and on the frequency of participation. In subsequent models, the relevant interaction terms are included to answer the research questions regarding differential gender effects. We add four interaction terms with gender: one with parental arts participation (Model 2), one with marriage (Model 3), one with having children (Model 4), and one with employment status (Model 5). Non-significant interaction effects are deleted in subsequent models.

1.5.Results

In Table 4 we present the odds ratios of belonging to the always zero group (the “true” non-attendees). The first model includes all dependent variables without interaction terms. All forms of capital (cultural, economic, and social) reduce the odds of belonging to the always zero group. When the parents participated in cultural activities, the odds of belonging to the always zero group are lower (odds ratio = 0.38). The odds also become smaller by a factor of 0.78 for each additional year of education. Thus, both types of cultural capital have a negative effect on belonging to the group of non-participants. Economic capital also has a negative, significant effect: The odds of belonging to the group of non-participants are lower (0.80) when satisfaction with income is higher. People with a social network of 10 or more people also show significantly lower odds of belonging to the always zero group (odds ratio = 0.38), compared with people having a social network of 0 to 4 people. These effects are in line with our first hypothesis: cultural, economic, and social capital are necessary to cross the threshold for participation in arts and heritage activities.

Gender and age do not have an effect on the odds of belonging to the group of non-attendees. Thus, it is not the case that women have higher odds of showing an initial interest in attending cultural activities. The same is true for the family and work-related variables. Being married, having children, or holding a part-time job has no discriminating effect on belonging to the group of possible attendees or non-attendees. In subsequent models, we also do not find significant interaction effects.

The same set of variables is included in the negative binomial part of the model to analyze the frequency of participation for the possible attendees. These results are presented as negative binomial regression parameters in Table 5. Arts participation by the parents (0.32) and years of education (0.13) also have a positive effect on the frequency of participation in arts and heritage activities. Thus, both forms of cultural capital have a positive effect on both the odds of belonging to the group of arts and heritage participants and the frequency of participation in these activities.

Social capital also has a positive effect on the frequency of cultural participation. Respondents with a social network of 10 or more people show higher rates of participation (0.17). Satisfaction with income does not have an effect on the frequency of participation by possible attendees. Thus, economic capital has a positive effect on belonging to the group of attendees but is not a prerequisite for showing high rates of participation in cultural activities. Therefore, we can conclude that our second set of hypotheses is confirmed for cultural and social capital, but not for economic capital.

Gender (0.18) and age (0.03) have a positive effect in the negative binomial part of our model. Among the group of possible attendees, women show higher frequencies of participation than men. Age also has a positive effect, which means that the rates of participation are higher among the older age groups. These results suggest that both age and gender are especially relevant to explain higher rates of participation among the group of possible participants and less relevant to explain the odds of belonging to this group.

Being married has no significant effect on the rates of cultural participation. Having children younger than 12 has a negative effect (-0.38), which means that parents with young children participate in cultural activities less frequently. Employment also has a significant effect. People who work part time participate less than people who work full time (-0.18). People who are not working also show lower rates of participation than people who are employed full time, but this effect is only borderline significant at a p-level of 0.10. We must therefore conclude that having children functions as a constraint to cultural participation, while working full time actually increases the frequency of participation.

Table 4: ZINB model: Odds ratios based on Maximum likelihood Zero-Inflated parameter estimates

		Arts and heritage				
		Model 1	Model 2	Model 3	Model 4	Model 5
Intercept (1)		5.45 *	4.94 *	4.78 *	5.77 *	5.92 *
Gender	Male	-	-	-	-	-
	Female	0.82	1.02	1.39	0.73	0.51
Age		0.99	1.00	0.99	1.00	1.00
Years of education		0.78 ***	0.77 ***	0.77 ***	0.77 ***	0.79 ***
Arts participation parents	No	-	-	-	-	-
	Yes	0.38 *	0.57	0.36 *	0.40 *	0.33 *
Income		0.80 *	0.79 *	0.79 *	0.79 *	0.79 *
Social Network	0 to 4	-	-	-	-	-
Social Network	5 to 9	0.50 †	0.53 †	0.49 †	0.51 †	0.50 †
Social Network	10 or more	0.36 **	0.35 **	0.35 **	0.36 **	0.36 **
Married	No	-	-	-	-	-
	Yes	1.22	1.22	1.83	1.22	1.26
Children	No	-	-	-	-	-
	Yes	1.29	1.29	1.36	1.08	1.03
Employment	No work	0.66	0.68	0.64	0.65	0.45
	Part Time	0.79	0.74	0.75	0.77	0.83
	Full time	-	-	-	-	-
Gender × Arts participation parents	Female × Yes		0.44			
Gender × Married	Female × Yes			0.48		
Gender × Children	Female × Yes				1.63	1.89
Gender × No work	Female × Yes					2.20
Gender × Part time	Female × Yes					1.08
Gender × Full time	Female × Yes					-

† p < 0.10

* p < 0.05

** p < 0.01

*** p < 0.001

Table 5: ZINB model: Maximum likelihood negative binomial parameter estimates

		Arts and heritage				
		Model 1	Model 2	Model 3	Model 4	Model 5
Intercept (2)		-0.50 **	-0.60 **	-0.50 *	-0.60 **	-0.70 **
Gender	Male	-	-	-	-	-
	Female	0.18 *	0.29 **	0.14	0.28 ***	0.39 ***
Age		0.03 ***	0.03 ***	0.03 ***	0.03 ***	0.03 ***
Years of education		0.13 ***	0.13 ***	0.13 ***	0.13 ***	0.14 ***
Arts participation parents	No	-	-	-	-	-
	Yes	0.32 ***	0.44 ***	0.31 ***	0.31 ***	0.29 ***
Income		0.03	0.03	0.02	0.03	0.03
Social Network	0 to 4	-	-	-	-	-
	5 to 9	0.04	0.05	0.04	0.04	0.03
Social Network	10 or more	0.17 *	0.17 *	0.18 *	0.17 *	0.17 *
Married	No	-	-	-	-	-
	Yes	-0.10	-0.10	-0.10	-0.10	-0.10
Children	No	-	-	-	-	-
	Yes	-0.40 ***	-0.40 ***	-0.40 ***	-0.20	-0.20 *
Employment	No work	-0.20 †	-0.20 †	-0.20 †	-0.20	-0.20
	Part time	-0.20 *	-0.20 *	-0.20 *	-0.20 *	0.00
	Full time	-	-	-	-	-
Gender × Arts participation parents	Female × Yes		-0.20 †			
	Female × Yes			0.08		
Gender × Children	Female × Yes				-0.40 *	-0.30 *
Gender × No work	Female × Yes					0.00
Gender × Part time	Female × Yes					-0.40 *
Gender × Full time	Female × Yes					-
Dispersion		1.26	1.26	1.27	1.26	1.25

† p < 0.10

* p < 0.05

** p < 0.01

*** p < 0.001

In subsequent models, interaction terms are included to detect gender differences in the effects of cultural participation of the parents, marriage, having children, and employment. The inclusion of an interaction effect between gender and arts participation by the parents in Model 2 leads to some remarkable results. We have already observed that the interaction effect between gender and arts participation by the parents has no effect in the zero-inflated part of the model. Therefore, arts participation by the parents

does not lead to a stronger inclination to participate in cultural activities for girls. In the negative binomial part of the model, we observe a negative interaction effect that is borderline significant ($p < 0.10$). Thus, the effect of arts participation by the parents is actually less strong for women, while the main effect for men increases to 0.44. This finding contradicts the gendered socialization hypothesis, because it suggests that compared with women, men will participate more often if their parents participated in arts and heritage activities. However, because the effect is not significant at the critical level of 0.05, it is deleted in subsequent models.

In Model 3, an interaction effect between gender and marriage is included. This effect is not significant in either part of the model, so the hypotheses regarding the positive effect of marriage on the frequency of male cultural participation is rejected.

In the fourth model, an interaction effect between gender and having children is included. We observe a negative interaction effect in the negative binomial part of the model, while the main effect is no longer significant. This indicates that the frequency of engaging in cultural activities is lower for the mother when there is a child present in the household, but this does not hold true for the father.

In the last model, an additional interaction effect between employment situation and gender is included. This effect also proves to be significant in the negative binomial part of the model. The interaction effect between gender and working part time is negative, while the main effect for working part time is no longer significant. This suggests that working part time only leads to lower participation frequencies for women and not for men. The interaction effect between having children and gender also remains significant, which indicates that lower rates of participation for women working part time is not reducible to family obligations related to childcare. The main effect of gender increases to 0.36, so we can conclude that women show higher rates of cultural participation when they have no children and when they work full time.

1.6. Discussion

In this article, we disentangle two processes related to cultural participation. The ZINB model allows us to distinguish “true” non-attendees from possible attendees, and simultaneously study the frequency of visits by the possible attendees. This enables us to provide a more detailed outline of how traditional explanatory mechanisms for cultural participation work. We expected that different types of capital (cultural, social, and economic) are required to cross the threshold for cultural participation and at the same time provide a motivation to engage in these activities more frequently once this threshold has been crossed. Other factors that potentially lead to time constraints (employment and childcare) were expected to have an additional impact on the frequency of engaging in these activities. Our model mainly supports these expectations, but there are small deviations that require some elucidation.

The first hypothesis 1.1., is fully confirmed by our model. All three forms of capital are related to the division between true non-attendees and possible attendees of cultural activities. Hypothesis 2.1. states that all three forms of capital will also influence the frequency of engaging in cultural activities, but this is only confirmed for cultural and social capital, and not for economic capital. Thus, people who have more money available do not attend more cultural activities. However, a certain amount of economic capital does seem to be a necessity in order to start participating in these activities.

The role of accumulated capital is one traditional mechanism to explain cultural participation, but recently gender has also received increased attention as a crucial intermediating factor in this process (DiMaggio, 2004). Our model shows that gender is less relevant to differentiate between “true” non-attendees and possible attendees, but that it does have an effect on the frequency of participation: women participate more frequently in cultural activities than men. A number of authors point to gendered socialization patterns to explain this gender difference, and the expectations that can be deduced from this are formulated in hypothesis 1.3. and hypothesis 2.5, which state that arts participation by the parents has a stronger influence on both the propensity to become a cultural participant and the frequency of attendances for women. However, both hypotheses are clearly rejected in our model. With regard to the propensity to become a possible attendee, there is no initial gender difference, and arts participation by the parents has no differential effect on men and women. We do find a gender difference in the frequency of participation, but contrary to the gendered socialization hypothesis, we find that the effect of cultural socialization is actually stronger for men (although the effect is only borderline significant). This provides us with firm confirmation that gendered socialization patterns are not an adequate explanation for the higher participation patterns of women.

We also expected to find a gendered effect of being married on the frequency of participation (hypothesis 2.6.). The inclination of women to participate in cultural activities more frequently could have a positive influence on their male partners, because of bargaining processes over the allocation of leisure time among married couples. However, we do not find any effect of marriage for men or for women.

A further exploration of the gender difference in the frequency of participation does seem to be possible through closer examination of the effects of childcare and employment. According to the individual-decision model, both factors produce time constraints that can lead to lower frequencies of participation (hypothesis 2.2 and hypothesis 2.3). The results show that this is the case for childcare, but not for employment. It appears that people who work part time (and theoretically have more time available), actually participate less in cultural activities than people who work full time. Furthermore, when we take gender into account, the negative effect of having children and working part time is stronger for women. This implies that the gender difference in the frequency of cultural participation is actually greatest among men and women who work full time and do not have children, because women tend to show lower rates of participation when they have children and when they work part time. One possible explanation for this is that women

who choose to invest more in the household and family life (through childcare and household work), might invest more time and capital in home-based activities, which could explain their lower rates of participation in public cultural activities. On the other hand, women who work full time could have a stronger incentive to participate in public cultural activities, because female occupations generally require a stronger identification with “front stage” personality traits and formal culture (Collins, 1992, 2004; Lizardo, 2006). These findings suggest that further research on gender differences in cultural participation would benefit from a stronger focus on how cultural participation functions as a form of cultural capital in gendered occupational settings.

1.7.Conclusion

This empirical study offers some insights into the mechanisms that influence the choice to participate in cultural activities. First of all, “true” non-attendees need to be distinguished from people who do show some inclination to engage in cultural activities. People who do not have the necessary cultural, social, or economic capital have difficulties in crossing the threshold to become cultural participants, while practical constraints like time restrictions only appear to influence the frequency of visits by people who have already crossed this initial threshold. It is difficult for cultural institutions or cultural policymakers to downplay the importance of prior cultural and social capital with regard to starting to engage in cultural activities. There are possibilities to combat the constraints related to economic capital for structural non-attendees, through lowering prices. However, this could still produce limited effects, because it seems plausible that the interplay between the three forms of capital causes the social positioning of individuals as “true” non-attendees. Targeting economic constraints in isolation by lowering entry prices would not alter these social positions. Furthermore, the demand for cultural activities proves to be relatively non-dependent on price, which means that the tendency to participate in these activities does not seem to be very responsive to changes in ticket prices (Seaman, 2005). Our results also show that economic capital has no further influence on the decision to participate in cultural activities to a greater or lesser extent.

The models also give a more detailed assessment of the gender difference in cultural participation patterns. This gender difference is not present in the propensity of whether or not to engage in cultural activities. Women do tend to participate more often when they have the necessary cultural, social, and economic capital, especially if they work in full-time jobs and are not restricted by obligations related to childcare. This difference cannot be explained by gendered cultural socialization patterns, because we do not find any indication that parental participation in the arts has a stronger influence on the frequencies of visits by women.

These findings also suggest a reassessment of the gendered functioning of cultural capital in family life and employment settings is needed. The original cultural capital model does

not pay sufficient attention to gender. In the works of Bourdieu, women are too often described as “capital bearing objects” instead of “capital accumulating subjects” (Lovell, 2000; Silva, 2005). From this viewpoint, the amount of women’s cultural capital is described as a status symbol in a patriarchal family that can be used for cultural reproduction purposes. Our results contradict this view, because women who are involved in cultural reproduction processes (through childcare) actually participate less and they also do not enhance cultural participation by their partner. The fact that women who work full time do participate more often, suggests that women tend to invest more cultural capital in capital accumulation strategies than in cultural reproduction processes within the family. In order to fully comprehend the role of gender and cultural participation in the cultural capital paradigm, it is necessary to take these accumulation strategies into account.

References

- Alexander, V. D. (1996). From Philanthropy to Funding: The effects of corporate and public support on American art museums. *Poetics*, 24, 87-129.
- Alexander, V. D., & Bowler, A. E. (2014). Art at the Crossroads: The arts in society and the sociology of art. *Poetics*, 43, 1-19.
- Aschaffenburg, K., & Maas, I. (1997). Cultural and Educational Careers: The dynamics of social reproduction. *American Sociological Review*, 62, 573-587.
- Ateca-Amestoy, V. (2008). Determining heterogeneous behavior for theater attendance. *Journal of Cultural Economics*, 32, 127-151.
- Ateca-Amestoy, V., & Prieto-Rodriguez, J. (2013). Forecasting Accuracy of Behavioural Models for Participation in the arts. *European Journal of Operational Research*, 229, 124-131.
- Atkins, D. C., & Gallop, R. J. (2007). Rethinking how Family Researchers Model Infrequent Outcomes: A tutorial on count regression and zero-inflated models. *Journal of Family Psychology*, 21, 726-735.
- Baetschmann, G., & Winkelmann, R. (2012). Modelling Zero-Inflated Count Data When Exposure Varies: With an application to sick leave. *University of Zurich Department of Economics Working Paper No. 61*, 16.
- Bianchi, M. (2008). Time and Preferences in Cultural Consumption. In M. Hutter & D. Throsby (Eds.), *Value and Valuation in Art and Culture* (pp. 236-260). Cambridge: Cambridge University Press.
- Bihagen, E., & Katz-Gerro, T. (2000). Culture Consumption in Sweden: The stability of gender differences. *Poetics*, 27, 327-349.
- Bourdieu, P. (1971). Cultural and Social Reproduction. *Social Science Information*, 10, 45-79.
- Bourdieu, P. (1973). Cultural Reproduction and Social Reproduction. In R. Brown (Ed.), *Knowledge, Education and Cultural Change: Papers in the Sociology of Education* (pp. 71-112). London: Tavistock.
- Bourdieu, P. (1984). *Distinction: A social critique of the judgement of taste*. Cambridge: Harvard University Press.
- Bourdieu, P. (1986). The Forms of Capital. In J. J. Richardson (Ed.), *Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education* (pp. 241-258). New York: Greenwood Press.
- Bourdieu, P. (1987). What Makes a Social Class? On the theoretical and practical existence of groups. *Berkeley journal of sociology*, 32, 1-18.
- Chan, T. W. (2010). *Social status and Cultural Consumption*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Christin, A. (2012). Gender and Highbrow Cultural Participation in the United States. *Poetics*, 40, 423-443.
- Collins, R. (1988). Women and Men in the Class Structure. *Journal of Family Issues*, 9, 27-50.
- Collins, R. (1992). Women and the Production of Status Cultures. In M. Lamont & M. Fournier (Eds.), *Cultivating Differences: Symbolic boundaries and the making of inequality* (pp. 346). Chicago: The University of Chicago Press.
- Collins, R. (2000). Situational Stratification: A micro-macro theory of inequality. *Sociological Theory*, 18, 17-43.
- Collins, R. (2004). *Interaction Ritual Chains*. Oxford: Princeton University Press.
- Craig, L. (2006). Does Father Care Mean Fathers Share? A comparison of how mothers and fathers in intact families spend time with children. *Gender & Society*, 20, 259-281.

- Daenekindt, S., & Roose, H. (2014). Social Mobility and Cultural Dissonance. *Poetics*, 42, 82-97.
- DiMaggio, P. (1982). Cultural Capital and School Success: The impact of status culture participation on the grades of U.S. high school students. *American Sociological Review*, 47, 12.
- DiMaggio, P. (2004). Gender, Networks, and Cultural Capital - Preface. *Poetics*, 32, 99-103.
- Dimaggio, P., & Mohr, J. (1985). Cultural Capital, Educational Attainment, and Marital Selection. *American Journal of Sociology*, 90, 1231-1261.
- Elhai, J. D., Calhoun, P. S., & Ford, J. D. (2008). Statistical Procedures for Analyzing Mental Health Services Data. *Psychiatry Research*, 160, 129-136.
- Elhai, J. D., & Ford, J. D. (2007). Correlates of Mental Health Service use Intensity in the National Comorbidity Survey and National Comorbidity Survey Replication. *Psychiatric Services*, 58, 1108-1115.
- Erickson, B. H. (1996). Culture, Class, and Connections. *American Journal of Sociology*, 102, 217-251.
- Ganzeboom, H. B. C. (1982). Explaining Differential Participation in High-Cultural Activities: A confrontation of information-processing and status-seeking theories. In W. Raub (Ed.), *Theoretical Models and Empirical Analyses: Contributions to the Explanation of Individual Actions and Collective Phenomena* (pp. 186-205). Utrecht: E.S. Publications.
- Green, E., Hebron, S., & Woodward, D. (1990). *Women's Leisure, What Leisure?* London: Macmillan.
- Jaccard, J. (2001). *Interaction Effects in Logistic Regression* (Vol. 135). London: Sage.
- Kaufman, D. R., & Richardson, B. L. (1985). Achievement and Women: Challenging the Assumptions. *American Journal of Sociology*, 91, 748-750.
- Kraaykamp, G., & van Eijck, K. (2010). The Intergenerational Reproduction of Cultural Capital A Threefold Perspective. *Social Forces*, 89, 209-231.
- Kraaykamp, G., van Gils, W., & Ultee, W. (2008). Cultural Participation and Time Restrictions: Explaining the frequency of individual and joint cultural visits. *Poetics*, 36, 316-332.
- Kraaykamp, G., van Gils, W., & van der Lippe, T. (2009). Working Status and Leisure. An analysis of the trade-off between solitary and social time. *Time & Society*, 18, 264-283.
- Lamont, M., & Molnar, V. (2002). The Study of Boundaries in the Social Sciences. *Annual Review of Sociology*, 28, 167-195.
- Land, K. C., McCall, P. L., & Nagin, D. S. (1996). A Comparison of Poisson, Negative Binomial, and Semiparametric Mixed Poisson Regression Models. With empirical applications to criminal careers data. *Sociological Methods & Research*, 24, 387-442.
- Lievens, J., & Waeye, H. (2011). *Participatie in Vlaanderen: basisgegevens van de participatiesurvey 2009*. Leuven: Acco.
- Lizardo, O. (2006). The Puzzle of Women's "Highbrow" Culture Consumption: Integrating gender and work into Bourdieu's class theory of taste. *Poetics*, 34, 1-23.
- Lizardo, O. (2008). The Question of Culture Consumption and Stratification Revisited. *Sociologica*.
- Lovell, T. (2000). Thinking Feminism with and Against Bourdieu. *Feminist theory*, 1, 11-32.
- McHale, S. M., Crouter, A. C., & Whiteman, S. D. (2003). The Family Contexts of Gender Development in Childhood and Adolescence. *Social Development*, 12, 125-148.
- Mickelson, R. A. (1989). Why Does Jane Read and Write so Well? The anomaly of women's achievement. *Sociology of Education*, 62, 47-63.

- Mohr, J., & Dimaggio, P. (1995). The Intergenerational Transmission of Cultural Capital. *Research in Social Stratification and Mobility*, 4, 169-200.
- Pachucki, M. A., Pendergrass, S., & Lamont, M. (2007). Boundary processes: Recent theoretical developments and new contributions. *Poetics*, 35, 331-351.
- Roose, H., & Vander Stichele, A. (2010). Living Room vs. Concert Hall Patterns of Music Consumption in Flanders. *Social Forces*, 89, 185-207.
- Roose, H., & Waeye, H. (2002). *Cultuurpubliek - Publieke cultuur? Publieksonderzoek bij theater- en museumbezoekers te Gent*. Gent: Stad Gent - Dienst Culturele Zaken - Dienst Kunsten.
- Seaman, B. A. (2005). Attendance and Public Participation in the Performing Arts: A review of the empirical literature. *Andrew Young School of Policy Studies Research Paper Series No. 06-25*.
- Shaw, S. M. (1994). Gender, Leisure, and Constraint: Towards a framework for the analysis of women's leisure. *Journal of Leisure Research*, 26, 8-22.
- Sheu, M. L., Hu, T. W., Keeler, T. E., Ong, M., & Sung, H. Y. (2004). The Effect of a Major Cigarette Price Change on Smoking Behavior in California: A zero-inflated negative binomial model. *Health Economics*, 13, 781-791.
- Silva, E. B. (2005). Gender, Home and Family in Cultural Capital Theory. *British Journal of Sociology*, 56, 83-103.
- Silva, E. B., & Le Roux, B. (2011). Cultural Capital of Couples: Tensions of elective affinities. *Poetics*, 39, 547-565.
- Tepper, S. J. (2000). Fiction Reading in America: Explaining the gender gap. *Poetics*, 27, 255-275.
- ter Bogt, T. F. M., Delsing, M., van Zalk, M., Christenson, P. G., & Meeus, W. H. J. (2011). Intergenerational Continuity of Taste: Parental and adolescent music preferences. *Social Forces*, 90, 297-319.
- Upright, C. B. (2004). Social Capital and Cultural Participation: Spousal influences on attendance at arts events. *Poetics*, 32, 129-143.
- Van Steen, A., & Lievens, J. (2011). Geen goesting: over drempels en percepties van cultuurparticipatie. In J. Lievens & H. Waeye (Eds.), *Participatie in Vlaanderen. Eerste analyses van de Participatiesurvey 2009*. Leuven: Acco.
- Weitzman, L. J. (1979). *Sex role Socialization: A focus on women*. Palo Alto, CA: Mayfield Pub. Co.
- Willekens, M., & Lievens, J. (2014). Family (and) Culture: The effect of cultural capital within the family on the cultural participation of adolescents. *Poetics*, 42, 98-113.

4. Boundary tastes at work. The gendered effect of authority positions in the workplace on taste in clothing and food

4.1. Abstract

In this article, we test three hypotheses about the gendered effect of authority positions in the workplace on tastes in the areas of food and clothing. We use the micro-interactionist model of Randall Collins to formulate new hypotheses on the development of aesthetic and practical taste patterns, as described by Pierre Bourdieu. This leads to the following hypotheses: (1) people in superordinate positions will develop more aesthetic tastes; (2) men in subordinate positions will develop more practical tastes; and (3) women in subordinate positions will develop more aesthetic tastes. Our results show that there is a significant effect of being in a superordinate position on food preferences but not on clothing preferences. Among people in subordinate positions, women score higher than men on a fashion taste in clothing, lower on practical taste in clothing, and lower on a conventional taste in food.

4.2. Introduction

Ever since the “cultural turn” in social sciences, the study of social stratification has embraced the areas of consumption and lifestyle in their research programs. Economic differences are no longer seen as a sufficient paradigm to analyze the development of stratified groups in society. Other cultural (or symbolic) resources have to be taken into account as well (Ray and Sayer 1999). This emphasis on cultural resources is heavily influenced by Pierre Bourdieu (1973, 1984), who provided an elaborate discussion of how different lifestyles are constitutive for the reproduction of social classes in society. Bourdieu described taste patterns as part of an incorporated habitus that is formed during early socialization and dependent on the social position of the family. These taste patterns differentiate the lifestyles of social classes and together with economic capital, they constitute social stratification. This has become a very influential research paradigm in social sciences, which emphasizes the role of class-based socialization processes to explain the development of different taste patterns.

However, some authors have argued that the development of specific taste patterns is not only dependent on a fixed habitus. Class-based experiences and interactions in later life can be influential as well (Collins 2004; Halle 1984; Kane 2004; Vallas 2001). Randall Collins (1988, 1992, 2004) emphasized workplace interactions and differential experiences on the power dimension as crucial factors to explain the development of lifestyle patterns. Interactions that involve giving and taking orders are particularly relevant in this respect. In addition, the difference between (male) backstage work and (female) frontstage work will constitute a gender difference in taste patterns. These experiential factors have rarely been taken into account to explain the stratification of taste preference (for an exception, Lizardo 2011). However, Collins formulated some very

general propositions from a micro-sociological approach on the gendered effect of authority positions on lifestyle preferences that need further verification.

In this article, we test whether these propositions hold when they are tested using population data. We focus on boundary tastes in clothing and food because these are traditionally seen as highly symbolic areas that express boundaries between social groups in everyday life (Bourdieu 1984; Collins 2004; Pachucki, Pendergrass, and Lamont 2007; Warde 1997; Warde, Martens, and Olsen 1999). In the next section, we discuss how taste patterns in food and clothing can function as boundary tastes. Next, we discuss the experiential stratification model of Collins and his hypotheses on the influence of occupational experiences on taste patterns.

4.3. Theoretical Background

Pierre Bourdieu: The Aesthetic versus the Practical Disposition

The work of Pierre Bourdieu is of particular significance in the sociological debate on the relationship between taste patterns and social positions. Based on empirical survey data collected in Paris (between 1963 and 1968), he convincingly argued for the existence of a structural homology between the lifestyle space (which includes areas as diverse as culture, sport, eating, clothing, and interior design) and the social space, which constitutes the class position of an individual in society (Bourdieu 1984). The class position of an individual is defined by the amount of economic and cultural capital they possess, and this social position gives rise to class-specific taste patterns. Bourdieu placed two distinct taste patterns at opposite extremes of the social space: the taste of necessity of the working class and the aesthetic taste of the upper classes. A taste of necessity is developed in conditions where there is a lack of economic capital (which results in a taste for cheaper products) and cultural capital (which results in a stronger adherence to group conformity). The aesthetic taste pattern is developed in conditions where there is an abundance of economic capital (which results in a taste for luxurious products with no direct practical use) and cultural capital (which results in an emphasis on aesthetics).

These two taste patterns constitute “boundary tastes” because they are developed in opposition to each other, which makes them irreconcilable. For the taste of necessity, functionality is the primary criterion of evaluation for objects and practices, which leads to a rejection of highbrow cultural objects or consumer products that have no direct functional use. The main goal is to build up the most comfortable life possible with the available economic and cultural capital, with no room for aesthetic criteria. For the aesthetic taste pattern, aesthetic criteria are the primary way of evaluating objects and practices and this goes hand in hand with a condescending attitude toward cheap and mass-produced objects that only have a practical function. Bourdieu (1987) placed these opposing dispositions at the extreme ends of the class structure, with a middle class that floats between the two.

To understand the genesis of these two taste patterns, Bourdieu introduced the socio-psychological concept of habitus. This is a “practice unifying and practice generating set of dispositions,” adjusted to the objective conditions where a person grows up. It is “practice unifying” because the same general taste patterns are developed in all areas of everyday life, and it is “practice generating” because these general schemes generate everyday practices and perceptions. An important point for Bourdieu was that the habitus is not the result of conscious learning processes. These dispositions are physically incorporated (embodied), which makes the body the primary site where the deepest dispositions of the habitus manifest themselves (Bourdieu 1977). Therefore, food and clothing are exemplary areas where boundary tastes are developed because they are closely related to the practical use of the body in everyday life (Bourdieu 1984). Bourdieu discussed food and clothing preferences at length to highlight the opposition between the taste of necessity of the working class and the aesthetic taste pattern of the upper class.

The working class will positively evaluate bodily strength because this is a practical trait for males who have to perform manual labor (Bourdieu 1984). Therefore, they will put great emphasis on the quantity of a meal and they will develop an appetite for heavier and fatter foods, because they are seen as “strong and strong making” products. The lack of economic capital also excludes the working class from experimenting with food, which leads to a preference toward “normal” and “down to earth” food with no room for fancy or exotic products.

In the area of clothing, the working class has a very straightforward functional taste as well, where “they seek value for their money and choose what will last” (Bourdieu 1984:199). Again, this stylistic preference is linked to ideas about the body, which has to be ready for physical labor. Clothing should be solid and it should not be a problem to get these clothes dirty. Furthermore, they will not choose deviant styles in clothing because there is a strong emphasis on group conformity, especially among working-class men (Bourdieu 1984; Collins 1992; Halle 1984).

The upper classes, however, will emphasize the shape and other aesthetic qualities of the body. In the area of food, this leads to a preference for healthier and lighter food products. Furthermore, their economic capital allows for a more luxurious taste, where refined and novel tastes in food are highly valued (Bourdieu 1984). In the area of clothing, a fashionable taste is seen as the symbolic means *par excellence* to show off the aesthetic disposition in everyday life. The principle of form over function can be celebrated in this area, as the most important fashionable status items have no, or only a minimal, functional use (jewelry, high heels, watches, ties, etc.). Thus, the upper classes will develop a preference for “seeming over being,” which means that the perception of others is the primary landmark for choices in clothing.

Critical Reception of Bourdieu's Reproduction Model

For Bourdieu, class-based taste preferences emanate from the objective circumstances of different class positions, which are incorporated into a habitus that leads to an acceptance of and identification with these class positions. However, although Bourdieu described these dispositions as being determined by socialization processes in the family of origin, they are not completely fixed throughout the life course. They always need to be enacted in social interaction situations to function as cultural capital. As Douglas B. Holt (1997) suggested, when we look at Bourdieu's concept of cultural capital, we can distinguish between the virtual forms and field-specific forms of cultural capital. The virtual form relates to the habitus and can be seen as a transposable set of dispositions that is acquired in the family of origin and which can be applied in different contexts. However, this virtual set of dispositions does not always come to the forefront: it has to be functional in the specific field where an individual is active. This means that cultural capital has to be activated in specific fields to become visible. Bourdieu provided lengthy ethnographic discussions on how class-specific lifestyle preferences are functional within the occupational experiences of different classes (e.g., the emphasis on bodily strength of working-class men). Thus, he acknowledged that workplace experiences partly determine the development of lifestyle preferences. Nevertheless, he emphasized that these tastes are transmitted within the family, which leads to an endless reproduction of social classes within society.

A number of critiques have emerged on the social reproduction model of Bourdieu. First, there is Bourdieu's concept of social class. The abstract discussion of social class as determined by the capital composition in the household is followed by an empirical ad hoc classification of professional groups defined by the French national statistical institute as lower, middle, and upper classes (Bennett, Emmison, and Frow 1999). Bourdieu mapped lifestyle preferences to different occupational groups to define social classes, but he was not able to clearly distinguish what aspects of social class are definitive in the formation of class-specific lifestyle preferences (Lareau and Conley 2008). His concept of a deterministic habitus is not compatible with his own practical theory, which emphasizes everyday interactions to understand the maintenance of social stratification (King 2000).

In line with this argument, Collins (1989, 2000) criticized Bourdieu for trying to explain the development of taste patterns at the micro level from a macro-sociological perspective. He argued that the occupational categories Bourdieu used in his quantitative analysis to demarcate different status groups are too abstract. They represent a fixed hierarchy of social stratification, which is not capable of explaining processes of social stratification at the micro level. The reproduction theory of Bourdieu is too much a machine-like mechanism that pays no attention to how cultural capital is applied in everyday interactions (Collins 2004). Collins agreed with Bourdieu that class position in society will influence the development of class-specific lifestyles, but he emphasized that they are the result of actual organizational power and status processes that characterize workplace interactions.

Bourdieu has also been criticized for not giving enough attention to gender processes (Christin 2012; Reay 2004; Ridgeway 1997). Bourdieu (1984, 2001) acknowledged that women have a stronger aesthetic taste pattern than men in the areas of food and clothing, and he explained this by referring to the position of women in the traditional male breadwinner household. The occupational status of the father determines the social class of the household and the mother only mediates in the reproduction of social class through the conversion of the male economic capital into symbolic capital, which in turn determines the habitus of the children in the household. For Bourdieu, this was a sufficient explanation for the stronger adherence to aesthetic taste patterns among women. However, the number of women who are active in the labor force has risen sharply since the 1960s (Woodward 2004) and the theoretical framework of Bourdieu does not pay any attention to the possible effects of female employment on the development of lifestyle preferences. According to Collins, the differential positions of men and women in the labor market offer a second explanation for gender differences in lifestyle preferences. In his article "Women and Men in the Class Structure," he explicitly formulated a number of hypotheses about interactional power and status dynamics in male and female jobs that could be influential on lifestyle preferences (Collins 1988). These hypotheses are based on micro-sociological observations that have empirical primacy in his sociological research (Collins 2000). However, he derived very general hypotheses about the effect of power processes on the workplace on lifestyle preferences.

Randall Collins: The Power and Status Dimension in Workplace Interactions

Collins (1975, 1988, 1992) formulated his hypotheses on the effect of occupational experiences on lifestyle preferences from the perspective of conflict sociology. He emphasized that class-based lifestyle preferences are enacted in everyday interaction rituals, where power and status processes constantly link the domain of social class to the domain of lifestyle preferences. In his emphasis on conflict as one of the driving forces behind social processes, Collins focused on authoritative and subordinate positions of social actors in local micro-sociological interactions. These distributions of authority positions become very tangible in workplace interactions, where there is a clear distinction between order givers and order takers. For Collins, these interactions that involve giving and taking orders are highly significant social behaviors, because they carry a strong ritualistic component. There is focused attention on the person in the authority position, a clear social boundary between the person who gives orders and the person who takes orders, and there are highly scripted behaviors, where the order giver can expect deference from the order taker (Collins 2004). These occupational experiences will lead to differences in behavior, attitudes, and lifestyle preferences that extend beyond the workplace.

For Collins (1988, 2000), the experiential differences between order givers and order takers can explain the different lifestyle patterns within the social structure. He argues that these micro-interactionist processes (of giving and taking orders) have conceptual

priority in sociology but they can lead to aggregated trends that are visible at the macro level (Collins 2000). From this perspective, he formulates some general hypotheses on the gendered effect of giving and taking orders on lifestyle preferences.

People who give orders identify with the organizational ideals in which orders are considered justified as they are given by someone with the superordinate position in workplace interactions. This leads to an identification with a person's formal position and the status symbols that are associated with this position (Collins 1988). Therefore, order givers will develop a lifestyle that allows them to present their formal position in everyday interactions. Thus, we can expect that they will develop the lifestyle preferences that Bourdieu associated with the upper classes in society (Collins 2004). However, people in a dominated position in the formal interaction ritual will become cynically critical toward formal status symbols and they will develop a specific "working-class" lifestyle that resents the formal status symbols of the upper class.

Omar Lizardo (2011) used the framework of Collins to test the effects of authority positions on participation in "highbrow" cultural events, which are seen as an expression of adherence to formal cultural expressions. He concluded that people who give orders participate more in status-giving activities while those who follow instructions show lower participation rates, which is in line with the arguments presented by Collins. We extend these hypotheses to everyday taste patterns in food and clothing. An exotic, broad taste in food and a fashionable taste in clothing are highly visible expressions of an aesthetic taste during interaction rituals, which is a crucial concern for people in authority positions. Order takers, however, will not only become cynically critical toward formal status symbols, they will also develop a specific "working-class" lifestyle (Collins 1988, 1992; Halle 1984). They will reject the formal, aesthetic culture of the dominant class, and in line with Bourdieu, we expect that this working-class lifestyle is characterized by a strong preference for local food and a practical taste in clothing.

Collins assumed that this development of a working-class lifestyle among people in subordinate positions would be especially prevalent among males, because they are usually employed in blue-collar jobs. This type of work is described as backstage labor, where the only relevant formal interactions are with superiors who give instructions that the workers have to carry out. This leads to a dominated backstage personality that resents the formal culture of superiors (Collins 1988, 1992). Working-class women, however, are usually employed in white-collar jobs. They also have to follow instructions from their superiors, but these jobs still require a great deal of "frontstage work" or "Goffmanian labor," such as interactions with clients or customers of the organization, or direct contact with a wide range of people within the organization. Examples of these jobs are secretaries, nurses, sales clerks, flight attendants, and other jobs that are almost exclusively occupied by women (Anker 1998). This type of frontstage work leads to frontstage personality traits that are characterized by self-indoctrination, self-idealization, and formal manners (Collins 2004). Therefore, the relevant lifestyle preferences will be characterized by a culture of respectability, where first-line impression management is important, which in turn leads to a more aesthetic taste pattern.

Therefore, Collins expected the gender difference in food and clothing preferences to be especially prevalent among people in subordinate positions. When these hypotheses are applied to the taste patterns distinguished by Bourdieu, we expect that men will develop a taste of necessity and women will develop a more aesthetic taste pattern when they are in a subordinate position.

4.4. Hypotheses

This provides us with some interesting new hypotheses about how power differences in occupational experiences (giving or taking orders) determine the development of the boundary tastes that Bourdieu described. A cosmopolitan and broad taste in food and a fashionable taste in clothing are highly visible status symbols that are closely linked to self-presentation, which is a crucial concern for people in superordinate positions. Therefore, we expect that these taste preferences will be stronger among people who give orders, whereas a practical taste in clothing and a conventional taste in food will be stronger among people who follow instructions.

Furthermore, we also expect that gender will be a strong determinant of these taste preferences and that it will moderate the effect of following instructions. Women can be expected to have a stronger aesthetic taste pattern because of their symbolic status position in general, while a conventional and practical taste in food and clothing will be more associated with men. Because giving orders always requires status or “frontstage” work (for both men and women), we do not expect a large gender difference among people in superordinate positions.

These hypotheses could function as a useful refinement of the stratification model of Bourdieu. However, we still expect that his general stratification model will hold, as well as the effect of occupational experiences. Therefore, we expect that education level (institutionalized cultural capital) and economic capital will also be important determinants of taste patterns in food and clothing. This brings us to the following five hypotheses:

Hypothesis 1: Cultural capital is positively related to a fashionable taste in clothing and a broader, exotic taste in food, and negatively related to a practical taste in clothing and a conventional taste in food.

Hypothesis 2: Economic capital is positively related to a fashionable taste in clothing and a broader, exotic taste in food, and negatively related to a practical taste in clothing and a conventional taste in food.

Hypothesis 3: Women have a more fashionable taste in clothing and a broader, exotic taste in food, and men have a more practical taste in clothing and a conventional taste in food.

Hypothesis 4: Both men and women in superordinate positions have a more fashionable taste in clothing and a broader, exotic taste in food than men and women who are not in a superordinate position.

Hypothesis 5: Men in a subordinate position have a more conventional taste in food and a practical taste in clothing while women in a subordinate position have a more fashionable taste in clothing and a broader, exotic taste in food.

4.5. Data and Measurements

To test our hypotheses, we use data from the survey “Cultural Participation in Flanders 2003–2004.” This data set consists of 2,849 randomly selected Flemish respondents (from the Flemish National register) aged between 14 and 85 who were interviewed using computer-assisted face-to-face interviewing (with a response rate of 61 percent). After deleting cases with missing values on the variables used in our analyses, we selected a data set comprising 2,794 cases. The respondents were asked about their cultural participation patterns, taste preferences, and background characteristics. First, we present a factor analysis that reveals two different taste patterns in food and two different taste patterns in clothing. Then, we use a multiple regression model with interaction terms to test whether taste patterns in food and clothing differ for men and women in superordinate and subordinate positions. We discuss the parameter estimates of the multiple regression models with and without interaction terms. We also present the interaction effects in graphical form. These are the marginal mean scores for men and women in subordinate and superordinate positions for food and clothing preferences.

Dependent Variables

To capture the different taste preferences in food and clothing, we use a Likert-type scale with different statements about food and clothing. Our factor analysis (principal factor analysis with Promax rotation) identifies two distinct factors for each lifestyle domain. The standardized factor scores on each dimension are used as our dependent variables.

Table 1 gives the results of the factor analysis for food preferences. We distinguish a factor for a conventional taste pattern and a factor for a broad, exotic taste pattern. For the conventional taste pattern, familiarity and quantity are important characteristics of the meal. Home-cooked meals are preferred and the aesthetic presentation of food is not very important. This taste pattern closely reflects the taste of necessity that Bourdieu described. The broad taste pattern is characterized by a curiosity for new recipes and flavors and a general interest in food from other cultures. This taste pattern reflects the cosmopolitan lifestyle orientation of the contemporary higher classes. We find a strong

negative correlation between the two factors (-.56), which indicates that these are indeed opposing taste patterns.

Table 1. Pattern Matrix of the Factor Solution for Food Preferences.

Likert Scale Items on Food Preferences	Broad taste	Conventional taste
I prefer conventional food	-0.29	0.61
I like trying out new recipes and flavors	0.80	0.02
First of all, a good meal means that you get enough on your plate	0.15	0.63
A steak with chips is still one of the best meals ever	0.02	0.55
I am interested in the way food is prepared in other cultures	0.66	0.00
Eating at home is still the best	0.01	0.62
It is not that important that a dish looks nice, as long as it tastes good	0.09	0.37
Going out to dinner is especially nice when I get to discover new dishes	0.69	0.16

Note. factor loadings greater than 0.30 in absolute value are considered to be significant

Note. Explained variance: 54 percent.

Table 2. Pattern Matrix of the Factor Solution for Clothing Preferences.

Likert Scale Items on Clothing Preferences	Fashion taste	Practical taste
I like spending money on clothes	0.67	-0.06
I like to buy new clothes each season	0.70	-0.08
Above all, clothing needs to be practical	0.15	0.68
My clothes should reflect my personality	0.58	0.10
My clothes have to be decent and nothing more	-0.16	0.50
I like to stand out with my outfit	0.53	-0.11
I like it when others compliment me on my clothing	0.68	0.14

Note. factor loadings greater than 0.30 in absolute value are considered to be significant

Note. Explained variance: 57 percent.

For clothing preferences, we distinguish between a practical taste dimension and a fashion taste dimension (Table 2). A practical taste means an emphasis on decency and the practical use of clothing, which reflect the taste of necessity. A fashion taste is characterized by a preference for new clothing and a perceived link between identity and clothing. This is reflected in a stronger awareness of what other people think of a person's appearance. These are all characteristics of the aesthetic taste pattern. Again, we notice

a strong negative correlation between the two factors (-.61), which indicates opposing taste preferences.

Independent Variables

For authority position at work, we use two separate dummy variables. The first one distinguishes respondents who give orders at work (yes or no) and the second variable distinguishes respondents who have to follow instructions at work (yes or no). By adding these two dummies together, we are able to distinguish the specific effects of both variables, while controlling for the possibility that someone might both follow instructions and give orders in their occupation. We also include respondents who are not working in our analysis. If it is true that the experience of giving or taking orders has a specific effect on food and clothing preferences, they should differ from the population who do not give or take orders, regardless of whether they work or not. We control for the specific effects of not working and the sector that the respondent is employed in. We distinguish between manual workers, service workers, self-employed workers, and respondents who are not active in the labor force.

Gender is included as a dichotomous variable (0 = male, 1 = female). We also use years of schooling and satisfaction with income (a 7-point scale) as indicators of cultural and economic capital. We want to test the specific effects of the experiences of giving orders and following instructions, which means that we need to control for the more general effects of these two types of capital. They are included as covariates in our model. It was not possible to include age as a continuous variable because the relationship with food preferences is not linear. Therefore, age is included as a categorical variable, which distinguishes between four age categories (14–29, 30–45, 46–60, and 60+)⁴.

⁴ *The relationship with clothing preferences is linear but we still use the age categories to make the analysis comparable*

Table 3. *N* of Independent Variables.

Variables	Categories	<i>N</i>
Gender	Male	1398
	Female	1396
Age	14–29	723
	30–44	746
	45–60	687
	60+	638
	Manual worker	411
Type of job	Service worker	784
	Self-employed	227
	Not working	1372
Give orders	No	2.353
	Yes	441
Take orders	No	1511
	Yes	1283
Years of schooling		2794
Satisfaction with income		2794

Table 4. *N* of Interaction Terms.

Interaction terms	<i>N</i>
Female × Order giving	128
Female × Not order giving	1268
Male × Order giving	313
Male × Not order giving	1085
Female × Order taking	560
Female × Not order taking	836
Male × Order taking	723
Male × Not order taking	675

4.6. Results

We fit four separate multiple regression models with each factor score on the taste preferences as our dependent variables. Gender, age, type of job, giving orders, and taking orders are added as fixed factors, and years of schooling and satisfaction with income are added as covariates. In a second model, we also add two interaction terms: one for gender and giving orders and another for gender and following instructions. To interpret these interaction effects, we also compute the marginal mean scores of the preference factor scores for men and women in superordinate and subordinate positions

based on the regression analysis. These are the mean scores averaged over the categories of the fixed factors in our analysis and the covariates are held constant (evaluation of income = 4.4 on a 7-point scale and years of schooling = 6.4). First, we present the results for food preferences (conventional and broad preferences), then we present the results for clothing preferences (practical and fashion preferences).

Food Preferences

Table 5 presents the results for food preferences. The R^2 is .24 for a conventional taste pattern and .11 for a broad taste pattern. This means we are able to explain, respectively, 24 and 11 percent of the variance in food preferences.

First, years of schooling has a significant negative effect on a conventional taste (−0.09) and a significant positive effect on a broad taste (0.05) in food. Second, satisfaction with income has a negative effect on a conventional taste (−0.04) and no effect on a broad taste in food. This indicates that greater prior cultural and economic capital are indeed associated with a broad taste and cultural capital is negatively associated with a conventional taste in food.

We also notice a very strong effect of age. The two middle-aged groups (between 30 and 60 years old) score significantly higher on a broad taste in food (0.18), while the older age group scores significantly lower (−0.26) compared with the younger age group. For a conventional taste in food, we see the opposite. The middle-aged groups score lower (−0.21 and −0.13) and the older age groups score higher (0.20) on a conventional taste pattern, compared with the youngest age group. Thus, the broad taste pattern is especially present in the middle-aged groups and the conventional taste pattern in the youngest and the oldest age groups.

We also find a strong gender difference, with women scoring higher on a broad food taste (0.22) and lower on conventional taste preferences in food (−0.28). These gender effects decline slightly when we add the interaction terms in our model (0.20 for a broad taste and −0.22 for a conventional taste), but they remain relatively large and significant. This indicates that the gendered experience of being in a superordinate or subordinate position offers a small, but not sufficient, explanation for the gender gap in food preferences.

Table 5. Parameter Estimates for a Conventional and Broad Taste Pattern in Food.

		Conventional taste		Broad taste	
		<i>B</i>		<i>B</i>	
Gender	Male	2.12 ***	2.10 ***	-0.96 ***	-0.96 ***
	Female	-0.28 ***	-0.22 ***	0.22 ***	0.20 ***
Age	14–29				
	30–44	-0.21 ***	-0.21 ***	0.18 ***	0.18 ***
	45–59	-0.13 **	-0.13 **	0.18 ***	0.18 ***
	60+	0.20 ***	0.20 ***	-0.26 ***	-0.26 ***
Years of schooling		-0.09 ***	-0.09 ***	0.05 ***	0.05 ***
Satisfaction with income		-0.04 ***	-0.05 ***	-0.02	-0.02
Type of job	Manual worker	0.12	0.13	0.12	0.11
	Service worker	-0.08	-0.04	0.10	0.09
	Self-employed	-0.07	-0.04	0.04	0.03
	Not working				
Give orders	No				
	Yes	-0.12 **	-0.16 **	0.14 **	0.16 **
Take orders	No				
	Yes	0.04	0.10	-0.08	-0.11
Female ´ Order giving			0.07		-0.05
Female ´ Order taking			-0.17 **		0.07
<i>R</i> ² (adjusted)		0.24	0.25	0.11	0.11

* $p < 0,05$ ** $p < 0,01$ *** $p < 0,001$

A person's job sector does not have any significant effects on food preferences. Being in a superordinate position has a positive effect on broad food preferences (0.14) and a negative effect on conventional food preferences (–0.12). The interaction term in the second model between gender and giving orders is not significant for both food preferences, so we can conclude that the effects of giving orders on food preferences are the same for men and women.

Following instructions does not have a significant effect on either a conventional taste or a broad taste in food. However, in the models with interaction terms, we find a significant negative interaction effect for a conventional taste (–0.17) between gender and following instructions, which indicates that women in a subordinate position score significantly lower on a conventional taste in food compared with men who are in a subordinate position. The interaction term does not have a significant effect on a broad food taste. This means that women in a subordinate position score significantly lower on a conventional taste, but not higher on a broad, exotic taste in food.

These differences between men and women in superordinate and subordinate positions are also present when we look at the marginal mean scores on food preferences. Figure 1 shows the marginal mean scores for a conventional taste in food for men and women who do not give orders (no) and who give orders (yes), with 95 percent confidence intervals. When the confidence intervals do not overlap, the marginal mean scores differ significantly. Here, we see that both men and women score lower on a conventional taste pattern when they give orders (which was also indicated by the negative effect of giving orders and the absence of an interaction effect between gender and giving orders for a conventional taste preference in Table 1). Also, the gender difference is significant in both groups (not giving order or giving orders).

In Figure 2, we see that the effect of following instructions on a conventional taste pattern differs for men and women. Men score higher on a conventional taste pattern and women score lower on this taste pattern when they are in a subordinate position. This results in a significant gender difference among people in a subordinate position, while this difference is not present for persons who are not in a subordinate position.

Figures 3 and 4 show that an opposite gender difference is present for a broad taste pattern. Figure 3 shows that women score higher on a broad taste pattern and both men and women score higher on this taste pattern when they give orders. The gender difference is no longer significant among people in a superordinate position, but this can be explained by the larger confidence intervals among this group because of the relatively low proportion of people who give orders in our sample ($N = 441$).

Figure 4 shows that the effect of being in a subordinate position on a broad taste pattern differs again for men and women. Only men score lower on a broad taste pattern when they follow instructions at work. Again, this results in a significant gender difference among people in a subordinate position, which is not present among people who are not in this position. Thus, these results are in line with our expectations: people in a superordinate position score lower on a conventional taste pattern and higher on a broad taste pattern. Among people in a subordinate position, men score higher on a conventional taste pattern, which is not the case for women.

Figure 1. Marginal mean scores on a conventional taste pattern in food for men and women in an order-giving position.

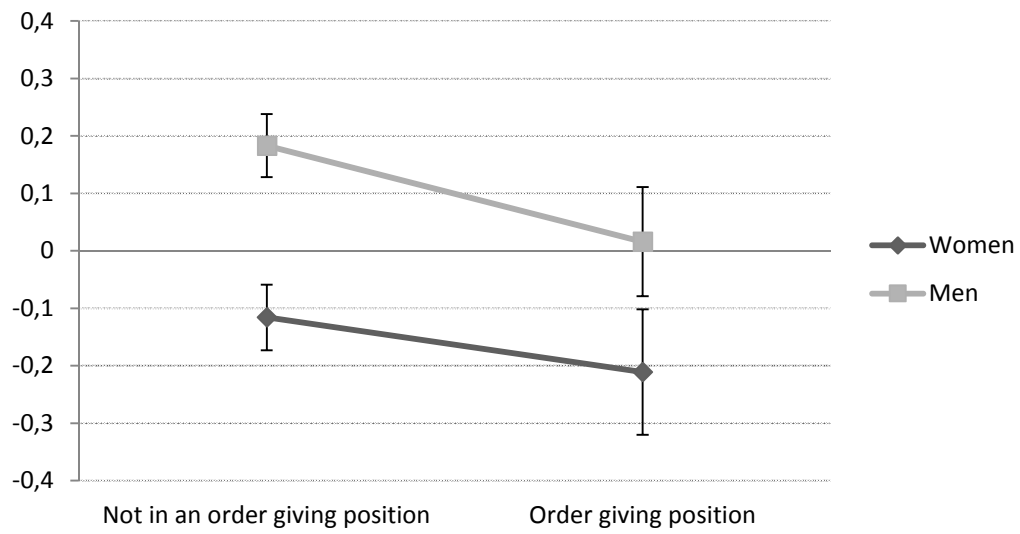

Figure 2. Marginal mean scores on a conventional taste pattern in food for men and women in an order-taking position.

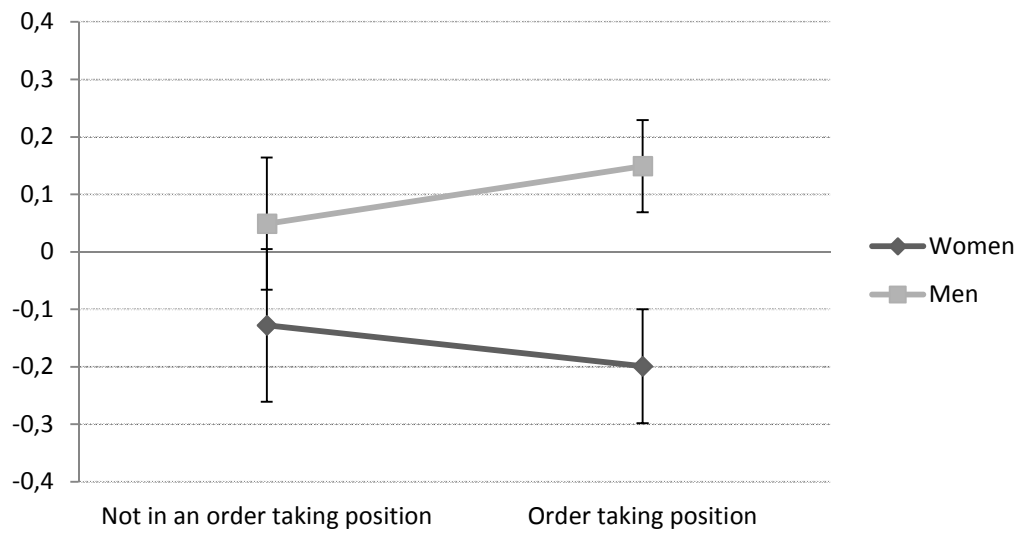

Figure 3. Marginal mean scores on a broad taste pattern in food for men and women in an order-giving position.

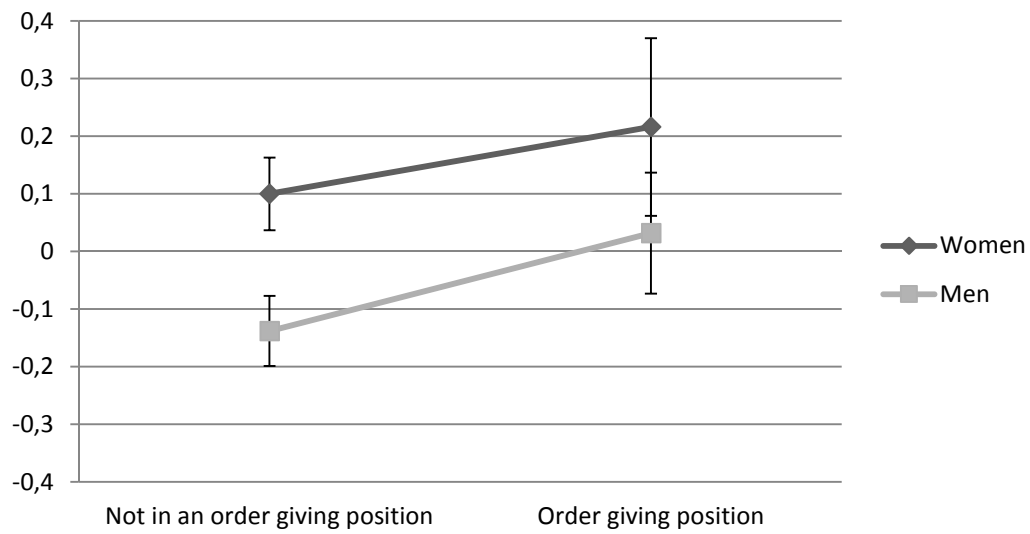
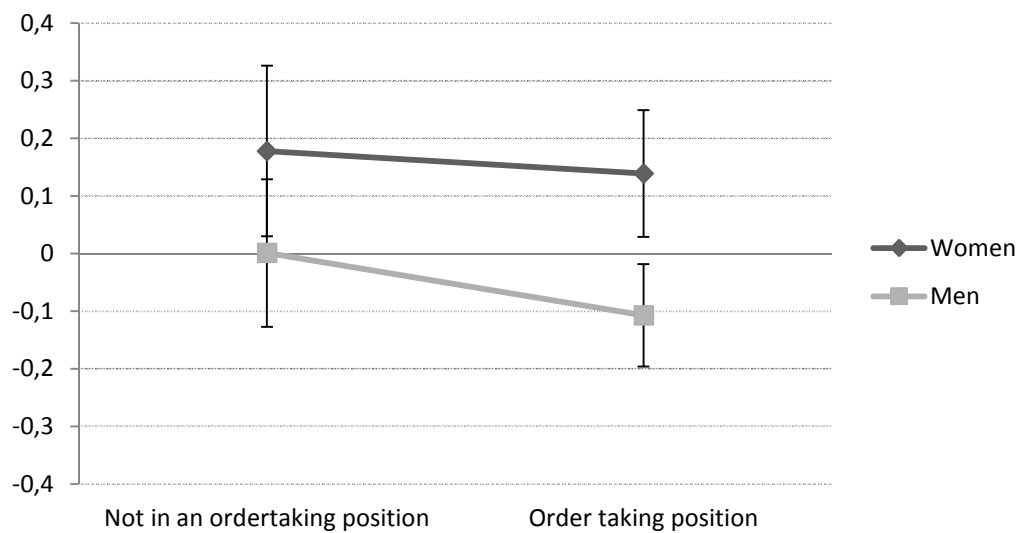

Figure 4. Marginal mean scores on a broad taste pattern in food for men and women in an order-taking position.

Clothing Preferences

Table 6 presents the results for practical and fashion taste preferences in clothing. The R^2 is .16 for a practical taste pattern and .23 for a fashion taste in clothing, which means we can explain, respectively, 16 percent of variance in practical and 23 percent of variance in fashion taste patterns in clothing.

Years of schooling has a negative effect on a practical taste in clothing (−0.04) and a positive effect on a fashion taste in clothing (0.02). Satisfaction with income has similar effects: a negative effect on a practical taste (−0.02) and a positive effect on a fashion taste (0.03). Therefore, both cultural and economic capital have an effect on clothing preferences.

Age has a strong effect on both clothing preferences and these effects are more or less linear. The youngest age group scores highest on a fashion taste in clothing, the middle-aged groups score lower (−0.42 and −0.45), and the oldest age group scores lowest on a fashion taste in clothing (−0.60). However, the oldest age group scores highest on a practical taste in clothing (0.57) compared with the youngest age group. The middle-aged groups also score higher (0.30 and 0.38), but to a lesser degree.

Gender has a large and significant effect, with women scoring lower on practical taste preferences (−0.32) and higher on fashion taste preferences (0.72) in clothing. These effects become somewhat smaller when we add the interaction terms, but they remain large and significant. Again, we have to conclude that occupational experiences offer a small, but not sufficient, explanation for the gender difference in clothing preferences.

A person's job sector has no significant effect on clothing preferences. Giving orders also does not have a significant effect on either a practical or a fashion taste in clothing, and the interaction term in our second model is also not significant. Thus, being in a superordinate position does not have a significant effect on clothing preferences for men or women. Following instructions also has no significant main effect, but the interaction effect in the second model is significant for both clothing preferences. This interaction effect is negative for a practical taste in clothing (−0.13) and positive for a fashion taste in clothing (0.12). This indicates that the gender gap for clothing preferences is greater among people in subordinate positions, with women scoring lower on a practical taste in clothing and higher on a fashion taste in clothing.

This pattern also arises when we look at the marginal mean scores on clothing preferences for men and women in order-giving or order-taking positions (Figures 5–8). These figures resemble the figures for food preferences but the gender differences are much larger. Women always score significantly lower on a practical taste pattern and significantly higher on a fashion taste pattern in clothing. Again, men and women who give orders score lower on a practical taste pattern (Figure 5) and higher on a fashion taste pattern in clothing (Figure 7). We also see a larger gender difference among people who follow instructions, with women scoring lower and men scoring higher on a practical taste pattern (Figure 6). There is no difference for a fashion taste in clothing in the taste pattern

for men who follow instructions (compared with men who do not follow instructions). Women score higher on a fashion taste when they follow instructions, which widens the gender gap in this group (Figure 8). Again, this is in line with our expectations: people in a superordinate position score higher on a fashion taste in clothing, women in a subordinate position score higher on a fashion taste in clothing while men in subordinate positions score higher on a practical taste in clothing.

Table 6. Parameter Estimates for a Practical and Fashion Taste Pattern in Clothing.

		Practical taste				Fashion taste			
		B		B		B		B	
Gender	Male	0.62	***	0.59	***	-0.51	***	-0.49	***
	Female	-0.32	***	-0.25	***	0.72	***	0.67	***
Age	14–29								
	30–44	0.30	***	0.30	***	-0.42	***	-0.41	***
	45–59	0.38	***	0.37	***	-0.45	***	-0.45	***
	60+	0.57	***	0.56	***	-0.60	***	-0.60	***
Years of schooling		-0.04	***	-0.04	***	0.02	***	0.02	***
Satisfaction with income		-0.02	*	-0.02	*	0.03	**	0.03	**
Type of job	Manual worker								
	Service worker	0.09		0.10		-0.01		-0.01	
	Self-employed	-0.04		-0.01		-0.01		-0.04	
	Not working	-0.02		0.00		-0.01		-0.03	
Give orders	No								
	Yes	-0.06		-0.05		0.08		0.10	
Take orders	No								
	Yes	0.03		0.07		0.01		-0.04	
Female × Order giving				-0.09				-0.02	
Female × Order taking				-0.13	*			0.12	**
R^2 (adjusted)		0.16		0.16		0.23		0.23	

* $p < 0,05$

** $p < 0,01$

*** $p < 0,001$

Figure 5. Marginal mean scores on a practical taste pattern in clothing for men and women in an order-giving position.

Figure 6. Marginal mean scores on a practical taste pattern in clothing for men and women in an order-taking position.

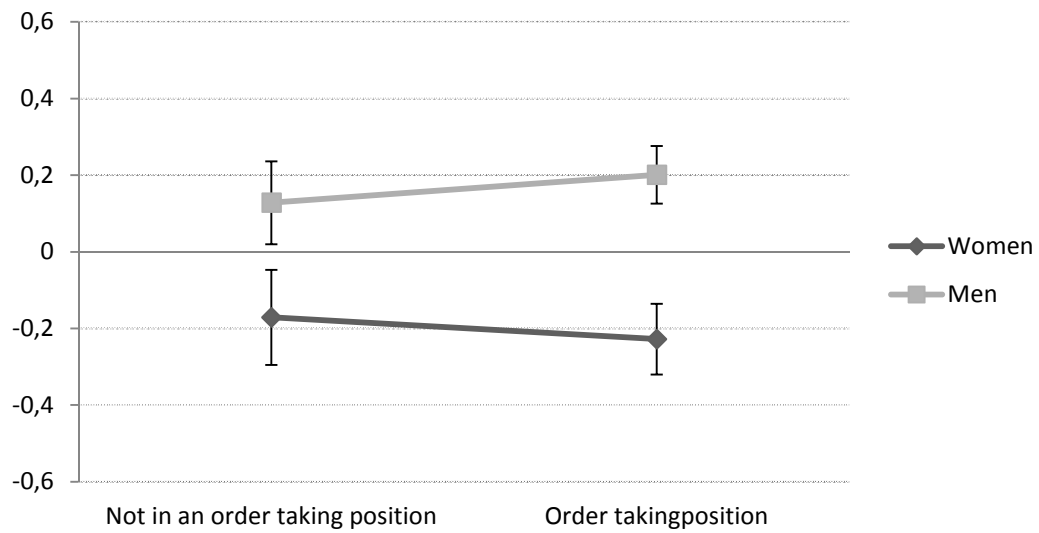

Figure 7. Marginal mean scores on a fashion taste pattern in clothing for men and women in an order-giving position.

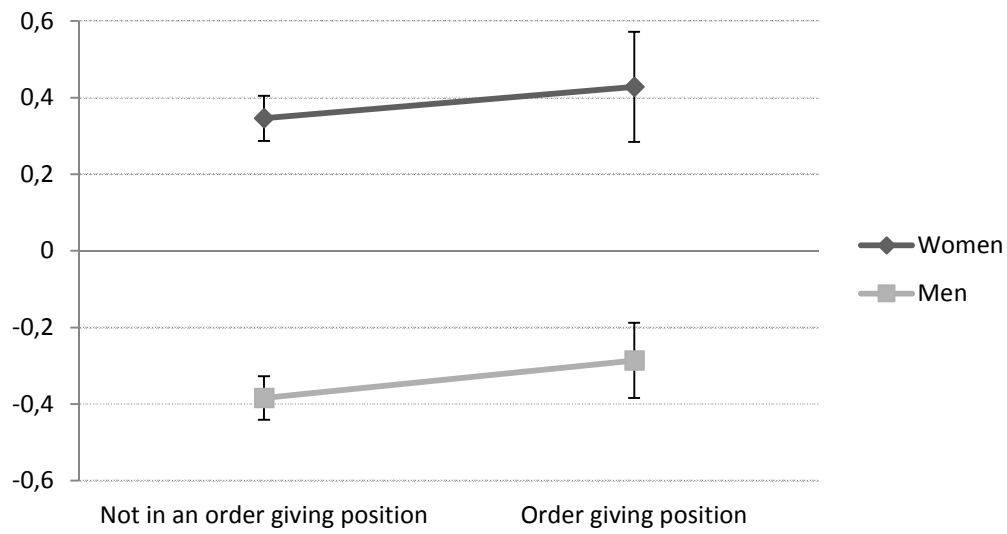
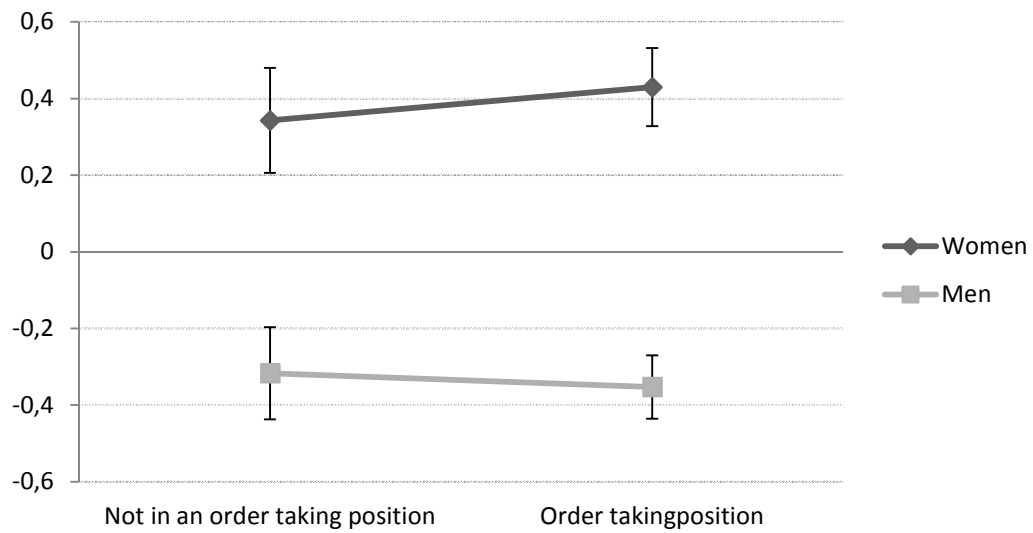

Figure 8. Marginal mean scores on a fashion taste pattern in clothing for men and women in an order-taking position.

4.7. Discussion and Conclusion

In this article, we integrate specific insights from the experiential stratification model of Collins into the more general social stratification model of Bourdieu to explain lifestyle preferences in the areas of food and clothing. Both authors emphasized the link between occupational experiences and lifestyle preferences, but their different perspectives lead to different hypotheses about this link. Although Bourdieu (1977) rejected the strict functionalist perspective, he still described how lifestyle preferences are transmitted within the family and the education system because they are functional within the different work conditions of lower- and upper-class families (Bourdieu 1984). The working class emphasizes bodily strength and functionality in their preferences for food and clothing, while the upper class emphasizes aesthetic criteria and novelty. Collins starts from a conflict model to explain the stratification of lifestyles and he suggests that people in a superordinate position identify with the formal aesthetic culture, while people (especially men) in a subordinate position will reject this aesthetic culture and develop a specific working-class culture. Therefore, the practical and local taste of the working class might not only reflect the taste of necessity that Bourdieu describes, it can also indicate a culture of resistance to the aesthetic taste patterns of the upper class.

We do find these distinct taste patterns in our results. For food preferences, we find a more traditional taste pattern that emphasizes the familiarity and quantity of a meal and a broader, more exotic taste pattern that emphasizes new flavors and an interest in food in different cultures. For clothing, we observe a distinction between a practical taste and a fashionable taste, which stresses the link between clothing and identity. The conventional taste pattern in food and the practical taste pattern in clothing fit the taste of necessity of the working class, and the broad taste in food and the fashion taste in clothing fit the aesthetic taste patterns of the upper classes that Bourdieu described. The structural homology argument of Bourdieu argued that these lifestyle patterns overlap with the position in social space, which is determined by the amount of economic and cultural capital held by an individual. We do find that taste patterns in food and clothing are related to education level and satisfaction with income, which argues in favor of the stratification model of Bourdieu (Hypotheses 1 and 2). Years of schooling has a positive link with aesthetic taste patterns and a negative link with necessity taste patterns in food and clothing. Sufficiency of income has a negative effect on necessity taste patterns in food and clothing and a positive effect on a fashion taste in clothing, but not on a broad taste in food. This absence of a link between a broad taste in food and income, and the presence of link with education indicates that this taste pattern is especially related to cultural capital, while a fashion taste in clothing (which is a form of luxury consumption) is also related to economic capital. However, we must note we do not use a direct measurement of economic capital. We use an evaluation of the sufficiency of income as a proxy and this could also explain the smaller effects of economic capital.

Collins emphasized that occupational experiences and workplace interactions in themselves have an impact on lifestyle preferences. He formulated some explicit expectations about the (gendered) effect of being in a subordinate or superordinate

position, which are partly confirmed in our analyses. Giving orders is related to food preferences and not to clothing preferences (Hypothesis 4). It is associated with a broad food taste, while the conventional taste pattern is less popular. This indicates that food preferences are a better marker than clothing preferences with regard to the lifestyle of people in a superordinate position. A broad, exotic taste pattern in food could have an instrumental advantage for people in a position of authority, because a broad interest in different areas (such as food) makes for flexibility in communication with partners in different social contexts, which is a highly valued characteristic for managers (Erickson 1991, 1996). Collins also points out another trend that can explain why a superordinate position is related to food preferences, but not clothing preferences. He notes that “most of the situations have disappeared in which class based status groups can be enacted, and the situations that are left are withdrawn into privacy, where they no longer give emblems to membership” (Collins 2004, pp. 295-296). This trend has been described as an informalization process, where public expressions of superiority and inferiority have become tabooed, and self-expression of inner authenticity has become a new sign of good taste, which led to an informalization of manners (Wouters 2007). Collins (2009) was critical of the concept of informalization but agreed with the idea that status competition has become more hidden. Food preferences are a more “silent marker” of social class (expressed in the private sphere) and therefore able to function as an informal sign of a superordinate position.

Clothing, however, is used for public self-representation and therefore no longer an appropriate tool to express one’s formal position. Also current fashion ideals emphasize youth individuality and sexuality, and these attributes are not necessarily highly valued in business cultures and management circles. Furthermore, fashion is strongly related to the feminine realm and has no place in business organizations (Davidson and Burke 1994). Female order givers might be guided to conform to this male-dominated culture, which could explain why the gender gap is not larger among people in superordinate positions.

Being in a subordinate position has no effect by itself on preferences in food and clothing. However, we do find a larger gender gap among people who follow instructions, which is in line with the stratification model of Collins (Hypothesis 5). Women who follow instructions score lower on conventional food taste and practical clothing taste, and significantly higher on a fashion taste in clothing compared with men who follow instructions. It is interesting to note that food preferences are more relevant for people in superordinate positions, and clothing preferences for women in subordinate positions. This greater interest in fashion clothing among women in subordinate positions provides a strong indication that frontstage performance is especially relevant among this group. Clothing might be more relevant for women, because their appearance functions as a specific female resource in workplace interactions (Ross-Smith and Huppatz 2010). This resource is more functional in female working-class jobs than in male-oriented managerial jobs. Women in subordinate positions also score lower on the typically male working-class lifestyle preferences. They score lower on conventional food preferences and lower on a practical taste in clothing compared with men in subordinate positions. Overall, the taste pattern of women in subordinate positions is more closely related to the taste pattern of

order givers than that of men in subordinate positions. This provides support for Collins' claim that the gender gap in lifestyle preferences can partly be explained by the differences in occupational positions of men and women.

Some additional remarks need to be made with regard to these results. First, we find that the gender gap in food and clothing preferences is not only present among order takers but among all respondents (Hypothesis 3). Both Collins and Bourdieu explained this higher prevalence as being due to the symbolic work women have to perform within a family context. Collins extended this argument to the labor market, where women are also mostly employed in Goffmanian labor, which includes symbolic labor. Therefore, to comprehend fully the stronger aesthetic preferences of women in this model, we would need a clear indicator for this diffuse and often hidden symbolic labor in different contexts. It is not possible to determine whether the more aesthetic tastes of women in a subordinate position are directly caused by their greater involvement in Goffmanian labor and the greater importance of self-presentation in female jobs. Collins (1988) provided us with a number of examples on how Goffmanian labor is more important for women in subordinate positions which led him to formulate some general hypotheses on the gendered effect of taking orders on lifestyle preferences. We can only test these general hypotheses without taking the micro-processes of differential occupational experiences of men and women into account. In addition, our concept of giving and taking orders is a rather crude concept of the fine-grained interaction processes that take place between order givers and order takers in the workplace. Again, to obtain generalizable statistical results that present broader stratification processes, we need broader categories that give an indication of these types of interactions. The distinction between order givers and order takers proves to be a useful conceptualization in this respect.

Second, we need to address the question of causality in our models: Are lifestyle preferences mainly determined by the prior acquired cultural capital (the *habitus*) that is needed to obtain order-giving positions, or do order-giving positions themselves have an influence on lifestyle preferences? This remains an open issue, because we do not have longitudinal data to test this. However, as Lizardo (2011) noted, the argument for reversed causation (lifestyle preferences cause occupational positions) relies on a stronger set of assumptions than the explanation offered by Collins. Furthermore, the concept of an all-determining *habitus* is not compatible with Bourdieu's own theory of social practice (King 2000). In this latter theory, social life is described as the mutually negotiated network of interactions and practices between individuals within social fields and social struggles are an integral part of these interactions (Bourdieu 1989; King 2000). Bourdieu noted that the deployment of symbolic capital (of which taste patterns are an important element) is always dependent on its strategic use in these social struggles (Bourdieu 1984, 1988; Holt 1997). Work organizations are a specific field, and our results indicate that different types of symbolic capital are used by men and women in subordinate and superordinate positions. This indicates that the experiential stratification model of Collins has some potential contributions to make in more general stratification research. In particular, expanding Collins' hypotheses on the gendered effect of following instructions by adding a status dimension in his model provides some interesting paths

for further research. The focus on the difference between the occupational experiences of men and women has been widely discussed, but there have been almost no attempts to operationalize this in quantitative research on social stratification outcomes (such as lifestyles). Our results show that Collins' framework has the potential to explore the effects of these gendered occupational experiences. This way, micro- and macro-sociological research can benefit from each other to unravel the specific mechanisms of social stratification.

References

- Anker, R. (1998). *Gender and Jobs: Sex segregation of occupations in the world*. Washington, DC: International Labor Office.
- Bennett, T., Emmison, M., & Frow, J. (1999). *Accounting for Tastes: Australian everyday cultures*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Bourdieu, P. (1973). Cultural Reproduction and Social Reproduction. In R. Brown (Ed.), *Knowledge, Education and Cultural Change: Papers in the Sociology of Education* (pp. 71-112). London: Tavistock.
- Bourdieu, P. (1977). *Outline of a Theory of Practice*. New York: Cambridge University Press.
- Bourdieu, P. (1984). *Distinction: A social critique of the judgement of taste*. Cambridge: Harvard University Press.
- Bourdieu, P. (1987). What Makes a Social Class? On the theoretical and practical existence of groups. *Berkeley journal of sociology*, 32, 1-18.
- Bourdieu, P. (1988). Social Space and Symbolic Power. *Revista De Occidente*, 97-119.
- Bourdieu, P. (2001). *Masculine Domination* Stanford: Stanford University Press.
- Christin, A. (2012). Gender and Highbrow Cultural Participation in the United States. *Poetics*, 40, 423-443.
- Collins, R. (1975). *Conflict Sociology: Toward an explanatory science*. New York: Academic Press.
- Collins, R. (1988). Women and Men in the Class Structure. *Journal of Family Issues*, 9, 27-50.
- Collins, R. (1989). Review of Homo Academicus. *American Journal of Sociology*, 95, 460-463.
- Collins, R. (1992). Women and the Production of Status Cultures. In M. Lamont & M. Fournier (Eds.), *Cultivating Differences: Symbolic boundaries and the making of inequality* (pp. 346). Chicago: The University of Chicago Press.
- Collins, R. (2000). Situational Stratification: A micro-macro theory of inequality. *Sociological Theory*, 18, 17-43.
- Collins, R. (2004). *Interaction Ritual Chains*. Oxford: Princeton University Press.
- Collins, R. (2009). A Dead End for a Trend Theory. *European Journal of Sociology*, 50, 431-441.
- Davidson, M. J., & Burke, R. J. (1994). *Women in Management: Current research issues, Volume 1*. London: Paul Chapman publishing Ltd.
- Erickson, B. H. (1991). What is Good Taste Good For? *Canadian Review of Sociology and Anthropology-Revue Canadienne De Sociologie et D' Anthropologie*, 28, 255-278.
- Erickson, B. H. (1996). Culture, Class, and Connections. *American Journal of Sociology*, 102, 217-251.
- Halle, D. (1984). *America's Working Man: Work, home, and politics among blue collar property owners*. Chicago: University of Chicago Press.
- Holt, D. B. (1997). Distinction in America? Recovering Bourdieu's theory of tastes from its critics. *Poetics*, 25, 93-120.

- Kane, D. (2004). A Network Approach to the Puzzle of Women's Cultural Participation. *Poetics*, 32, 105-127.
- King, A. (2000). Thinking with Bourdieu against Bourdieu: A 'practical' critique of the habitus. *Sociological Theory*, 18, 417-433.
- Lareau, A., & Conley, D. (2008). *Social Class: How does it work?* New York: Sage.
- Lizardo, O. (2011). The Experiential Bases of Stratification and the Consumption of High-Status Culture. *Conditionally accepted at Sociological Inquiry*.
- Pachucki, M. A., Pendergrass, S., & Lamont, M. (2007). Boundary Processes: Recent theoretical developments and new contributions. *Poetics*, 35, 331-351.
- Ray, L., & Sayer, A. (1999). *Culture and Economy After the Cultural Turn*. Londen: Sage.
- Reay, D. (2004). Gendering Bourdieu's Concepts of Capitals? Emotional capital, women and social class. *The Sociological Review*, 52, 57-74
- Ridgeway, C. L. (1997). Interaction and the Conservation of Gender Inequality: Considering employment. *American Sociological Review*, 62, 218-235.
- Ross-Smith, A., & Huppertz, K. (2010). Management, Women and Gender Capital. *Gender Work and Organization*, 17, 547-566.
- Vallas, S. P. (2001). Symbolic Boundaries and the New Division of Labor: Engineers, workers and the restructuring of factory life. *Research in Social Stratification and Mobility*, 18, 3-37.
- Warde, A. (1997). *Consumption, Food and Taste*. Londen: Sage publications Ltd.
- Warde, A., Martens, L., & Olsen, W. (1999). Consumption and the Problem of Variety: Cultural omnivorousness, social distinction and dining out. *Sociology*, 33, 105-127.
- Woodward, A. E. (2004). Women in Management in Belgium. In M. Davidson & R. J. Burke (Eds.), *Women in Management Worldwide: Facts, Figures and Analysis* (pp. 19-31). Aldershot: Ashgate publishing limited.
- Wouters, C. (2007). *Informalization: Manners and emotions since 1890*. London: Sage.

DEEL 3. NABESCHOUWING

1. Discussie

In het afsluitende deel formuleren we op basis van de resultaten uit de vier studies antwoorden op de onderzoeksvragen zoals ze geformuleerd werden in de inleiding van dit proefschrift. Daarbij laten we zien hoe de resultaten aansluiting vinden bij een geactualiseerde lezing van het cultureel kapitaalparadigma, geïnspireerd door de feministische sociologie. In het tweede deel bespreken we de bijdrage van dit proefschrift voor onderzoek naar cultureel kapitaal en de implicaties van onze conclusies voor breder onderzoek naar sociale stratificatie. In het derde deel geven we de beperkingen van dit proefschrift aan en formuleren we concrete suggesties voor verder onderzoek. Tenslotte formuleren we een afsluitende beschouwing over gender en cultureel kapitaal.

1.1. Bespreking resultaten

In de vier voorgaande studies gingen we na hoe gender inspeelt op processen die beschreven worden in het cultureel kapitaalparadigma. In het originele kader van Bourdieu is gender een onderontwikkeld thema. Door dit kader aan te vullen met een aantal kritische beschouwingen vanuit feministische hoek kan gender wel geïntegreerd worden in dit onderzoeksprogramma. In navolging van Silva (2005) en Lovell (2000) maken we een onderscheid tussen vrouwen als cultureel kapitaal dragende objecten en cultureel kapitaal accumulerende subjecten. Door vrouwen als cultureel kapitaal dragende subjecten te beschouwen, wordt het mogelijk om nieuwe onderzoeksvragen te formuleren over de positie van de vrouw in het cultureel kapitaalparadigma.

De onderzoeksresultaten bevestigen dat vrouwen eigen cultureel kapitaal accumuleren en dit kapitaal vertoont een aantal genderspecifieke verbanden met het culturele reproductieproces en beroepsposities op de arbeidsmarkt. Dit kunnen we onderbouwen aan de hand van de resultaten uit de vier studies, waarbij we telkens de aandacht vestigen op de spanning tussen de gevonden genderverschillen en het originele cultureel kapitaalparadigma. Eerst worden de onderzoeksresultaten rond gender en het culturele reproductieproces besproken en vervolgens gaan we in op de onderzoeksresultaten over gender en cultureel kapitaal op de arbeidsmarkt.

1.1.1. Resultaten: gender in het culturele reproductieproces

Het cultureel kapitaalparadigma (1)

De eerste twee studies behandelen de invloed van cultureel kapitaal binnen het gezin op participatie in kunst- en erfgoedactiviteiten en pop- en rockconcerten bij adolescenten. Uit de eerste studie blijkt dat de aanwezigheid van de drie hoofdvormen van cultureel kapitaal (in de belichaamde, institutionele en geobjectiverde vorm) van belang zijn om cultuurparticipatie van adolescenten te verklaren. Deze resultaten ondersteunen de culturele reproductietheorie zoals die door Bourdieu omschreven wordt (Bourdieu, 1986). Verder wordt er aangetoond dat het culturele reproductiemodel zowel van toepassing is op participatie aan traditionele “highbrow” cultuur als op participatie aan pop- en rockconcerten bij adolescenten. Een opvallende vaststelling is dat de link tussen een hoger onderwijsniveau van de adolescent en pop- en rockparticipatie niet aanwezig is, terwijl dit wel het geval is voor kunst- en erfgoedparticipatie. Dit is niet noodzakelijk in tegenspraak met het cultureel kapitaalparadigma maar zegt eerder iets over de status die pop en rock heeft als cultureel kapitaal. Deze participatievorm kan het karakter krijgen van een “avant-garde” cultuuruiting in de hogere klasse, geassocieerd met durf en vernieuwing, maar evengoed kunnen ze begrepen worden als een makkelijk substituuut voor highbrow cultuur in de lagere middenklasse met weinig cultureel kapitaal (Bourdieu, 1984; p.81)

In het onderwijs is pop- en rockmuziek niet opgenomen in het curriculum als een gelegitimeerde cultuurvorm. Investerings hierin leveren dus (nog) geen directe voordelen op binnen het onderwijs. Toch kan deze vorm van cultuurparticipatie “specifieke” voordelen opleveren buiten de onderwijscontext voor adolescenten die voldoende cultureel kapitaal binnen het gezin hebben opgebouwd (Bourdieu, 1984; p.80). Door de esthetische dispositie ook toe te passen op pop en rockmuziek kunnen zij zich onderscheiden van adolescenten die enkel scholastische vormen van cultuur interessant vinden. Deze laatste lopen het risico om binnen andere sociale velden verdacht te worden van externe en bewuste motivaties in hun culturele smaakvoorkeuren, in plaats van gedreven te worden door interne (belichaamde) motivaties. Interesse in een nog niet gelegitimeerde cultuurvorm wijzen op meer betrokkenheid in het culturele veld, wat een meer authentieke cultuurbeleving impliceert (Savage, 2006). De opkomst van de culturele omnivoor toont aan dat deze processen sterk aan belang hebben gewonnen in recentere generaties (Peterson, 1992, 2005; Peterson and Kern, 1996; Savage and Gayo, 2011; van Eijck and Knulst, 2005; Vander Stichele and Laermans, 2006). Dit kan verklaren waarom adolescenten uit gezinnen waar veel cultureel kapitaal aanwezig is meer participeren in pop- en rockactiviteiten. Deze vorm van participatie levert misschien geen directe voordelen op in het onderwijs, het zorgt wel voor een positievere positionering binnen andere sociale velden.

De resultaten rond geobjectiveerd cultureel kapitaal kunnen eveneens geplaatst worden binnen het originele cultureel kapitaalparadigma. Culturele goederen in het huishouden (instrumenten, boeken, cd's) zijn positief gerelateerd met cultuurparticipatie van

adolescenten. Voor multimediatproducten is de relatie daarentegen negatief. Multimediatproducten kunnen omschreven worden als luxeproducten die verschillen van objectief cultureel kapitaal in de traditionele zin, wat de negatieve relatie met cultuurparticipatie kan verklaren. De opsplitsing die Bourdieu maakt tussen de dominante economische fractie en de economisch gedomineerde culturele fractie binnen de hogere klasse is in dit opzicht relevant. Volgens Bourdieu is het vooral de culturele fractie van de hogere klasse die zal investeren in cultureel kapitaal vermits zij over minder economische middelen beschikt om tot een echt dominante positie binnen de maatschappij te komen. De economisch dominante klasse zal daarentegen eerder investeren in luxegoederen die een directe expressie vormen van hun economisch dominante positie. In de middenklasse zal de toegenomen welvaart er eveneens voor zorgen dat deze groep kan investeren in luxegoederen als een vorm van statusexpressie (Fulton et al., 2014; Savage et al., 1992). Dit is voor hen een eenvoudigere en minder tijdrovende investering dan het ontwikkelen van een esthetische dispositie. Van Eijck en van Oosterhout (2005) geven aan dat deze trend om meer te investeren in materiele statussymbolen en minder in cultureel kapitaal zich ook doorzet binnen de hoger opgeleide middenklasse.

De onderzoeksvragen (1)

Tot nu toe worden de assumpties van het cultureel kapitaalparadigma bevestigd. De hoofdonderzoeksvragen van dit proefschrift richten zich echter op genderverschillen in het culturele reproductieproces. Onze eerste onderzoeksvraag was: *Wordt cultuurparticipatie in kunst- en erfgoedactiviteiten en pop- en rockconcerten op een verschillende manier beïnvloed door het cultureel kapitaal van de vader en het cultureel kapitaal van de moeder?* Onze resultaten tonen aan dat dit het geval is. Zowel cultuurparticipatie als het opleidingsniveau van de moeder heeft een netto invloed op participatie in beide activiteiten, terwijl de invloed van de vader wegvalt wanneer beide vormen van kapitaal samen worden opgenomen in het multi-level model uit de eerste studie.

Dit resultaat past niet volledig binnen het originele theoretische kader van Bourdieu. In het cultureel kapitaalparadigma wordt gesteld dat vrouwen vooral als drager van het cultureel kapitaal in het gezin optreden, maar de man is leverancier van het cultureel kapitaal en bepaalt zo de klassenpositie van het gezin. Het eerste deel van deze stelling wordt ondersteund door onze resultaten. Het zijn vooral de culturele participatiepatronen van de moeder die worden doorgegeven aan de kinderen. Dus wanneer vrouwen investeren in cultureel kapitaal, zullen zij dit makkelijker doorgeven aan de kinderen binnen het huishouden. Vrouwen nemen zo een belangrijke rol op zich in het culturele reproductieproces, wat erop wijst dat zij inderdaad optreden al managers van het culturele kapitaal binnen het gezin.

Het tweede deel van deze stelling wordt niet bevestigd door onze resultaten. Het is het onderwijsniveau van de moeder dat de grootste invloed heeft op de ontwikkeling van cultureel kapitaal van adolescenten en dit valt niet binnen de verwachtingen van het

originele cultureel kapitaal paradigma. Hier wordt verwacht dat het onderwijsniveau van de vader de status van het gezin bepaald het is deze status die kan worden doorgegeven via de intergenerationale transmissie van cultureel kapitaal. Het onderwijsniveau van de moeder blijkt echter minsten even belangrijk of zelf belangrijker te zijn bij deze intergenerationale transmissie binnen het gezin, wat aangeeft dat het institutionele cultureel kapitaal van de moeder niet zomaar gereduceerd kan worden tot het institutionele cultureel kapitaal van de vader.

De tweede onderzoeksvraag was: *Hoe verhoudt het cultureel kapitaal van de vader en van de moeder zich tot elkaar bij verschillende vormen van het culturele reproductieproces?* De resultaten uit de tweede studie geven aan hoe deze verhoudingen van mannelijk en vrouwelijk cultureel kapitaal binnen het gezin culturele reproductie tot stand brengen. Hier zien we dat er een status maximalisatie effect optreedt waarbij de hoogst opgeleide ouder de grootste invloed heeft. Daarnaast blijkt dat het onderwijsniveau van de moeder quasi even belangrijk blijft om kunst- en erfgoedparticipatie te verklaren wanneer zij de laagst opgeleide ouder is, terwijl dit voor pop- en rockparticipatie niet het geval is. Hier blijft het opleidingsniveau van de vader van belang, ook als hij de laagst opgeleide ouder is. Het onderwijsniveau van de moeder heeft dus meer invloed bij de reproductie van “legitiem” cultureel kapitaal dat binnen het onderwijs kan ingezet worden, terwijl het onderwijsniveau van de vader belangrijker is om pop- en rockparticipatie te verklaren wat minder direct gelinkt is aan het schoolse curriculum.

Deze resultaten geven een indicatie om een antwoord te formuleren op een belangrijke vraag die Silva (2005) stelt: moet het cultureel kapitaal binnen het gezin bestudeerd worden als gezinskapitaal of als individueel kapitaal van de leden binnen het gezin? In het originele kader van Bourdieu was deze vraag niet van belang aangezien hij uitging van de mannelijke dominantie hypothese: de sociale positie van het gezin wordt bepaald door de positie van de man en de vrouw heeft enkel invloed op de status van het gezin als kapitaaldragend object. Uit deze tweede studie blijkt dat deze hypothese niet klopt wanneer we kijken naar de reproductie van cultureel kapitaal binnen het gezin. Niet de mannelijke dominantie maar de statusmaximalisatie hypothese wordt hier bevestigd. Zowel het cultureel kapitaal van de vader als dat van de moeder bepaalt welk cultureel kapitaal er wordt doorgegeven aan de volgende generaties. Cultureel kapitaal binnen het gezin moet dus minstens deels als een individuele bron van elk gezinslid bestudeerd worden. Dit wil echter niet noodzakelijk zeggen dat beide bronnen van cultureel kapitaal onafhankelijk zijn van elkaar. Verschillende studies geven aan dat vrouwen nog steeds meer betrokken zijn bij culturele reproductieprocessen dan mannen (O'Brien, 2005; Reay, 2000; van Wel et al., 2006). Ook onze resultaten tonen een sterkere overerving van participatiepatronen langs de kant van de moeder. Een meer genuanceerde conclusie is dus dat vrouwen nog steeds vaker als managers van het cultureel kapitaal binnen het gezin optreden, maar zij zullen hierbij zowel het cultureel kapitaal van de vader als hun persoonlijk geaccumuleerde cultureel kapitaal inzetten. Deze conclusie past beter bij de aangepaste statusmaximalisatie hypothese: vrouwen gebruiken vooral hun eigen cultureel kapitaal wanneer zij zelf hoger opgeleid zijn. Wanneer de vader hoger opgeleid is wordt zowel het eigen cultureel kapitaal als het cultureel kapitaal van de vader ingezet.

In het kader van verder onderzoek naar culturele reproductieprocessen geeft dit aan dat cultureel kapitaal binnen het gezin wel als gezinskapitaal bestudeerd kan worden, zolang het cultureel kapitaal van de beide partners in rekening gebracht wordt.

De derde onderzoeksvraag was: *Heeft het cultureel kapitaal van de moeder en de vader een verschillende invloed op de cultuurparticipatie van zonen en dochters?* In de tweede studie herformuleren we deze onderzoeksvraag tot de “gender alignment hypothese” waarbij we nagaan of het opleidingsniveau van de moeder de belangrijkste rol speelt in cultuurparticipatie bij vrouwelijke adolescenten en het opleidingsniveau van de vader bij cultuurparticipatie van mannelijke adolescenten. Deze hypothese wordt niet bevestigd. We zien wel dat vrouwelijke adolescenten binnen een gezin meer participeren in kunst- en erfgoedactiviteiten, ook als we alle familiale cultureel kapitaalfactoren binnen de familie in rekening brengen. Deze hogere participatiegraad is gerelateerd aan eigenschappen van deze activiteit zelf want voor pop- en rockparticipatie vinden we dit genderverschil niet terug. In de derde studie zien we dat dit genderverschil ook aanwezig is binnen de beroepsbevolking. Volwassen vrouwen participeren net als vrouwelijk adolescenten meer in kunst- en erfgoedactiviteiten dan mannen. Als verklaring wordt vaak de opsplitsing tussen een mannelijke en een vrouwelijke sfeer in de maatschappij aangewend (DiMaggio and Mohr, 1985; Tepper, 2000). Kunst- en erfgoedparticipatie behoort tot de vrouwelijke sfeer omdat het een aantal “vrouwelijke” connotaties heeft waardoor deze vorm van participatie meer geschikt wordt geacht voor vrouwen. Hierbij wordt vaak aangenomen dat deze gescheiden sferen leiden tot genderspecifieke socialisatieprocessen waarbij er meer interesse voor cultuur wordt gewekt bij meisjes in het gezin (Dumais, 2002; Mohr and Dimaggio, 1995). Onze resultaten kunnen deze hypothese niet bevestigen. Het is niet zo dat cultureel kapitaal binnen het gezin meer wordt doorgegeven aan meisjes binnen het gezin. Het gescheiden sferen argument zorgt dus niet voor genderspecifieke socialisatiepatronen maar kan wel een invloed blijven uitoefenen als een wijdverbreide maatschappelijke norm (Bihagen and Katz-Gerro, 2000; Lizardo, 2006).

1.1.2. Resultaten: gender en cultureel kapitaal op de arbeidsmarkt

Het tweede deel van dit proefschrift handelt over gender, cultureel kapitaal en de arbeidsmarkt. In de twee studies over dit thema worden ook weer een aantal assumpties van het cultureel kapitaalparadigma bevestigd maar de genderverschillen die we vinden zijn moeilijker te plaatsen binnen dit kader.

Het cultureel kapitaalparadigma (2)

In de derde studie bestuderen we twee dimensies van kunst- en erfgoedparticipatie in de beroepsbevolking: het al dan niet participeren en de frequentie van participatie indien er geparticipeerd wordt. We gaan dieper in op de invloed van cultureel, economisch en

sociaal kapitaal op deze twee dimensies. De resultaten tonen dat personen met weinig cultureel, economisch of sociaal kapitaal niet geneigd zijn om kunst- en erfgoedactiviteiten te bezoeken. Enkel wanneer dit kapitaal wel aanwezig is wordt er geparticipeerd, wat van kunst- en erfgoedparticipatie een “exclusieve” uiting van cultureel kapitaal maakt. Deze resultaten zijn in lijn met de distinctiethese van Bourdieu: de hogere klasse met voldoende kapitaal distantieert zich van de lagere klassen doorheen participatie in culturele activiteiten. Deze lagere klassen zullen deze cultuur dan expliciet afwijzen als “niets voor ons” (Bourdieu, 1984; pp. 373-396).

De frequentie van de participatie wordt vooral bepaald door cultureel en sociaal kapitaal. Economisch kapitaal heeft hier geen additionele invloed. Ook deze bevinding is niet noodzakelijk in tegenspraak met het cultureel kapitaalparadigma wanneer het onderscheid tussen de dominante economische fractie en de gedomineerde culturele fractie binnen de hogere klasse in rekening wordt genomen (Bourdieu, 1984, 1986, 1994). De gedomineerde hogere klasse investeert net meer in cultureel kapitaal omdat ze in economisch opzicht gedomineerd wordt door de economische klassenfractie. Vandaar dat zij zeker niet minder investeren in cultuur wanneer zij minder financiële middelen ter beschikking hebben. Daarbij moet opgemerkt worden dat een zekere basis aan economisch kapitaal wel nodig is, want hoe minder het economisch kapitaal, hoe groter de kans om tot de groep van “ware” niet-participanten te behoren.

De onderzoeksvragen (2)

In de derde studie werd, net als in de vorige studies, gender opgenomen als verklarende variabele en hier zien we dat het niet hoofdzakelijk vrouwen zijn die kunst- en erfgoedactiviteiten bezoeken, maar vrouwen die dit wel doen zullen geneigd zijn om deze activiteiten vaker te bezoeken. Deze bevinding is op zich interessant omdat ze aangeeft dat vrouwen die investeren in cultureel kapitaal ook effectief meer in legitieme cultuuruitingen zullen participeren. Wanneer we enkel kijken naar het al dan niet participeren in culturele activiteiten missen we deze intensiteitsdimensie.

De onderzoeksvraag die we in deze studie trachten te beantwoorden luidde als volgt: *Op welke manier wordt de frequentie van bezoek aan kunst- en erfgoedactiviteiten van mannen en vrouwen beïnvloed door arbeidsmarktparticipatie en gezinsverplichtingen?* Hier blijkt dat zowel kinderen in het huishouden als deeltijds werken leidt tot minder cultuurdeelname bij vrouwen terwijl dit voor mannen niet het geval is. Dit zorgt ervoor dat het genderverschil kleiner is bij halftijds werkende mannen en vrouwen met kinderen jonger dan 12 jaar. De grootste genderkloof in cultuurparticipatie is dus te vinden binnen de voltijds werkende beroepsbevolking zonder kinderen jonger dan 12 jaar.

Deze bevinding is weer in tegenspraak met de plaats die Bourdieu toekent aan vrouwen binnen het cultureel kapitaalparadigma. Als vrouwen meer zouden participeren aan cultuur omdat ze als managers van het culturele gezinskapitaal optreden, zouden we vooral hogere participatiecijfers moeten zien bij vrouwen die voor kinderen zorgen en

meer tijd in het gezin investeren. Dit niet het geval, wat een duidelijke indicatie geeft dat vrouwen cultureel kapitaal ook buiten het gezin inzetten in de context van werk.

De algemene analyses van Bourdieu zijn niet specifiek gericht op concrete interacties op de werkvloer waarin cultureel kapitaal een rol speelt, hoewel hij zelf wel aangeeft dat dit een belangrijk onderzoeksveld is om het veldspecifieke functioneren van cultureel kapitaal beter te begrijpen (Bourdieu, 1988; Hall, 1992; Holt, 1997). Het Interactie-Rituelen paradigma van Collins (2004) kan aangewend worden als een verdere aanvulling op het cultureel kapitaalparadigma. Alhoewel zijn methode gericht is op concrete interacties op het microniveau kunnen zijn conclusies aangewend worden om meer abstracte verbanden op het macroniveau te verklaren (Christin, 2012; Collins, 2000; Lizardo, 2006, 2011). Het Interactie-Rituelen paradigma stelt dat vrouwen, net als binnen het gezin, vaak optreden als managers van cultureel kapitaal binnen een organisatie of een bedrijf. Vanuit dit perspectief is het niet langer een contradictie dat vrouwen die fulltime werken meer in culturele activiteiten zullen participeren. Dit kader wordt dan ook gebruikt om verder in te gaan op de link tussen cultureel kapitaal, de arbeidsmarkt en gender.

Het cultureel kapitaalparadigma (3)

In de vierde studie gaan we verder in op de link tussen cultureel kapitaal en beroepservaringen. Het cultureel kapitaalparadigma wordt samen met het Interactie-Rituelen paradigma van Collins aangewend om smaakvoorkeuren in mode en voedsel te relateren aan ondergeschikte en autoriteitsposities op de arbeidsmarkt. Bourdieu contrasteert de esthetische dispositie uit de hogere klasse met de smaak voor noodzakelijkheid in de lagere klasse en deze tegengestelde smaakpatronen worden teruggevonden in onze resultaten. Voor beide levensstijlgebieden onderscheiden we een smaakpatroon gericht op vertrouwdheid en functionaliteit en een smaakpatroon gericht op esthetiek en vernieuwing. De sterke link met onderwijs die negatief gerelateerd is met de functionele smaakvoorkeuren en positief met de esthetische voorkeuren geeft aan dat deze aanzien kunnen worden als een vorm van cultureel kapitaal. Economisch kapitaal blijkt vooral belangrijk om kledingvoorkeuren te verklaren terwijl we geen invloed zien op eetvoorkeuren. Ook hier kan het onderscheid tussen de gedomineerde culturele klasse en de dominante economische klasse aangewend worden om dit verschil te verklaren. Kleding- en modevoorkeuren zijn een meer extraverte uiting van cultureel kapitaal wat aansluit bij de levensstijl gericht op luxe in de economisch dominante klasse, terwijl eetvoorkeuren een meer subtiele uiting van de esthetische dispositie is die meer past bij de gedomineerde culturele fractie van de hogere klasse.

Een opmerkelijke vaststelling is dat modevoorkeuren minder distinctief zijn voor personen in een autoriteitspositie terwijl eetvoorkeuren hier net wel belangrijker zijn. Eigenlijk zouden we verwachten dat de effecten van economisch kapitaal en autoriteitsposities op de arbeidsmarkt gelijk lopen, aangezien beide een dominante positie binnen de sociale ruimte veronderstellen. Een mogelijke verklaring hiervoor kan

gezocht worden via een uitbreiding van het highbrow devaluatie argument van Erickson (1991, 1996). Traditionele statussymbolen zijn een expliciete expressie van dominantie op de werkvloer en kunnen minder nuttig zijn om coördinatie te bewerkstelligen. Zij worden vaker als verdacht ervaren door hun expliciete gerichtheid op formele posities binnen de maatschappij. De laatste 60 jaar is er een sterke informalisatie van interactierituelen ontstaan die ervoor zorgen dat expressies van dominantie minder vaak een direct en openlijk onderdeel van interacties vormen (Collins, 2004, 2009; Wouters, 2007). Expressies van symbolische dominantie zijn daardoor eerder naar de achtergrond gedrongen waardoor het tentoonstellen van luxe nog wel gelinkt is aan economische dominantie maar een minder grote rol speelt in het tonen van dominantie in formele interactierituelen.

Onderzoek naar deze subtiele verschuivingen in specifieke interactierituelen valt echter niet binnen de doelstellingen van dit proefschrift. Deze bemerkingen geven wel aan dat de verklaringskracht van beroepsposities op de arbeidsmarkt niet volledig samenvallen met de hoeveelheid en de compositie van het kapitaal dat geassocieerd wordt met deze beroepsposities. Een integratie van bevindingen uit de interactierituelentheorie in het cultureel kapitaalparadigma kan zo leiden tot een beter begrip van de structurele homologie tussen levensstijlen en sociale posities.

De onderzoeksvragen (3)

De onderzoeksvraag van deze studie heeft opnieuw betrekking op genderverschillen: *Op welke manier beïnvloeden machtsprocessen in werksituaties het cultureel kapitaal van mannen en vrouwen?* Cultureel kapitaal wordt hier geoperationaliseerd als smaakvoorkeuren in voedsel en kleding. Een eerste belangrijke vaststelling is dat er sterke genderverschillen terug te vinden zijn in deze smaakvoorkeuren. Vrouwen hebben eerder een esthetische smaak, mannen hebben vaker een functionele smaak. In navolging van Collins gaan we na of deze genderverschillen groter zijn in ondergeschikte of autoriteitsposities op de arbeidsmarkt. Dit blijkt vooral het geval te zijn voor mannen en vrouwen in ondergeschikte posities. Enkel mannen geven hier vaker een functionele smaak in voedsel en kleding aan terwijl vrouwen net hoger scoren op esthetische kledingvoorkeuren. Dit is in lijn met de beschrijving van de “working class” levensstijl waar voorkeuren voor functionaliteit samengaan met een ideaal van kracht en mannelijkheid (Collins, 1988; Halle, 1984). Voor vrouwen uit de arbeidersklasse is dit ideaal minder van toepassing waardoor er ruimte bestaat om smaakvoorkeuren te ontwikkelen die gericht zijn op esthetiek.

In “La Distinction” stelt Bourdieu net als Collins dat het voor vrouwen een winstgevende strategie kan zijn om te investeren in kapitaal gerelateerd aan het lichaam (mode en cosmetica), omdat dit specifiek vrouwelijke voordelen kan opleveren. Hij associeert deze investering echter vooral met vrouwen uit de middenklasse en de hogere klasse. Deze arbeidspositie blijft ondergeschikt aan de arbeidspositie van de man en moet volgens hem eerder gezien worden als een strategie om aan het gezin een vooruitstrevende status te

geven (Bourdieu, 1984; p.174). Ook een werkende vrouw blijft zo bovenal een statussymbool, die het cultureel kapitaal van het gezin naar buiten toe uitdraagt. Dit is niet in lijn met onze resultaten. Vrouwen uit de arbeidersklasse zullen net als mannen vaker in ondergeschikte posities terecht komen en het is juist in deze posities dat vrouwen sterkere esthetische voorkeuren ontwikkelen dan mannen. Collins geeft als verklaring dat vrouwen op de arbeidsmarkt net als in binnen het gezin vooral verantwoordelijk zijn voor het managen van het frontstage imago van de organisatie. Het blijft dus voor vrouwen belangrijk om het cultureel kapitaal dat zij ter beschikking hebben naar buiten toe uit te dragen, maar door dit te doen positioneren zij zichzelf in de sociale ruimte en genereren op deze manier ook zelf nieuw cultureel kapitaal.

1.2. Bijdrage en Implicaties

Vrouwen in het cultureel kapitaalparadigma

Met dit proefschrift willen we op basis van empirisch materiaal een bijdrage leveren aan de integratie van gender in het cultureel kapitaalparadigma. In de laatste 20 jaar hebben verschillende auteurs vanuit feministisch perspectief de theoretische beginselen van het cultureel kapitaalparadigma herwerkt om gender een duidelijke, centrale plaats te kunnen geven (Adkins and Skeggs, 2004; Huppatz, 2012; Lovell, 2000; Reay, 2004; Silva, 2005). Ook in het empirische cultuuronderzoek dat gebaseerd is op het cultureel kapitaalparadigma is er recent meer aandacht gekomen voor gender als een cruciale categorie om smaakpatronen in culturele consumptie te begrijpen (Bihagen and Katz-Gerro, 2000; Christin, 2012; Dumais, 2002; Lizardo, 2006; Tepper, 2000). Toch is het opvallend hoelang gender, in navolging van Bourdieu, grotendeels genegeerd werd als een fundamentele verklarende variabele binnen dit onderzoeksveld (DiMaggio, 2004). In de oorspronkelijke analyses van Bourdieu is dit deels een gevolg van zijn methodologie, die zich vooral richt op de structurele homologie tussen de culturele en de sociale ruimte. Hij benadrukt hierbij dat hij geen onderscheidingen wil maken tussen afhankelijke en onafhankelijke variabelen, waardoor de multivariate statistiek als een ongeschikte methode werd afgeschreven. Dit bracht echter ook met zich mee dat er geen ruimte werd gecreëerd om te focussen op één bepaalde verklarende variabele zoals gender (Swartz, 1997; Weininger, 2005).

Intussen is het empirische onderzoeksveld sterk uitgebreid en onder impuls van een Angelsaksische lezing van het cultureel kapitaalparadigma heeft de multivariate analyse wel een prominente plaats gekregen (Lamont, 2012). In een aantal van deze studies verschijnt gender nu als een fundamentele categorie om de het ontstaan en het gebruik van cultureel kapitaal beter te begrijpen (Bihagen and Katz-Gerro, 2000; Christin, 2012; Lizardo, 2006; Tepper, 2000). Dit proefschrift schrijft zich in binnen deze traditie en wil zo een bijdrage leveren aan het empirisch onderzoek naar cultureel kapitaal.

Doorheen de vier studies namen we gender steeds mee als een fundamentele categorie die voor een differentiële werking van cultureel kapitaal kan zorgen. Hierbij baseerden we ons op twee gerelateerde onderscheidingen die binnen een feministische lezing van het cultureel kapitaalparadigma gebruikt worden om een beter begrip van gender te verkrijgen. Het eerst onderscheid gaat over vrouwen als kapitaal dragende objecten of kapitaal leverende subjecten en het tweede onderscheid over individueel of gezinskapitaal (Lovell, 2000; Silva, 2005). Traditioneel worden vrouwen vaak “geobjectiveerd” tot statussymbolen voor de man en het gezin, maar door de trend naar gendergelijkheid binnen het onderwijs en op de arbeidsmarkt is er meer ruimte gekomen om vrouwen te zien als kapitaal accumulerende subjecten (Hakim, 2002). Toch nemen vrouwen nog steeds het merendeel van de huishoudelijke taken op zich waardoor zij vaak minder economisch en cultureel kapitaal opbouwen dan mannen binnen het gezin. Hoe het cultureel kapitaal van de beide partners binnen een gezin zich dan juist tot elkaar verhouden is één van de belangrijkste onderzoeksthema’s binnen het feministisch onderzoek naar vrouwelijke vormen van kapitaal (Reay, 2004; Silva, 2005).

In het eerste deel van dit proefschrift maken we een onderscheid tussen cultureel kapitaal van de vader en cultureel kapitaal van de moeder om daarna na te gaan hoe deze zich tot elkaar verhouden bij de intergenerationele overdracht van cultureel kapitaal binnen het gezin. Onze conclusie is dat vrouwen niet uitsluitend optreden als overdragers van het cultureel kapitaal binnen de familie maar evenzeer zelf cultureel kapitaal aanleveren dat wordt doorgegeven binnen het gezin. Hierbij gaat het niet enkel om cultureel kapitaal dat rechtstreeks wordt doorgegeven bij deze transmissie (eigen cultuurparticipatie) maar ook om institutioneel cultureel kapitaal (onderwijsniveau), wat erop wijst dat dit kapitaal mee de culturele status van het gezin bepaalt. Wanneer we naar de invloed van verschillende kapitaalsverhoudingen kijken tussen vaders en moeders kunnen we besluiten dat het aanwezige cultureel kapitaal wordt ingezet als gezinskapitaal. Er treedt een statusmaximalisatie effect op waarbij het hoogste onderwijsniveau het meeste invloed heeft op cultuurparticipatie van adolescenten. Wanneer de moeder lager opgeleid is dan de vader, zal zij toch een even grote invloed uitoefenen op kunst- en erfgoedparticipatie. Datzelfde geldt voor vaders met een lager opleidingsniveau op vlak van pop- en rockparticipatie. De man blijft hier de sterkste invloed uitoefenen. Dit toont aan dat het belangrijk is om een onderscheid te maken tussen types van activiteiten aangezien de mannelijke en vrouwelijke connotaties invloed zullen hebben op specifieke vormen van cultuuroverdracht.

De feministische literatuur die de genderproblematiek in het theoretische kader van Bourdieu aankaart heeft zich vooral gericht op de positie van de vrouw binnen het gezin aangezien hier de meeste in het oog springende genderongelijkheden waar te nemen zijn (Adkins & Skeggs, 2004; Diane Reay, 2004; E. B. Silva, 2005). De belangrijkste conclusies die hier worden getrokken gaan echter ook op voor de relatie tussen cultureel kapitaal en de positie van vrouwen op de arbeidsmarkt. Uit het tweede deel van dit proefschrift blijkt zelfs dat vrouwen die voltijds werken meer aan cultuur participeren dan vrouwen die deeltijds werken of voor kinderen zorgen. Deze resultaten geven aan dat de structurele homologie tussen de culturele ruimte en de sociale ruimte wel eens sterker kan zijn voor

vrouwen dan voor mannen. Wanneer vrouwen die werken vaker cultureel kapitaal gebruiken om toegang te verkrijgen tot bepaalde beroepscategorieën zal dit ervoor zorgen dat de levensstijl van vrouwen sterker afgesteld is op hun sociale positie dan de levensstijl van mannen. Het argument van Collins dat cultureel kapitaal vooral gebruik wordt om frontstage werk te verrichten kan verklaren waarom vrouwen meer belang hechten aan de ontwikkeling van cultureel kapitaal wanneer zij actief zijn op de arbeidsmarkt. Het strikte homologie argument waarbij een hogere sociale klasse samengaat met meer esthetische disposities en meer participatie in highbrow cultuur moet dan wel genuanceerd worden, want onze laatste studie laat zien dat vrouwen evenzeer sterkere esthetische disposities ontwikkelen wanneer zij tewerkgesteld zijn in ondergeschikte posities.

Het feit dat vrouwen vaker esthetische disposities inzetten als cultureel kapitaal om frontstage werk te verrichten, kan ertoe leiden dat terug de verwachting ontstaat dat vrouwen de rol van kapitaaldrager op zich nemen en als een statussymbool functioneren binnen een bedrijf of organisatie. Daarbij moet opgemerkt worden dat een sterkere esthetische dispositie niet automatisch tot esthetische objectificatie leidt, waarbij de vorm boven de inhoud komt te staan. Esthetisch en emotioneel kapitaal dat geassocieerd wordt met vrouwelijkheid kan op inhoudelijk, organisationeel en sociaal vlak even waardevol zijn als andere vormen kapitaal (Huppatz, 2012; Ross-Smith & Huppatz, 2010). Het zijn net deze vormen van actief, vrouwelijk cultureel kapitaalgebruik die meer aandacht verdienen binnen het cultureel kapitaalparadigma.

Gender als fundamentele categorie in sociaal stratificatie onderzoek

In de inleiding gaven we aan dat Bourdieu weinig aandacht besteed aan gender in “La Distinction”, omdat hij dit als een secundaire categorie ziet ten opzichte van sociale klasse. Het sociale klassenbegrip was 50 jaar geleden nog een van de meest fundamentele begrippen om sociale stratificatieprocessen binnen de maatschappij te onderzoeken. Onder meer onder invloed van de individualiseringstheorie is het binnen de hedendaagse sociologie echter niet langer vanzelfsprekend om het klassenbegrip als het fundamentele onderscheid binnen de maatschappij te beschouwen. Verschillende auteurs hebben de bruikbaarheid van het klassenbegrip binnen een postmoderne context aangevallen en sommigen hebben het zelfs volledig dood doodverklaard (Bauman, 2000; Bauman, 2001; Beck, 1992, 1997; Giddens, 1991; Pakulski and Waters, 1996). In deze literatuur wordt gesteld dat de toegenomen welvaart en de consumptiemaatschappij ervoor heeft gezorgd dat de differentiatie van individuele levensstijlen niet langer bepaald wordt door klassenposities (Beck, 1992). Het hoofdargument dat hiervoor wordt aangehaald is dat economische posities of verhoudingen tot het productieproces geen gemeenschappelijke basis meer vormen die tot een sociale klasse kan uitgroeien (Savage, 2000). Voor Bauman (2001) is dit één van de fundamentele onderscheidingen tussen de moderniteit en de liquide moderniteit (of postmoderniteit in een vroegere formulering). De moderniteit werd ook gekenmerkt door individualisering. Het individu kwam los kwam van traditionele verbanden, maar in de plaats konden zij zich identificeren met een bepaalde

klasse die terug voorzag in collectieve gedragsrichtlijnen. In de liquide moderniteit zijn deze collectieve klassen verdwenen waardoor individuen volledig terug op zichzelf vallen om hun identiteit te bepalen, zonder inbedding in vaste maatschappelijke groepen (disembedding without re-embedding).

Voor Bourdieu blijven sociale klassen van fundamenteel belang om sociale stratificatieprocessen te begrijpen, omdat een sociale klasse voor hem per definitie een soort collectiviteit vormt. Een sociale klasse is voor Bourdieu een bepaalde afbakening binnen de sociale ruimte van individuen die door een gelijkaardig volume en gelijkaardige compositie van economische en cultureel kapitaal gelijkaardige beroepen uitoefenen en zo met elkaar verwant zijn. Dit leidt niet noodzakelijk tot een sociaal georganiseerde collectiviteit maar door de homologie met de symbolische ruimte leidt dit wel tot een gemeenschappelijke levensstijl die ervoor zorgt dat mensen zich “thuis voelen” binnen de sociale cirkel waaruit zij afkomstig zijn. Door cultureel kapitaal en levensstijlkenmerken in het klassenbegrip op te nemen toont hij aan dat sociale posities nog steeds tot een soort inbedding leiden, ook al zijn deze niet meer georganiseerd in vaste maatschappelijke verbanden. Zo ontstaat er toch terug een soort vaste “holistische” structuur op basis van economische en cultureel kapitaal die aan elk individu een plaats toekent (Hall, 1992).

Mannen en vrouwen zijn daarentegen verspreid over de hele sociale ruimte waardoor zij moeilijk als een sociale collectiviteit kunnen aanzien worden. Dit maakt het onmogelijk om aan vrouwen (maar net zo goed etnische groepen of groeperingen op basis van seksuele geaardheid) een a priori plaats toe te kennen binnen de sociale ruimte. Dit gebrek aan mobiliserende kracht om een daadwerkelijke collectiviteit te vormen was voor Bourdieu één van de hoofdredenen om gender als secundair ten aanzien van sociale klasse te beschouwen (Bourdieu, 1984; p.101; 1987; Weininger, 2005). In zijn latere werk, waar gender als een fundamentele categorie naar voren komt, wordt gender gelijk gesteld aan klasse bij het genereren van sociale divisies (Weininger, 2005) maar door deze genderdivisie te omschrijven als een vastgeroeste distinctie in de westerse habitus vormt zij ook hier een moeilijk bruikbare categorie om classificatieprocessen binnen de sociale ruimte te onderzoeken. Omdat gender over verschillende klassen heen als een natuurlijk onderscheid wordt ervaren waarbij vrouwen vooral verantwoordelijk zijn voor gezinstaken kan gender nooit de mobiliserende kracht van het klassenbegrip bereiken. Ook al geeft Bourdieu aan dat er iets fundamenteel gemeenschappelijk is aan de vrouwelijke manager en de vrouwelijke productiewerker (Bourdieu, 2001; p.93), er blijft een sociale afstand die het moeilijk maakt om tot een collectiviteit te komen die de structuur van de sociale ruimte fundamenteel kan beïnvloeden.

Bourdieu stelt dat het hele sociale veld wordt gedomineerd door “mannelijkheid” waardoor vrouwen er niet toe kunnen komen om als volwaardige individuen op te treden in de sociale ruimte. De individualiseringstheorie stelt daarentegen dat niet enkel het klassebegrip maar ook deze mannelijke hegemonie in een crisis is geraakt (Clare, 2000; Connell, 1995). Voor Bauman vormde gender net als klasse een gelijkaardige vaste categorie in de moderniteit. Zowel klasse als gender werden tijdens de moderniteit gezien

als “facts of nature” (Bauman, 2001; p.145) die aan individuen een vaste plaats toekennen binnen de maatschappij. Zoals reeds uitvoerig besproken was de plaats van vrouwen voornamelijk binnen het gezin. De individualiseringsprocessen die het einde van de moderniteit inluiden hebben er echter voor gezorgd dat ook vrouwen meer en meer als losse individuen optreden in het maatschappelijke veld. De “standaard familie” bestaat niet meer en relaties tussen koppels moeten gezien worden als zelfgekozen relaties tussen individuen in plaats van een maatschappelijk gevormde eenheid (Beck, 1997; Beck and Beck-Gernsheim, 2002). Individualisatie komt voor vrouwen dus neer op emancipatie, aangezien zij nu meer vrijheid krijgen om buiten het gezin op te treden als volwaardige individuen en zelf kunnen kiezen of zij hun tijd inzetten op de arbeidsmarkt of voor het gezin. (Hakim, 2002, 2004).

In deze visie op gender komen vrouwen naar voren als volledig onafhankelijke cultureel kapitaal accumulerende subjecten die zelf verantwoordelijk zijn voor hun eigen identiteitsproject. Dit is volledig in tegenstelling met de plaats die Bourdieu aan vrouwen toekent in zijn kapitaalparadigma. In dit proefschrift vinden we ook aanwijzingen dat vrouwen inderdaad als cultureel kapitaal accumulerende subjecten kunnen optreden maar dit gebeurt toch altijd binnen een bepaald kader dat meegenomen moet worden om deze processen te begrijpen. Vandaar dat het toch belangrijk is om zowel mannen als vrouwen als individuen (subjecten) terug in het cultureel kapitaalparadigma te integreren om zo tot een meer hedendaagse versie van dit paradigma te komen. Door gender op te nemen als een differentiërende categorie worden de relaties die binnen de sociale velden beschreven moeten worden wel en stuk complexer. Zo is het niet vanzelfsprekend om mannen en vrouwen op basis van hun individueel economisch en cultureel kapitaal binnen het cultureel kapitaalparadigma te positioneren. Zolang er kinderen geboren worden en gezinnen bestaan (in welke vorm dan ook) zullen er interdependenties tussen mannen, vrouwen en kinderen zijn die het niet mogelijk maken om hen als volledig onafhankelijke individuen binnen de sociale ruimte te plaatsen. De spanning tussen individueel en gezinskapitaal die in het eerste deel van dit proefschrift besproken werd maakt dit zeer duidelijk.

Mannen en vrouwen als gelijkwaardige actoren binnen de sociale ruimte opnemen levert bovendien moeilijkheden op voor de constructie van die sociale ruimte zelf. In het kader van Bourdieu gebeurt deze constructie op basis van volume en compositie van cultureel en economisch kapitaal, maar het cultureel kapitaal dat de positie van mannen bepaalt is niet noodzakelijk hetzelfde als het cultureel kapitaal dat de positie van vrouwen bepaalt. In het tweede deel van dit proefschrift vinden we sterke aanwijzingen dat cultuurparticipatie en smaakvoorkeuren in mode en kleding wel eens een andere waarde kunnen hebben voor mannen en vrouwen binnen verschillende contexten. In dit geval is er geen onderliggende waardenbepaler van cultureel kapitaal, zoals geld dat is voor economisch kapitaal, wat het zeer moeilijk maakt om tot één objectieve sociale ruimte te komen op basis van kapitaalcomposities van mannen en vrouwen (Hall, 1992).

Uit deze bemerkingen blijkt dat om zowel mannen als vrouwen in het cultureel kapitaalparadigma op te nemen zowel de sociale als de symbolische ruimte zal hertekend

moeten worden. Beiden moeten opgevat worden als een geheel van dynamisch velden waarin de waarde van veldspecifiek cultureel kapitaal bepaald wordt door de context en de actor die het cultureel kapitaal inzet. Daarnaast moeten interdependenties tussen actoren een plaats krijgen, zodat zij niet als volledig geïndividualiseerd worden aanzien, maar ook niet als cultureel kapitaal dragende objecten die toebehoren aan de dominante actoren binnen een veld. Deze dynamieken zijn moeilijk te integreren in één vaste multidimensionale ruimte en het is dan ook de vraag of het wenselijk is om dit als hoofddoelstelling van de cultuursociologie te zien. Zo lijkt het onderzoek naar sociale grenzen (social boundaries) dat zonder een allesomvattend kader te veronderstellen focust op het trekken van grenzen door actoren binnen een bepaalde sociale context, beter in staat te zijn om de multidimensionaliteit en dynamiek van dit proces te vatten (Lamont and Molnar, 2002; Pachucki et al., 2007). Het cultureel kapitaalparadigma speelt in deze benadering nog steeds een zeer belangrijke rol maar het gaat voorbij aan het idee van "algemeen" cultureel kapitaal en spitst zich daarentegen toe op "veldspecifiek" gebruik van cultureel kapitaal.

Deze verschuiving van focus kan eveneens nuttig zijn in het empirisch kwantitatief onderzoek naar cultureel kapitaal. Door na te gaan of een variabele zoals gender de verklarende factoren van cultureel kapitaal beïnvloedt kan aangetoond worden dat deze processen niet noodzakelijk op de dezelfde manier functioneren voor elke sociale groep. Interdependenties tussen actoren en contextuele ervaringsaspecten opnemen in deze modellen vormt een uitdaging maar is noodzakelijk om veldspecifiek gebruik van cultureel kapitaal op het spoor te komen. De beperking van een kwantitatieve methodologie is dat er enkel algemene trends kunnen vastgesteld worden over de effecten van onafhankelijk variabelen op afhankelijk variabelen. Het reële gebruik van cultureel kapitaal in al zijn dimensies op het microniveau is niet in deze modellen te bevatten en de gehele structurele homologie tussen de sociale en de symbolische ruimte evenmin. De trends die worden vastgesteld kunnen wel teruggekoppeld worden aan de paradigma's die vanuit een meta- of microniveau sociale stratificatieprocessen onderzoeken. Enkel via deze wisselwerking kan de sociale significantie van een variabele als gender belicht worden, wat toch het hoofddoel is van elk sociologisch onderzoek.

1.3. Beperkingen en suggesties voor verder onderzoek

De resultaten uit de vier empirische studies uit dit proefschrift kunnen ingezet worden binnen het bredere debat over de plaats van gender binnen het cultureel kapitaalparadigma of sociaal stratificatieonderzoek. In elke studie belichtten we een bepaald aspect van gender wat telkens leidde tot een antwoord op vooraf geformuleerde hypothesen. Deze methodologie heeft het nadeel dat we telkens maar een beperkt aantal indicatoren in rekening konden brengen en dit zorgt voor belangrijke limieten bij de interpretatie van onze resultaten. Naast deze limieten kunnen we echter ook interessante

pistes voor verder onderzoek aangeven. In dit deel bespreken we zes limieten met telkens suggesties voor verder onderzoek.

- (1) In de eerste twee studies focussen we op de intergenerationele overdracht van cultureel kapitaal door mannen en vrouwen binnen het gezin. Hierbij kijken we naar cultuurparticipatie en opleidingsniveau van beide ouders als aparte indicatoren van cultureel kapitaal. Voor economisch kapitaal nemen we enkel een algemene, subjectieve maat op die meet in welke mate het gezinsinkomen voldoet om rond te komen. Het voordeel van deze operationalisatie is dat ze een proxy vormt voor het beschikbaar inkomen binnen het gezin voor vrijetijdsactiviteiten. Het nadeel is dat we zo niet de volledige sociale positie van de vader, de moeder en het gezin kunnen bepalen binnen de sociale ruimte. Ten eerste is de inkomensmaat te algemeen om te bepalen of een gezin tot de economisch dominante of de gedomineerde culturele klasse behoort. Ten tweede werd de informatie over het inkomen aangegeven door het hoofd van het gezin waardoor we geen opsplitsing kunnen maken naar het gegenereerde inkomen van mannen en vrouwen. Om tot een beter begrip te komen van de wisselwerking tussen kapitaal aangeleverd door de man of de vrouw bij het bepalen van de klassenpositie van het gezin, moet ook het concrete inkomen dat door beide partners gegenereerd wordt in rekening gebracht worden.
- (2) Om de verschillende interdependenties binnen het gezin in kaart te brengen is ook meer onderzoek nodig naar de wederzijdse beïnvloeding van individueel cultureel kapitaal tussen alle leden van het gezin (Siongers, 2007; Upright, 2004; van Eijck, 1997; van Wel et al., 2006; Wollscheid, 2014). In de eerste twee studies gaan we er impliciet vanuit dat transmissie van cultureel kapitaal van de ouders naar de kinderen loopt, maar adolescenten kunnen ook zelfstandig cultureel kapitaal in het gezin binnenbrengen en zo hun ouders beïnvloeden. In de tweede studie vergelijken we de invloed van het onderwijsniveau van de ouders in homogame (gelijke onderwijsniveaus) en heterogame (verschillende onderwijsniveaus) situaties op de cultuurparticipatie van adolescenten. De wederzijdse beïnvloeding van de partners op elkaar wordt hier niet opgenomen. Wanneer het opleidingsniveau van de vader hoger is kunnen we bijvoorbeeld veronderstellen dat dit ook een invloed heeft op de moeder en via deze weg een additionele indirecte invloed op de cultuurparticipatie van kinderen in het huishouden. Deze dynamieken moeten verder onderzocht worden om een gedetailleerd beeld te kunnen schetsen van intergenerationele transmissie van verschillende kapitaalvormen binnen het gezin.
- (3) In de analyses gaan we er impliciet vanuit dat vrouwen een nieuwe positie hebben verkregen binnen het gezin en op de arbeidsmarkt omdat het mannelijk broodwinnersmodel de laatste 50 jaar sterk afgebouwd is in de meeste westerse landen (Lewis, 2001). Er zijn echter aanzienlijke nationale verschillen en de mogelijkheden voor vrouwen om als zelfstandige individuen op te treden binnen het gezin of de arbeidsmarkt kan deels afhankelijk zijn van de het gezinsbeleid dat binnen een land wordt gevoerd (Lewis, 1992, 2001). Volgens Gardiner (2005) sluit het Belgische gezinsbeleid traditioneel nog redelijk sterk aan op het mannelijk

broodwinnersmodel, terwijl landen als Zweden en Finland hier veel verder in staan. Internationaal onderzoek naar de link tussen gender en cultureel kapitaal zou deze verschillende nationale contexten mee in rekening kunnen nemen en nagaan of de aanwezigheid van het mannelijk broodwinnersmodel een invloed heeft op het mannelijk en vrouwelijk gebruik van cultureel kapitaal.

- (4) Een gelijkaardige opmerking is van toepassing op mogelijke periode en cohorte-effecten binnen dit onderzoeksveld. Bourdieu heeft zijn cultureel kapitaalparadigma gelanceerd in de jaren 60, wanneer de positie van de vrouw zeer verschillend was van de hedendaagse context. In onze analyses gaan we ervan uit dat er grote veranderingen zijn opgetreden in de laatste 50 jaar die een invloed hebben gehad op de mogelijkheden voor vrouwen om zelf cultureel kapitaal op te bouwen en te investeren in het gezin of op de arbeidsmarkt. Verder onderzoek is nodig om de invloed van deze veranderingen juist in te schatten. Longitudinale analyses doorheen de tijd zouden hiervoor het meest geschikt zijn maar ook periodiek herhaald cross-sectioneel onderzoek kan gebruikt worden om leeftijd-, cohorte- en periode-effecten op cultuurparticipatie van elkaar te onderscheiden (DiMaggio and Mukhtar, 2004).
- (5) In de analyses uit het tweede deel zetten we eerste stappen om de link tussen gender, cultureel kapitaal en de arbeidsmarkt te ontwarren. Dit onderzoeksveld is relatief onontgonnen terrein binnen de empirische cultuursociologie (Voor uitzonderingen: Huppatz, 2012; Kraaykamp et al., 2008; Lizardo, 2006; Ross-Smith and Huppatz, 2010). In dit proefschrift kijken we enkel naar de invloed van voltijds of deeltijds werken op cultuurparticipatie en de invloed van autoriteitsposities op smaakvoorkeuren. De distinctie tussen voltijds en deeltijds werken is nuttig omdat ze het mogelijk maakt de afweging tussen tijdsinvesteringen in het gezin of op de arbeidsmarkt tegenover elkaar te stellen. Om de invloed van arbeidsmarktparticipatie op het verband tussen gender en cultureel kapitaal op te helderen is deze opsplitsing echter minder relevant. In de laatste studie keken we naar de intermediërende invloed van autoriteitsposities op het verband tussen gender en levensstijlen. De focus lag hier op één welbepaald aspect van mannelijke en vrouwelijke beroepsposities en dus ook op maar op één bepaalde wijze waarop beroepsaspecten gerelateerd kunnen zijn aan gender en cultureel kapitaal. Daarbij gebruikten we een brede indicator om macht- en statusaspecten van beroepen te vatten die zeker nog meer gedifferentieerd kan worden. Om na te gaan hoe gender intervenueert in de structurele homologie tussen de culturele en de sociale ruimte is er breder onderzoek nodig waarbij meerdere mannelijke en vrouwelijke beroeps- en levensstijlaspecten samen worden opgenomen. Op basis van onze resultaten raden we dan wel aan om ook het ervaringsaspect van beroepsposities mee te nemen, aangezien op dit punt genderverschillen kunnen optreden waardoor beroepsposities niet altijd hetzelfde effect hebben voor mannen en vrouwen.
- (6) Door onze methodologie focusten we in elke studie op een specifieke indicator van cultureel kapitaal. In de eerste twee studies is dit kunst- en erfgoedparticipatie en

pop- en rockparticipatie bij adolescenten. In de tweede studie is dit kunst- en erfgoedparticipatie en smaakvoorkeuren in kleding en voedsel van de werkende bevolking. Het voordeel van deze benadering is dat we specifieke verschillen kunnen ontwaren in de manier waarop deze indicatoren functioneren als cultureel kapitaal (bijvoorbeeld de sterkere invloed van het opleidingsniveau van de vader op pop- en rockparticipatie bij adolescenten). Deze specificiteit van de indicatoren kan echter ook onze algemene resultaten beïnvloeden. Bij cultuurparticipatie focussen we telkens op uithuizige cultuurparticipatie, wat tevens een sociale activiteit is. Hierdoor kunnen bijvoorbeeld andere actoren zoals vrienden en kennissen van belang zijn om cultuurparticipatie van bijvoorbeeld adolescenten te verklaren (dit geldt zeker voor pop- en rockconcerten). Gendereffecten en de invloed van beide ouders kunnen bovendien verschillen wanneer we een culturele activiteiten zouden selecteren die binnenshuis kunnen plaatsvinden (het lezen van romans, bekijken van films...). Het effect van deeltijds werken en kinderen op cultuurparticipatie van vrouwen zal waarschijnlijk ook verschillen voor cultuurparticipatie binnenshuis. Daarnaast heeft cultuurparticipatie een aantal vrouwelijke connotaties waardoor het een geschikte indicator vormt om vrouwelijk gebruik van cultureel kapitaal op het spoor te komen. Hier kan het interessant zijn om deze resultaten te vergelijken met participatie aan activiteiten met meer mannelijke connotaties zoals sportevenementen. Hetzelfde geldt voor smaakvoorkeuren in voedsel en mode. Ook deze smaakpatronen zijn niet genderneutraal en kunnen sterk verschillen voor bijvoorbeeld auto's en wijn (Howland, 2013; Niehof, 2007). Enkel door deze indicatoren met elkaar te vergelijken kunnen we tot een vollediger beeld komen van genderverschillen in het ontwikkelen en gebruik van cultureel kapitaal.

Deze zes beperkingen en suggesties voor verder onderzoek zijn niet exclusief. Gender is pas relatief recent opgepikt als een fundamentele categorie in het onderzoek naar cultureel kapitaal en er liggen nog meerdere pistes open voor verder onderzoek. We hopen het cultuursociologisch onderzoek een duwtje in de rug te geven door onze resultaten in een hedendaagse versie van het cultureel kapitaalparadigma te plaatsen en op basis van onze bevindingen suggesties aan te reiken voor verder onderzoek.

2. Afsluitend

In dit proefschrift vertrokken we vanuit de vaststelling dat vrouwen meer interesse vertonen in cultuur en meer esthetische smaakvoorkeuren vertonen dan mannen. De resultaten uit de vier studies bevestigen dit genderverschil en geven aan dat deze esthetische voorkeuren samenhangen met sociale reproductiemechanismen en beroepsposities op de arbeidsmarkt. Vanuit de logica van het cultureel kapitaalparadigma stellen we dat vrouwen hun esthetische smaakvoorkeuren kunnen inzetten binnen de sociale ruimte om zo hun eigen positie en de positie van hun gezin te verbeteren.

Deze conclusies wringen meestal bij cultuurliefhebbers zelf. Door cultuurparticipatie te linken aan sociale posities komt cultuurparticipatie naar voren als een wat elitaire en exclusieve activiteit waarmee de hogere sociale klasse zich distantieert van andere klassen. Dit is een gevolg van de vorm waarin cultuurparticipatie bestudeerd wordt: als een kapitaalvorm. Het begrip kapitaal brengt connotaties met zich mee zoals productie, investeringen en winst, die voor vele cultuurliefhebbers ver af staan van de manier waarop zij cultuur beleven. De aantrekkingskracht van cultuur komt voor hen meestal niet voort uit een bewuste strategie om een betere sociale positie te bekomen, maar uit een dieperliggende interesse die zij in zichzelf terug vinden. Het kader van Bourdieu is op dit punt zeer genuanceerd. Het neemt deze persoonlijke ervaringen serieus door ze te definiëren als belichaamd cultureel kapitaal gelinkt aan een habitus die de hele kijk op de werkelijkheid bepaalt. Tegelijk laat hij zien dat deze habitus klassenbepaald en klassenbepalend is en zo samen met economisch kapitaal onderscheidingen tussen sociale groepen in de maatschappij teweeg brengt.

Gender is een categorie die nog veel dieper verweven is met het habitusbegrip, aangezien gender per definitie belichaamd is. Ook gender kan omschreven worden als een vorm van kapitaal omdat vrouw of man zijn binnen specifieke situaties ingezet kan worden als middel om bepaalde doelstellingen te verwezenlijken (Huppatz, 2012). Het zijn echter vooral mannen die hun gender kunnen inzetten om tot hogere sociale posities te komen. Zij krijgen meer return onder de vorm van economisch kapitaal door te investeren in de arbeidsmarkt en ervaren minder druk om hun cultureel kapitaal in onbetaald huishoudelijk werk te investeren. Het feit dat vrouwen meer aan cultuur participeren en een sterkere esthetische dispositie ontwikkelen geeft aan dat zij meer return kunnen verwachten van investeringen in cultureel kapitaal. Dit komt ook naar voren in de resultaten uit onze studies. Het is vooral vrouwelijk cultureel kapitaal dat wordt doorgegeven binnen het gezin. Het zijn vooral vrouwen die voltijds werken die meer participeren in cultuur en vrouwen in ondergeschikte posities zullen minder snel hun esthetische smaakvoorkeuren inruilen voor functionele smaakvoorkeuren. Dit geeft aan dat vrouwelijke esthetische disposities vaker “veldspecifiek” cultureel kapitaal opleveren (Holt, 1997). Zowel binnen het familiale veld als in bepaalde beroepsposities behalen zij specifieke voordelen door hun cultureel kapitaal uit te dragen. Een meer hedendaags cultureel kapitaalparadigma zal deze vrouwelijke, veldspecifieke investeringen een plaats moeten geven om tot een beter begrip te komen van de structurele homologie tussen de culturele en de sociale ruimte. Zo worden niet enkel dieperliggende esthetische

disposities van cultuurliefhebbers serieus genomen, maar ook de nog veel diepliggendere genderdisposities. Beiden bepalen onze kijk op de werkelijkheid en creëren tegelijkertijd sociale distincties en moeten bijgevolg als evenwaardige sociale categorieën behandeld worden binnen de cultuursociologie.

Referenties

- Adkins, L., & Skeggs, B. (2004). *Feminism After Bourdieu*. Oxford: Blackwell Publishing Ltd.
- Bauman, Z. (2000). *Liquid Modernity*. Cambridge: Polity Press.
- Bauman, Z. (2001). *The Individualized Society*. Cambridge: Polity Press.
- Beck, U. (1992). *Risk Society: Towards a New Modernity*. London: Sage.
- Beck, U. (1997). Democratization of the Family. *Childhood*, 4, 151-168.
- Beck, U., & Beck-Gernsheim. (2002). *Individualization. Institutionalized Individualism and its Social and Political Consequences* London: Sage Publications.
- Bihagen, E., & Katz-Gerro, T. (2000). Culture consumption in Sweden: The stability of gender differences. *Poetics*, 27, 327-349.
- Bourdieu, P. (1984). *Distinction: a social critique of the judgement of taste*. Cambridge: Harvard University Press.
- Bourdieu, P. (1986). The forms of capital. In J. J. Richardson (Ed.), *Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education* (pp. 241-258). New York: Greenwood Press.
- Bourdieu, P. (1987). What makes a social class? On the theoretical and practical existence of groups. *Berkeley journal of sociology*, 32, 1-18.
- Bourdieu, P. (1988). Social space and symbolic power. *Revista De Occidente*, 97-119.
- Bourdieu, P. (1994). Stratégies de reproduction et modes de domination *Actes De La Recherche En Sciences Sociales*, 3-12.
- Bourdieu, P. (2001). *Masculine Domination* Stanford: Stanford University Press.
- Christin, A. (2012). Gender and highbrow cultural participation in the United States. *Poetics*, 40, 423-443.
- Clare, A. W. (2000). *On Men: Masculinity in Crisis*. London: Arrow Books.
- Collins, R. (1988). Women and men in the class structure. *Journal of Family Issues*, 9, 27-50.
- Collins, R. (2000). Situational stratification: A micro-macro theory of inequality. *Sociological Theory*, 18, 17-43.
- Collins, R. (2004). *Interaction Ritual Chains*. Oxford: Princeton University Press.
- Collins, R. (2009). A Dead End for a Trend Theory. *European Journal of Sociology*, 50, 431-441.
- Connell, R. W. (1995). *Masculinities*. Berkeley and Los Angeles University of California Press.
- DiMaggio, P. (2004). Gender, networks, and cultural capital - Preface. *Poetics*, 32, 99-103.
- Dimaggio, P., & Mohr, J. (1985). Cultural Capital, Educational Attainment, and Marital Selection. *American Journal of Sociology*, 90, 1231-1261.
- DiMaggio, P., & Mukhtar, T. (2004). Arts participation as cultural capital in the United States, 1982-2002: Signs of decline? *Poetics*, 32, 169-194.
- Dumais, S. A. (2002). Cultural capital, gender, and school success: The role of habitus. *Sociology of Education*, 75, 44-68.
- Erickson, B. H. (1991). What is good taste good for? *Canadian Review of Sociology and Anthropology-Revue Canadienne De Sociologie Et D Anthropologie*, 28, 255-278.
- Erickson, B. H. (1996). Culture, class, and connections. *American Journal of Sociology*, 102, 217-251.
- Fulton, D., Furman, D., & Finlay, N. (2014). A longitudinal study of the middle class: Growth, size and marketing strategies. *Research in Business and Economics Journal*, 10.

- Gardiner, F. (2005). Introduction: Welfare and sex equality policy regimes. In F. Gardiner (Ed.), *Sex Equality Policy in Western Europe*. Routledge: London.
- Giddens, A. (1991). *Modernity and Self-Identity: Self and Society in the Late Modern Age*. Cambridge: Polity Press.
- Hakim, C. (2002). Lifestyle preferences as determinants of women's differentiated labor market careers. *Work and Occupations*, 29, 428-459.
- Hakim, C. (2004). *Key issues in women's work: Female heterogeneity and the polarisation of women's employment*. London: The glasshouse press.
- Hall, J. R. (1992). The capital(s) of culture: a non-holistic theory of status situations, class, gender, and ethnicity. In M. Lamont & M. Fournier (Eds.), *Cultivating Differences* (Vol. Chicago University Press, pp. 257-285). Chic: Chicago.
- Halle, D. (1984). *America's Working Man: Work, Home, and Politics Among Blue Collar Property Owners*. Chicago: University of Chicago Press.
- Holt, D. B. (1997). Distinction in America? Recovering Bourdieu's theory of tastes from its critics. *Poetics*, 25, 93-120.
- Howland, P. J. (2013). Distinction by proxy: The democratization of fine wine. *Journal of Sociology*, 49, 325-340.
- Huppatz, K. (2012). *Gender Capital at Work. Intersections of Femininity, Masculinity, Class and Occupation*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Kraaykamp, G., van Gils, W., & Ultee, W. (2008). Cultural participation and time restrictions: Explaining the frequency of individual and joint cultural visits. *Poetics*, 36, 316-332.
- Lamont, M. (2012). How Has Bourdieu Been Good to Think With? The Case of the United States. *Sociological Forum*, 27, 228-237.
- Lamont, M., & Molnar, V. (2002). The study of boundaries in the social sciences. *Annual Review of Sociology*, 28, 167-195.
- Lewis, J. (1992). Gender and the Development of Welfare Regimes. *Journal of European Social Policy*, 2, 159-173.
- Lewis, J. (2001). The Decline of the Male Breadwinner Model: Implications for Work and Care. *Social Politics*, 8, 152-169.
- Lizardo, O. (2006). The puzzle of women's "highbrow" culture consumption: Integrating gender and work into Bourdieu's class theory of taste. *Poetics*, 34, 1-23.
- Lizardo, O. (2011). The experiential bases of stratification and the consumption of high-status culture. *Conditionally accepted at Sociological Inquiry*.
- Lovell, T. (2000). Thinking Feminism with and against Bourdieu. *Feminist theory*, 1, 11-32.
- Mohr, J., & Dimaggio, P. (1995). The Intergenerational Transmission of Cultural Capital. *Research in Social Stratification and Mobility*, 4, 169-200.
- Niehof, A. (2007). 'Hidden persuaders', values and gender codes in students' selection of ads and commercials. In H. H. S. Moerbeek, A. Niehof & J. A. C. van Ophem (Eds.), *Changing families and their lifestyles* Wageningen: Wageningen Academic Publishers.
- O'Brien, M. (2005). Mothers as educational workers: mothers' emotional work at their children's transfer to second-level education. *Irish Educational Studies*, 24, 223-242.
- Pachucki, M. A., Pendergrass, S., & Lamont, M. (2007). Boundary processes: Recent theoretical developments and new contributions. *Poetics*, 35, 331-351.
- Pakulski, J., & Waters. (1996). *The Death of Class*. London: Sage.
- Peterson, R. A. (1992). Understanding audience segmentation: From elite and mass to omnivore and univore. *Poetics*, 21, 243-258.
- Peterson, R. A. (2005). Problems in comparative research: The example of omnivorousness. *Poetics*, 33, 257-282.

- Peterson, R. A., & Kern, R. M. (1996). Changing highbrow taste: From snob to omnivore. *American Sociological Review*, 61, 900-907.
- Reay, D. (2000). A useful extension of Bourdieu's conceptual framework?: emotional capital as a way of understanding mothers' involvement in their children's education? *Sociological Review*, 48, 568-585.
- Reay, D. (2004). *Gendering Bourdieu's concepts of capitals? Emotional capital, women and social class*.
- Ross-Smith, A., & Huppatz, K. (2010). Management, Women and Gender Capital. *Gender Work and Organization*, 17, 547-566.
- Savage, M. (2000). *Class Analysis and Social Transformation*. Buckingham: Open University.
- Savage, M. (2006). The Musical Field. *Cultural Trends*, 15, 159-174.
- Savage, M., Barlow, J., Dickens, P., & Fielding, T. (1992). *Property, Bureaucracy and Culture: Middle Class Formation in Contemporary Britain*. New York: Routledge.
- Savage, M., & Gayo, M. (2011). Unravelling the omnivore: A field analysis of contemporary musical taste in the United Kingdom. *Poetics*, 39, 337-357.
- Silva, E. B. (2005). Gender, home and family in cultural capital theory. *British Journal of Sociology*, 56, 83-103.
- Siongers, J. (2007). Qui se ressemble, s'assemble? About the (dis)similarities in cultural tastes between adolescents, parents and peers. . In *8th ESA Conference*. Dublin.
- Swartz, D. (1997). Culture and Power: The Sociology of Pierre Bourdieu. In. Chicago: University of Chicago Press.
- Tepper, S. J. (2000). Fiction reading in America: Explaining the gender gap. *Poetics*, 27, 255-275.
- Upright, C. B. (2004). Social capital and cultural participation: spousal influences on attendance at arts events. *Poetics*, 32, 129-143.
- van Eijck, K. (1997). The impact of family background and educational attainment on cultural consumption: A sibling analysis. *Poetics*, 25, 195-224.
- van Eijck, K., & Knulst, W. (2005). No more need for snobbism: Highbrow cultural participation in a taste democracy. *European Sociological Review*, 21, 513-528.
- van Eijck, K., & van Oosterhout, R. (2005). Combining material and cultural consumption: Fading boundaries or increasing antagonism? *Poetics*, 33, 283-298.
- van Wel, F., Couwenbergh-Soeterboek, N., Couwenbergh, C., ter Bogt, T., & Raaijmakers, Q. (2006). Ethnicity, youth cultural participation, and cultural reproduction in the Netherlands. *Poetics*, 34, 65-82.
- Vander Stichele, A. V., & Laermans, R. (2006). Cultural participation in Flanders: Testing the cultural omnivore thesis with population data. *Poetics*, 34, 45-64.
- Weininger, E. B. (2005). Foundations of Pierre Bourdieu's class analysis. In E. O. Wright (Ed.), *Approaches to Class Analysis* (pp. 82-118). Cambridge: Cambridge University Press.
- Wollscheid, S. (2014). The impact of the leisure reading behaviours of both parents on children's reading behaviour: Investigating differences between sons and daughters. *Poetics*, 45, 36-54.
- Wouters, C. (2007). *informalization manners and emotions since 1890*. London: Sage.

Appendix A

Model selection

In order to decide whether the ZINB model or the normal negative binomial model provided the best fit for our data, we calculated the Vuong statistic and the Clarke statistic. These are test statistics for non-nested count models that compare the predicted probabilities of counts for two different models. This V statistic can be used to test whether two models are equally close to the true model (H_0), or one model is closer to the true model (H_a). We have to reject H_0 (both models are equally close to the true model) and the ZINB model is preferred over the negative binomial model.

Table 1. Vuong and Clarke statistic for comparison of the NB and the ZINB model

Vuong Statistic	Z	Pr> Z 	Preferred Model
Unadjusted	32.56	0.001	zinb
Akaike Adjusted	32.56	0.001	zinb
Schwarz Adjusted	32.56	0.001	zinb

Clarke Statistic	M	Pr>= M 	Preferred Model
Unadjusted	2.04	<.0001	zinb
Akaike Adjusted	2.04	<.0001	zinb
Schwarz Adjusted	2.04	<.0001	zinb

We selected the ZINB model over the zero-inflated Poisson regression model because we expected dispersion in our dependent variable. These are two nested models, so we can compare the AIC statistics of both models to select the best one with the smallest AIC Value. The ZINB model is clearly the preferred model (difference in AIC = 3750.87).

Table 1. AIC for comparison of the ZI Poisson and the ZINB model

	AIC
Zero-inflated Poisson	12925.44
Zero-inflated NB	9174.57

